

VALERIA SAHLEANU

ARGINȚII

Editura PSYCHE
București, 2004

Coperta: Tatiana Roșoga
Ilustrații: Cristian Ciuchiță
Tehnoredactare: Vlad Ciortan

Materialele publicate în această lucrare pot fi reproduse doar cu
acordul scris al editurii.

Copyright © 2003, Editura PSYCHE, București

Editura PSYCHE
C.P. 42-12, București
Web: www.psyche.psihologia.ro
E-mail: psyche@psihologia.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SAHLEANU, VALERIA
Arginții / Valeria Sahleanu.-București : Psyche,
2004
ISBN 973-86031 -6- 1
821 . 135 . 1 -31

Există prieteni și există admirabile femei.
Fără ele cartea nu avea cum să apară.
Autorul

I

„Astăzi, joi 7 septembrie, la ora 8 dimineata, în holul blocului în care locuia, a fost asasinat cu lovituri de cuțit, liderul de sindicat de la SC TEPRO SA din Iași, inginerul Virgil Săhleanu. Victima a fost dusă imediat la Spitalul de Urgențe Iași, dar nu a putut fi salvată. Poliția, sprijinită de toate secțiile informative din Iași au început deja cercetările în vederea descoperirii infractorilor.” (comunicat radio – septembrie 2000)

„Atentatul asupra lui Virgil Săhleanu este unul executat de autori în mod profesionist. A fost studiat bine subiectul infracțiunii, dar se pare că au fost surprinși de intervenția foarte rapidă a poliției” – a declarat maior Veronica Onuțu – purtătorul de cuvânt al IJP Iași.

„Prefectul Iașului, Florin Vitan, vechi ne-amic al liderului a declarat: «Am discutat cu polițiștii și procurorii angrenați în anchetă și mi-au zis că, din audierile pe care le-au făcut și care am auzit că s-au întins până în județul Vaslui, a rezultat că existau 1000 de motive pentru care Săhleanu să fie asasinat de 1000 de oameni. Era un personaj care avea și o latură pe care foarte puțină lume o cunoștea. Nu vă pot spune mai multe pentru că nu doresc ca ancheta să fie bulversată. Cu altă ocazie voi vorbi despre ce om era. Nu e cazul să fie plâns atâta. Dacă trăia, până la urmă îl demascam.»” (ziarul *Zorile*, septembrie 2000)

„La poarta spitalului se adunase deja lume. «Era singurul om care ne-a ajutat și a luptat pentru interesele noastre. Criminalii! Așa ceva nu se poate întâmpla. Nu la noi, în România», gâfâia un angajat TEPRO venit în grabă la spital. La triaj, rezemată de perete era soția liderului. Fetița lor, năucă, părea să nu înțeleagă ce se petrece. Colegele de serviciu încercau să le încurajeze. Anunțaseră salariații că-i nevoie de mult sânge. Certitudinea că Virgil Săhleanu a murit s-a transmis fără vorbe și a agitat ca un talaz oamenii adunați la poarta spitalului. Furia și-o îndreptau asupra agenților de pază. «Voi pe cine păziți acum că a murit?» Nu mai realizau că

lumea e largă și muritori sunt mulți.” (cotidianul local *Monitorul*, septembrie 2000)

„În ciuda tuturor eforturilor echipei de chirurgi și anesteziști care au pompat 1,5 litri de sânge, 2 litri de soluție perfuzabilă și 800 de grame de plasmă pe trei linii venoase, pacientul a intrat în stop cardio-respirator ireversibil», ne-a declarat directorul Spitalului de Urgențe, domnul dr. Teodor Stamate. Dacă intervenția se făcea pe loc și Virgil Săhleanu n-ar fi încercat să se întoarcă în apartament, poate mai avea vreo șansă.” (Comunicat de Presă, septembrie 2000)

„Chipurile erau întunecate. Tăcere și revoltă se citeau pe fețele muncitorilor. Unele femei plângeau. Crima părea de neînțeles. «Cum s-a putut ajunge aici?», se întrebau foștii colegi de muncă ai lui Săhleanu. «Eram cu toții în fabrică de dimineață. La început nu ne-a venit să credem că este adevărat. După ce ne-au confirmat mai mulți umblam ca năucii prin fabrică», a povestit directorul Plugaru. Cei mai mulți erau convinși că liderul lor a fost omorât de asasini plătiți.” (*Independentul*, septembrie 2000)

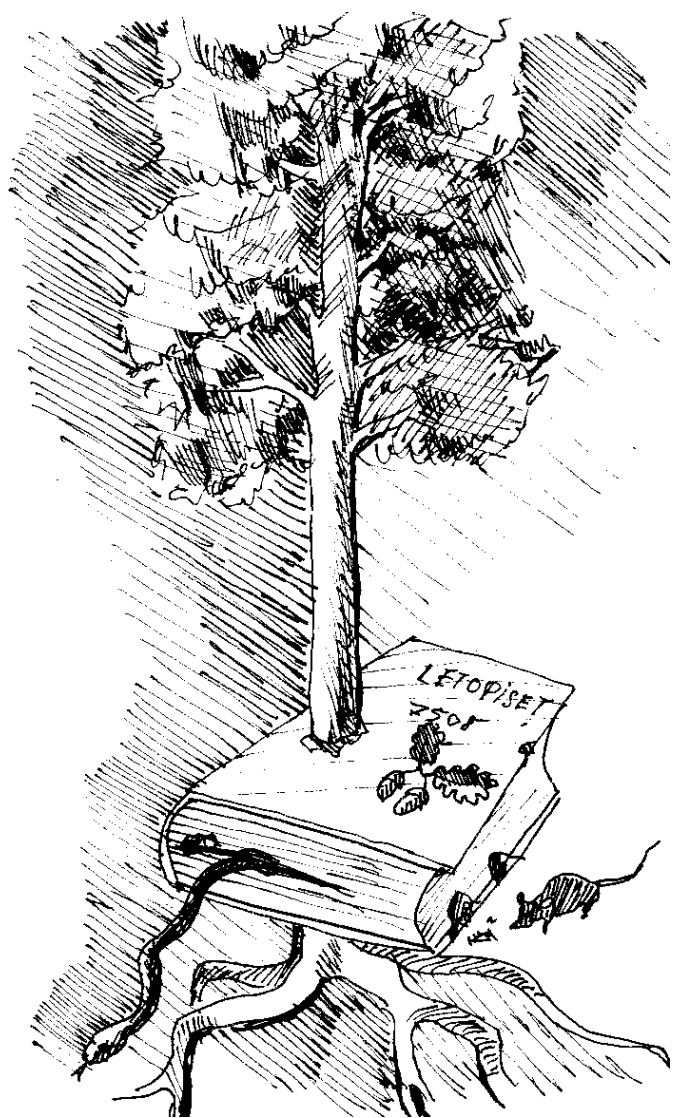
„Pe străzile Iașului au fost scoase trupe speciale de jandarmi. Vestea morții liderului sindical s-a răspândit ca fulgerul. Cu fețele cernite, îndoliați, salariații TEPRO au pornit din curtea fabricii marșul de doliu. Oamenii aflați întâmplător pe traseu înmărmuriți de veste s-au adăugat coloanei. Claxoanele celor peste 20 de mașini ce se aflau în fruntea coloanei vesteau moartea lui Săhleanu. La ora 12 coloana era deja în fața Prefecturii. «Asasinii! Criminalii! Apărați mafia, ascundeți hoția!» O impresionantă panglică neagră legată de două steaguri flutura în bătaia vântului. Mulțimea furioasă a încercat să intre în Prefectură. Jandarmii au reușit s-o oprească. A fost acceptată o delegație a protestatarilor. Au obligat prefectul, care nu-l agreea pe lider, să se adreseze mulțimii. Nu se știe dacă din respect pentru moarte în general sau stupefiat de cele întâmplare și de frica mulțimii, prefectul și-a învins adversitatea față de Săhleanu și a recunoscut că ceea ce s-a întâmplat cu liderul sindical nu avea precedent.” (*Monitorul Iași*, septembrie 2000)

„«Fondul Proprietății Statului (FPS) se disociază de cei care fac speculații pe seama asasinării liderului de sindicat de la societatea TEPRO Iași și cere organelor în drept să își facă datoria» a declarat joi, Alin Giurgiu, director al FPS București. El afirmă că este incorect să se facă o legătură între procesul de privatizare a societății TEPRO și asasinarea liderului de sindicat al acesteia.” (*Evenimentul Zilei*, septembrie 2000)

Tatăl, bătrânul Sahleanu stătea, ca de obicei, la masa din fața ferestrei, mai citind, mai revăzând însemnările despre prelucrarea sării, mai depănând amintiri scrise despre copilărie, despre timpul petrecut la Cernăuți, timp ce cuprindea adolescența și tinerețea lui. De mulți ani era bolnav și rar ieșea până la drum. Plimbările lui erau până în ogradă sau grădină. Avea cardiopatie ischemică, ascită, incontinență urinară, fusese castrat pentru a încetini evoluția unui cancer de prostată, picioarele îi erau ca niște butuci, iar de puțină vreme avusese un accident vascular din care cauză vorbea cu dificultate și nu prea rar logica o lua razna. Nu renunța însă la paharul zilnic de rachie amestecat cu sirop de zahăr și arome. Avea 87 de ani și deseori arunca privirea pe fereastră să vadă lumea în care era tot mai străin și mai neputincios.

Mama Sahleanu avea 77 de ani. Strângea buruieni din grădină pentru purcel. Se săturase de spălatul zilnic și se întorcea în copilărie ocupându-se de gospodărie. A văzut-o pe cumnată-sa Ileana apropiindu-se cam șovăitoare. Ileana i-a spus ce a auzit la radio. Mamei nu-i venea să creadă și tot repeta: „Doar i-am zis să se astâmpere.” A lăsat totul baltă, a rugat un vecin să vadă de gospodărie și a plecat să-și vadă băiatul.

Bătrânul neajutorat a rămas singur, neînțelegând foarte bine ce s-a întâmplat. A doua zi s-a simțit important, căutat fiind de reporteri zonali pentru a-l intervieva despre omul Virgil Săhleanu. Un reporter întreba vecinii pentru a afla unde este impozanta vilă a inginerului făcută din banii împrumutați pe care nu-i înapoiase și pentru care fusese omorât. Vecinii și-au făcut cruce: „Domnul Nicu nu-i în stare de așa ceva. E gospodar și om de treabă. De unde ați scos minciunile aiestea?

II

Pe legitimația mea scrie jurnalist. Eu aş zice băgător de seamă ca salariat al ziarului local Zorile şi corespondent al ziarului central Cotidian. Ca orice slujbaş îndeplinesc sarcinile de serviciu, dar mi le asum şi pe cele ale propriei conştiinţe. Urgent trebuia să iau legătura cu sora inginerului Virgil Săhleanu, doamna Valeria. Trebuia s-o fac să verse despre politica amestecată în crimă. Ar fi un subiect zemos mai ales dacă o fac să afirme că PNȚCD (Partidul Național Țărănesc Creștin și Democrat) este implicat în asasinat, că PDSR (Partidul Democrației Sociale din România) speculează implicarea și că s-au folosit de ea pentru a-și atinge scopul. Aceasta este sarcina de serviciu. Personal aş vrea să înţeleg crima în context social.

Doamna Valeria este profesoară la Liceu cu Program Sportiv de la Curbura Carpaților. La telefon, după prezentările de rigoare, o presez cu întrebările. Refuză un interviu. Îmi spune că este suspicioasă în ce priveşte intențiile și atitudinea presei. Interviul ei dat reporterului de televiziune trebuie interpretat ca atare.

Aveam sarcina să aflu cât este implicată opoziția în aranjarea interviului de televiziune. Aflasem de la secretara postului de televiziune că ar fi intervenit un reprezentant politic al PDSR local. La întrebarea dacă îl cunoaște pe Dr. Ion Vasile, îmi răspunde evaziv: „Este o persoană mediatizată pe plan local, iar într-un oraș nu foarte mare, profesorul poate fi considerat o persoană publică.”

Îmi explică refuzul de a colabora și răspunsurile evazive prin ceea ce ea consideră infamie: titlul cât jumătate de pagină de ziar că inginerul Virgil Săhleanu a fost asasinat de doi țigani de la care împrumutase 300 de milioane pentru procese și nu-i înapoiase. Încerc s-o îmbunzez: „Doamnă, știți, sper, că avem și noi sursele noastre, iar trusturile de presă au și ele interesele lor. Ați afirmat conotația politică a crimei.”

Domnul Săhleanu a fost câțiva ani membru al PRM (Partidul România Mare). „Acuzați PNȚCD-ul?” – o întreb direct. Îmi răspunde că era bun prieten cu parlamentari din

toate partidele și că a fost chiar solicitat să candideze la alegerile locale din vară. „Pentru care partid?” „De mai multe partide, chiar și de PNȚCD.”

Dacă a afirmat conotația politică a crimei, probabil a fost instigată de PDSR aflat în opoziție pentru a compromite PNȚCD-ul aflat la guvernare. Dacă scot de la ea și implicarea SRI (Serviciul Român de Informații) în scandal, sunt bun. Am luat maiaua.

Îmi răspunde la fel de evaziv. „Da, avea prieteni printre oficialități, inclusiv poliție și servicii de informație. Avea și foști colegi printre ei.” „Deci făcea parte din servicii secrete?” „Avea prieteni.”

Schimb țința întrebărilor. Sunt bucovineni și mă mir că fiind familie de intelectuali, domnul Săhleanu era lider sindical. Mă avertizează că întrebarea sună ofensator la adresa liderilor sindicali și a unei întregi clase sociale defavorizată în noile condiții. Dorește să întrerupă convorbirea.

Am căutat-o mult mai târziu în cancelaria liceului. Până la urmă a acceptat să stea de vorbă. Personalitatea bucovineanului Săhleanu, asasinat ce a răscolit o țară întreagă, mă intrigau.

Nu a înțeles bine numele meu, Amiresei. Da, știe că în Moldova, atunci când s-au făcut acte de identitate s-au răspândit nume care arată apartenența, Avasiloaie, Aioanei sau porecle devenite nume: Curichi, Harbuz, Căcărează, Cârlan. Îi spun povestea numelui meu, poate va accepta colaborarea. Nu de alta, dar fratele ei este un subiect prea gras ca să nu mă topesc și eu.

Povestea numelui meu e destul de tristă. Bunicul Petruț a fost copil din flori. Străbunica naturală s-a încurcat pe la 15 ani cu un vecin înstărit, însurat, care nici după zece ani de căsnicie nu avea urmaș. Bărbat frumos, la vreo treizeci de ani, fără să fie fustangiu, s-a lăsat vrăjit sau poate a vrăjit-o pe străbunică, doar gardul îi despărțea. Copilul a fost născut în taină și dat tatălui să-l crească ca și cum l-ar fi făcut nevastă-sa. A fost singurul lui copil. Mai târziu, străbunica a cunoscut un tânăr dintr-un sat vecin ce lucra la Botoșani. La nuntă, când mireasa tocmai era scoasă din casă și arunca peste cap colacul

rupt în patru, bunicul Petruț care avea vreo patru-cinci ani s-a dus lângă mire și l-a luat de mână. Mirelui îi plăceau copiii și râzând l-a azvârlit în sus. Cineva a întrebat ce-i cu „copchilul așeala”, iar altcineva, în temă, a spus șoptit: „E Petruț a miresei”. „Iga, măi, doară mireasa-i fată mare!”, a completat mama mirelui aflată în apropiere. „Da ce, i-o făcut verificare? Că doară n-o fi pricină de spart târgul.” Așa că familia a aflat adevărul, au rupt nunta, mirele mințit și-a părăsit mireasa, iar bunicului, renumele i-a devenit nume. Petruț a miresei. Amiresei. Mama naturală, străbunica, Florița a fost găsită după câteva zile în apa Siretului.

„Dar numele corect este Săhleanu sau Sahleanu?”

„În rostirea tradițională în Bucovina nu exista vocala „ă” în interiorul cuvintelor. Ei spun paduri, Radauți, nu păduri sau Rădăuți. Numele local este Sahlean, iar în acte Sahleanu. În sud se folosește „ă”. Avem strămoși fugiți, de frica maghiarilor, din Transilvania.”

Refac propunerea de colaborare. Acum mi-aș dori mai mult decât un interviu, o relatare extinsă a cazului. Sunt de acord cu privire la complexitatea asasinatului. Desigur este un produs al vremurilor. Dorește să participe și ea la scrierea textului pentru a releva personalitatea celui asasinat. O asigur că detaliile le vom discuta împreună. Ziariștii nu sunt neapărat dracul gol. Ba destui sunt chiar bine intenționați.

După alte două luni a acceptat colaborarea. Într-o asemenea situație este extrem de important să ai acordul cuiva din familie. Vroiam să pătrund agresiv în viața unor oameni și a unor situații ca să forțez interesul cititorului. Doamna Valeria îmi spune că nu-i plac întrebările „ca la tribunal”. Evenimentele nu s-au desfășurat simplu și nu pot fi tratate simplist.

Îmi spune că arhitectul consultat de sculptor, propunea ca suportul pentru viitorul bust comemorativ la un an de la moartea liderului sindical, să fie asemenea unor stânci fracturate. Ideea i se părea foarte bună. Ne-am înțeles: fiecare va prezenta „fracturile” ce-l preocupă. Important va fi întregul.

DOAMNA VALERIA RĂSPÂNTII ȘI IAR RĂSPÂNTII

Îl chema Virgil, dar mamei nu i-a plăcut numele dorit de tată, așa că i-a zis Nicușor. Băietan zdravăn, parcă nu-l mai poți alinta Nicușor și toți cunoscuții i-au zis Nicu. Domnul Nicu, îi ziceau sătenii prietenoși cunoscându-i jovialitatea.

S-a născut într-o zi ca oricare alta. Zăpezile acoperiseră frunzele veștejite ale toamnei. Trecuse mai puțin de un an de la capitularea Germaniei. Se prefigura marea foamete, iar sărăcia era generalizată. Războiul trecuse dus întors pe teritoriul țării. Desfășurătorul existențial al fiecărui român se cutremurase. România, cu fiecare lună devenea alta. Europa își schimbase „imaginea”. Era răspântie de vremuri. Într-un sat din partea Bucovinei rămasă României, s-a născut Nicu, eveniment important pentru părinți, rar în acea perioadă, cu totul neînsemnat dincolo de două stații CFR și un calendar. Era 9 ianuarie 1946.

Nicu a fost contemporan socialismului în România. S-a format animat de sloganul revoluției franceze – „Egalitate, fraternitate, libertate” – a crezut în acest slogan și n-a încălcat „codul eticii și echității socialiste” care înlocuia codul moral-religios într-o vreme când ateismul și filozofiile pozitivistice dislocau suportul creștin al conviețuirii românești. Cred că pericolul cel mare este să fii areligios, adică să n-ai principii, să n-ai valori, să te transformi într-un mecanism care nu-și pune întrebări de genul: „Dumnezeule, pentru ce dracului trăiesc?” Dacă facem abstracție de ateismul vulgar văzut mai degrabă ca o justificare a fărădelegii, ateismul retrage zeii și demonii în propria ființă. Ateismul este altă față a religiei.

Nicu nu a fost religios, adică evlavios. N-a fost bigot, dar era credincios și respecta credința celorlalți. După 1989, numai cei care încearcă să-și acopere propriile excese ateiste dau vina pe „regim”, fac exces de evlavie religioasă încât până și sfințirea de obiective a ajuns desuetă. Biserica este o instituție. Credința este personalizată. Fiecare cu istoria ei. Uneori în conflict.

Învingătorul are întotdeauna dreptate. Învinsului nu-i rămâne decât să se supună sau să se revolte. Învingătorul este sărbătorit. Învinsul își acceptă sau nu condiția. Violența învingătorului se cheamă pacificare, a celui învins terorism.

A devenit comună scuza istorică pentru eșecurile naționale, că am fost în calea năvălirilor barbare, la zona de contact a civilizațiilor și la marginea imperiilor. Alexandra, fiica lui Nicu are dreptate. Agasată îi întrerupe pe maturii din apropiere:

- Mă enervați! Dați mereu vina pe alții! Ce, i-a împiedicat cineva pe români să fie învingători?

- Ia te uită! Se bagă-n vorbă ca tat-su!

Are dreptate. Nu, nu imperiile sunt de vină. Resemnarea și eșecul trebuie să fie ascunse undeva în substratul psihic arhaic al neamului nostru. Să fie religia de vină? Dar însăși religia își extrage dogma din riturile și substraturile psihice ale credincioșilor săi. De altfel, n-am fost întotdeauna creștini. Suntem un neam de învinși. Victoria este individuală. Lașitatea la fel.

Nicu a fost învins fizic, pentru că a fost omorât și dacă a fost omorât înseamnă că exista o putere amenințată. S-a născut odată cu o epocă istorică și a murit odată cu ea. Această epocă face parte din viața lui și istoria noastră. Numai oportunității dintotdeauna întorc spatele. Ceilalți ne asumăm reușitele și eșecurile. Nu și greșelile. Într-un Univers care cuprinde lumea noastră și pe noi, ca societate, necuprins de conștiința noastră, cuprinzând la nesfârșit contrariile în frământare, nu există greșeli. Greșeala este un termen strict psihologic. Este personală.

Veșnicia și insignifianța le simți rătăcit în singurătatea naturii. Ființe sociale fiind, ne raportăm la bătaia inimii ce succede secunde, bătaia ceasornicului marcând orele și totalizând zilele, a clopotului ce te cheamă duminica la reconciliere cu tine însuși și cu ceilalți. Importante sunt atunci faptele cele lumești, ce înfinitesimal, prin integrare, alcătuiesc istoria. Fiecare din noi, mai mult sau mai puțin, suntem reprezentativi pentru o generație istorică mai mult sau mai puțin glorioasă.

Cât de relativă este gloria? Ne tragem din aceeași vechi locuitori traci, am fost la marginea imperiului roman, este atunci motiv de fală și virtute să afirmăm că suntem urmașii Romei și descindem din împăratul Traian? Trebuie să fii mândru că-ți însușești gloria altora? Este vorba de demnitate sau de antonimul ei? Nu dați vina iar pe socialism. Nu socialismul este vinovat, ci sufletul românesc care este rezumatul sufletelor românilor. Mulțimea nu este egală cu suma indivizilor. Noi rămânem bucovineni chiar și învinși. Avem demnitatea obârșiiilor noastre.

În studenție, întrebați de unde suntem, răspundeam sfidători: „Din Bucovina”. Tinerii se uitau mirați, iar ceilalți curioși. Unii nu auziseră despre așa ceva, iar cei vârstnici nu îndrăzneau să-și amintească. Basarabia și o parte a Bucovinei nu mai erau ale României.

Satul natal este Pârtești de Sus. După ultima împărțire administrativă, aparține comunei Cacica situată în zona de contact a obcinelor cu dealurile subcarpatice ce mărginesc podișul Sucevei. Este partea mai nouă a unui foarte vechi sat numit Pârtești.

„Cu mila lui Dumnezeu, Noi Alexandru Voievod (cel Bun), Domnul Țării Moldovei, facem cunoscut cu această carte a noastră și cine va căuta la dânsa ori va auzi cetindu-se, pentru că a binevoit Domnia Mea cu a mea bunăvoință și pentru pomenirea sfânt răposaților părinților noștri și pentru pomenirea și sănătatea Domniei Mele și am dat Mănăstirii panului Ivan vornic, care este la Humor, un sat la obârșia Solonețului, unde a fost Tatomir și Pârtea și seliștea Denieș. Toate acestea să fie mai înainte zisei mănăstiri uric cu tot venitul nestricat niciodată în vecii vecilor. Iar hotarul acestui sat, cu toate vechile hotare, pe unde au umblat din veac. Și am pus zavescă 50 ruble de argint curat acestora cari au finut acest sat și copiilor lor și întregului neam al lor, cine ar începe cu sfada ori cu plângerea sau cu orice fel de răutate, în orice zile și ceasuri, acesta să plătească zavescă aceste 50 ruble de argint curat.

...

Și pentru mai bună întăritură tuturor acestor de mai sus scrise am poruncit acestui credincios al nostru, Isaia logofătul, să scrie și să lege pecetea noastră de această carte a noastră.

În Suceava în anul 6923 aprilie 13”

(1415 aprilie 13)

MIHAI COSTĂCHESCU - Documentele moldovenesti înainte de Ștefan cel Mare, volumul I, Iași, 1931, pag. 117-118.

Întinderea satului era mare cuprinzând cu toate zonele înconjurătoare actualele comune Pârtești de Jos și Cacica, cu toate satele componente. Pământul aparținea mănăstirii ce guverna comunitatea. Fiecare familie avea un lot, o „țarnă”. Restul pământului era lucrat în devălmășie. Erau răzeși, nu robi sau iobagi. Un CAP arhaic, adică o cooperativă agricolă mănăstirească.

Ce origini aveau acești locuitori? Suntem un popor latin nu pentru că am fi urmașii privilegiați ai unor cuceritori cu o ascendență pretins nobilă, nu suntem nici urmașii hoților și bandiților Imperiului Roman deportați la marginea imperiului pe pământurile noastre, ci pur și simplu ne tragem din aceeași populație străveche existentă pe o mare întindere în Europa Centrală și de Est, și anume poporul trac. Că avem strămoși comuni cu vechii romani ne onorează atât pe noi, cât și pe ei. În Bucovina n-a existat ocupație romană. N-a existat deci romanizare. Atunci ne numeam daci și aparțineam Daciei Libere. Nicu nu a fost urmașul Romei. Suntem urmașii strămoșilor noștri.

Ținutul Humorului, cu satul Pârtești a cunoscut creștinarea și migrația slavă în secolele VI-VII. Întotdeauna, între populația locală și vecinii lor slavi a existat o bună înțelegere – la nivelul comunității – pentru că psihologia localnicilor este compatibilă cu a vecinilor. Blajinătatea, o anumită leneveală, tendința de a trăi câteodată cu disperare clipa, melancolia marilor depărtări, asumarea uneori gratuită a riscului, furia intempestivă a muncii și distracției sunt câteva nuanțe de multe ori comune.

La vremea primei atestări documentare, gospodăriile satului erau situate în apropierea zonei subcarpatice, pe cursul râului Soloneț, dar pentru a se apăra de invaziile cumanilor, apoi ale tătarilor, familiile s-au ascuns tot mai aproape de obcine, mai aproape de obârșia Solonețului, în zone bine împădurite. De la cumani și tătari să fi rămas nostalgia muzicii orientale și dorul de ducă fără scop anume? Gene rătăcite amintesc acele vremuri în amănunte fizionomice sau somatice: ochi migdalați, statură fină, zveltă, chip asiatic și de culoare mai închisă. Locuitorii se numeau acum moldoveni și satul era moldovenesc.

Imperiul Habsburgic al Austriei a cuprins nordul Moldovei în 1775, iar în 1786 a fost anexat Galiției, partea ucraineană a imperiului. Teritoriul, asemenea altor zone împădurite a fost numit BUCHOWNIA, dar prin latinizare a devenit Bucovina. Austriecii încurajau clasa „mijlocie”, respectiv gospodăria individuală, motiv pentru desființarea tuturor schiturilor și a șase mănăstiri, rămânând numai trei: Putna, Sucevița și Dragomirna. Biserica reprezentase forma de guvernare, aparținându-i aproape tot teritoriul. Averile mănăstirești au fost secularizate, iar țăranii împroprietăriți. În această zonă nu au existat niciodată latifundiarilor, mari boieri, iar oamenii nu au fost niciodată robi. De aceea au un simț al datoriei, al răspunderii mai bine dezvoltat și un simț al demnității foarte puternic.

După anexare, Pârtești s-a împărțit în două sate: de Jos și de Sus. Prin avantajele create de ocupație și de frica asprei dominații maghiare din Ardeal, numeroși țărani, mai ales din Maramureș și zona Năsăudului au emigrat în Bucovina.

Importantă a fost și colonizarea cu ruteni, adică ucraineni din Galiția. În Cacica, rutenii au bisericuță proprie și sunt concentrați în cătunul Maidan. În 1835, la obârșia Solonețului, sub Obcina Mare, a fost înființată colonia numită de localnici Slovaci, iar în acte, oficial, Solonețul Nou, cu muncitori folosiți la pădurărit. Probabil erau slovaci din Polonia pentru că sunt puternic sprijiniți de Ambasada Poloniei. Multă vreme a fost o comunitate închisă, conservându-și foarte bine caracteristicile etniei.

Sub Obcina Călugărița se exploatau din timpuri vechi fântâni de slatină. Sub austrieci s-au făcut prospecțiuni, descoperindu-se zăcămintul de sare. S-a extins exploatarea, înființându-se salina după modelul celei de la Wieliczka, Polonia, iar zona a fost colonizată cu nemți și poloni. A fost numită Cacica (Kaczka). Astăzi, parte din coloni au emigrat, iar cam jumătate din satul Cacica este românesc spre deosebire de satele din jur, „curat românești”.

Polonezii, nemții, slovacii erau ușor de recunoscut nu numai după hainele „nemțești”, cele bășinașe se numeau „naționale”, dar erau mai țănoși, mai făloși, în special polonezii, mai încrezuți, erau mai siguri pe ei, se considerau mai civilizați, probabil datorită religiei romano-catolice mai severă, mai arogantă, dar mai ales pentru că mai păstrau reminiscențe ale psihologiei ocupantului. Sigur însă erau foarte buni gospodari, foarte disciplinați, foarte serioși, rezervați, iar nemții neîntreцуți tehnicieni. Din conviețuirea cu ei a rămas expresia „soare nemțesc”, soare care te luminează, dar nu te încălzește.

Germanicii au venit în Bucovina nu numai colonizați în secolul XIX, ci prezența lor este semnalată cu mult înainte. Germanicii asimilați pot fi bănuți după statura robustă, fața mai severă, pătrătoasă, mai aspri la înfățișare, blonzi, de multe ori cu părul arămiu sau roșu. Și slavii sunt blonzi, dar bălani, cu fața mai rotundă, degajă moliciune și un soi de transparență spirituală.

Țigani nu puteau lipsi ca de pe oriunde în România. Ei sunt o prezență veche, deloc de neglijat și acum puternică în habitatul românesc. Existau mici grupuri de țigani robi în proprietatea mănăstirilor, dar după secularizare s-au adaptat în asemenea măsură încât au preluat nu numai tradițiile, obiceiurile, dar și portul localnicilor, încât acum mulți sunt metisați, gospodari la casele lor și uneori ți se întâmplă să recunoști trăsături ale etniei unde te aștepti mai puțin.

Țigani nomazi nu au fost acceptați decât în trecere. Categorie, bucovinenii au un mai pronunțat simț al răspunderii, al disciplinei. În contrast cu blajinii moldoveni, năbădăioșii munteni și olteni, sunt mai aspri, mai fermi, asemenea

reliefului, mai accidentat, roca mai consistentă, natura și clima mai frumoase, dar mai ostile. În urma contactului cu alte seminții, deși prietenoși, buni vecini, sunt mai rezervați în relațiile sociale.

Bineînțeles nu au lipsit evreii care s-au simțit foarte bine în Bucovina. Deși erau mulți, după înființarea statului Israel, s-a subțiat consistent numărul lor. La Cacica nu mai există nici unul.

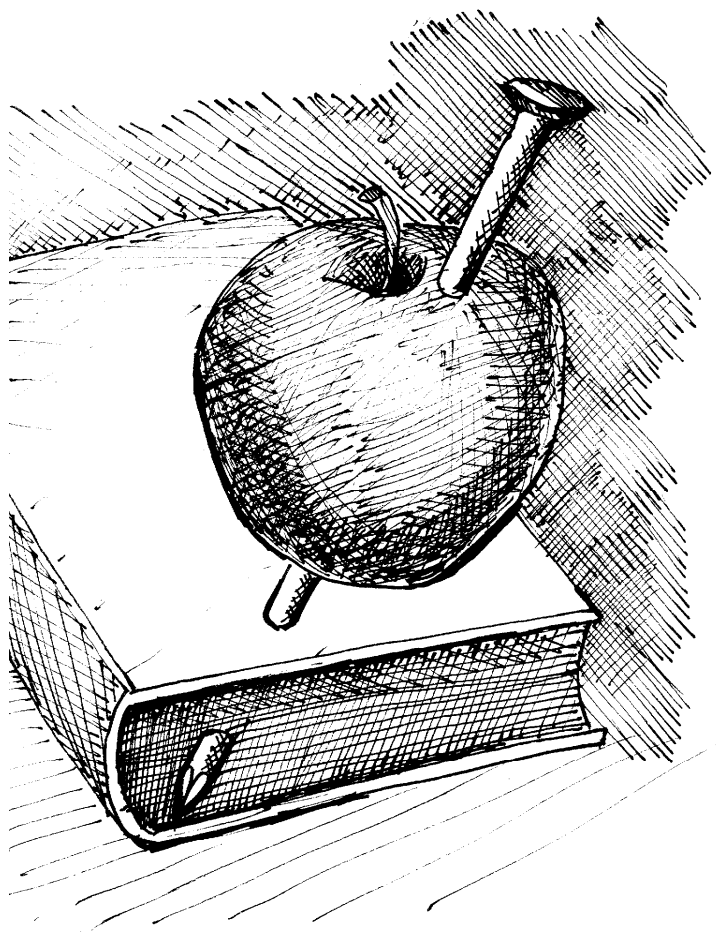
Evreul Tomazin a fost acționarul principal, 94% - restul 6% aparținea guvernului austriac – al companiei care a construit calea ferată Câmpulung-Cacica-Ițcani. Suceava are două gări pentru că cea numită Ițcani (Suceava Nord) era la capătul liniei austriece, iar Burdujeni (Suceava) era construită de români la limita vechiului regat. Astfel, gârlița dintre Ițcani și Burdujeni separa Bucovina galițiană de regatul românesc. Oricând un pelerin atent, depășind Suceava spre Vest sau Nord poate observa diferențele. Unitatea națională și egalitatea socială au nivelat caracteristicile zonale, dar nu îndeajuns încât să nu fie evidente influențe germanice, austriece și efectele bogățiilor naturale.

Nicu era român prin cetățenie, strămoși, tradiție, dar era mult mai complex ca produs la răspântia obârșiiilor. Însăși înfățișarea lui era un amestec din toate: blond, cu ochii verzi, sprâncene întunecate, ceva între viking și teuton războinic, cu zâmbet și privire șugubeață de moldovean hâtru, nu foarte înalt, dar foarte voinic, ca un urs, mai degrabă din Pădurea Neagră decât din Carpați, agil și rezistent ca un armăsar huțul, cu mustață și expresie de muscal nordic. Ca student făcuse figurație drept călăreț aventuros în nu știu ce film se făcea în Bucovina.

Era ordonat ca un austriac în activitatea profesională, năvalnic ca un slav în cea sentimentală, riguros ca un neamț în cea mentală, cu un umor uneori cinic, greoi, ca cel ardelenesc, alteori savuros, ca cel valah, cu o simplitate țărănească condimentată cu făloșenie polonă, deseori încrezător și entuziast ca un latin, degajând un magnetism care îl făcea irezistibil în fața femeilor. A fost iubit în toate felurile. Desigur nu era ușor să reziste tentațiilor, dar în ciuda tuturor sau poate

tocmai consecință înțeleaptă a acestora și a educației, respectul pentru familie era principiu de viață.

De ce român? Românesc este ce-a rezultat din acest amestec pe fundament trac: daci, geți, slavi, teutoni, respectiv moldovenesc, ardelenesc, rusesc, ucrainean, polon, slovac, austriac, nemțesc, tătar, chiar țigănesc. Românesc înseamnă că în acest timp istoric, populația are veche continuitate pe ținuturi ce aparțin României. Nordul Bucovinei aparține Ucrainei.

III

„- Domnule senator, ajutați-ne să rezolvăm treaba la TEPRO. S-a confirmat sută la sută că merge anapoda.” Răspunsul a fost: „- Da, domnule, eu vă ajut, dar schimbați-l pe Andreiu Cătoiș din AGA și puneți-mă pe mine.” (interviu cu Virgil Săhleanu, *Independentul*, Iași)

În 1989, Întreprinderea Metalurgică Iași era una din cele mai prospere din țară: modernă, cu o cifră de afaceri impresionantă, vânzându-și produsele în peste 50 de țări. Întreprinderea, a cărei piatră de temelie fusese pusă în 1963, dar abia după zece ani era în dezvoltare, devenise până în 1989 cel mai mare producător de produse laminate și țevi din Europa, o întreprindere profitabilă, pentru ai cărei salariați se construiseră chiar un cartier de locuințe. Întreprinderea avea aproximativ șapte mii de salariați. În anul 1991, conform Legii nr. 15/1990, Întreprinderea Metalurgică Iași este transformată în Societatea Comercială TEPRO SA Iași. Era proprietatea noastră, a tuturor.

Mulți ani până în decembrie 1989, directorul general al întreprinderii a fost inginerul Parascan Onofrei. Căpătase experiența conducerii relativ tânăr, în anii în care a fost director la Fabrica de Rulmenți Roman. După finalizarea și rentabilizarea acesteia a fost numit în anul 1974 director general al fostei Întreprinderi Metalurgice Iași.

Citez din memoriul adresat Consulului General al Republicii Cehia în România de directorul executiv comercial din 1999-2000, inginerul Radu Ștefănescu: „Firma lucra în beneficiul Caselor de Comerț, conturile lor se rotunjeau frumos în bănci, iar TEPRO SA cumula pierderile. Desigur bilanțurile contabile erau bine «cosmetizate», ele prezentau beneficii minore ori pierderi nesemnificative. Casele de Comerț încheiau contracte separate cu partenerii externi, contracte de a căror conținut noi nu aveam cunoștință. Casele de Comerț percepeau și un comision în contul serviciului asigurat. Chiar și după privatizare, firma a trebuit să onoreze contracte angajate

anterior prin Casele de Comerț românești, contracte deloc profitabile. Conducerea efectivă a SC TEPRO SA în perioada 1990-1998 a fost asigurată de 4 directori generali aflați în subordinea unor Consilii de Administrație care au avut diverse forme de organizare. Aceste Consilii aveau în componență pe lângă reprezentantul Departamentului Metalurgie din cadrul Ministerului Industriei (ulterior reprezentantul FPS), care avea cuvântul hotărâtor, diverși clienți politici ai partidelor aflate la putere la un moment dat. Începând din 1994, din Consiliu a făcut parte și reprezentantul FPP II - Moldova.

Reprezentanții Ministerului Industriei și ulterior cei ai FPS-ului au impus ca derularea activităților de export să se facă prin anumite de Case de Comerț, specializate în comerțul cu produse metalurgice, născute din fosta METALEXPORTIMPORT. Principalele Case de Comerț în acest domeniu sunt: SC METAL EXPORTIMPORT SA, SC METAGRIMEX SA, SC METANEF SA.

În general, prin aceleași firme, se desfășura și activitatea de comerț exterior a principalului nostru furnizor de materii prime, respectiv SC SIDEX SA din Galați.”

În anul 1994 reintră pe scena TEPRO, inginerul Andreiu Cătoiu. Activul județean de partid din care făcea și el parte, fusese spulberat în 1989. În noile condiții, întreprinderea nu avea post pentru el și nici nu era dorit, așa că „a frecat menta” până a fost cuprins în proaspăt înființatul FPS Iași. De aici este impus în AGA TEPRO și devine directorul general al firmei.

Încă din 1990 s-a declanșat propaganda privatizării. Exact ce însemna aceasta nu era cunoscut aproape nimănui. Adaptabilitatea „economică” a românului este de pomină așa că destui au priceput repede că-i vremea „oportunităților”. Unii le-ar spune hoții. Bine, bine, dar cum să furi ditamai combinatul? De fapt nu se fură combinatul, ci statul. Apoi cine are atâția bani să-l cumpere? Nu îndrăzneala și informația te face cuceritor? Dar ca să obții informația trebuie să obții controlul. Or, aceasta nu înseamnă să deții puterea? Problema este cum să ajungi la putere.

TEPRO Iași nu era o excepție. Încă destui ani după 1989, profitabilitatea firmei era foarte bună. Încet, încet, însă era subminată de tot felul de interese, inclusiv cele ale Caselor de Comerț. Indemnizația membrilor Consiliului de Administrație era consistentă și pentru un loc se luptau în culise parlamentari, proaspeți oameni de afaceri, directori, funcționari publici. Piața cucerită anterior era foarte puternică. Un loc în Consiliul de Administrație era foarte confortabil, dorit strașnic de orice partid politic. În general, problema legalității aranjamentelor se rezolvă dacă partidul, eventual aliații, impun hotărâri de guvern, ordonanțe sau legi ce le justifică. Dacă la toate acestea se adaugă, în destule cazuri, proasta conducere, mămăliga-i gata de privatizare.

Într-un interviu, în *Independentul*, 1999, Virgil Săhleanu comenta: „A fost atunci o politică generală de falimentare a unităților industriale. Au apărut acele legi, care spuneau cu alte cuvinte: «Domnule, dacă-mi recuperezi un milion pierderi, îți dau o sută de mii ca director și ca membru în Consiliul de Administrație. Zeci de cazuri au fost până să apară Legea nr. 66/1996, luându-se milioane grele pe o falsă recuperare a pierderilor. De ce? S-a făcut o falimentare voită a întreprinderilor pentru a le ieftini »”.

Ziarul *Monitorul* scria în 2000: „La data întocmirii situației cu facturile neîncasate de la TEPRO SA, la 14.01.1998, valoarea acestora însumează 15.837.028.858 lei. La această sumă se adaugă valoarea daunelor interese care ajunge la cel puțin jumătate din valoarea facturilor și în acest caz suma totală de recuperat se ridică la peste 20 miliarde lei.”

Aționarea în justiție a datornicilor pentru recuperarea prejudiciilor implică plata taxei de timbru. Refuzându-se plata acesteia, de multe ori se așteaptă prescrierea, iar întreprinderea rămâne păgubită definitiv. Uneori pică la înțelegere datornicul cu încasatorul pentru șpaga de rigoare. Perdant este doar statul. Asemenea practici se pedepsesc penal, dar mai întâi trebuie cercetate. Cercetarea este simplă în cazul „oamenilor simpli”, dar se complică exponențial când se apropie de vârf.

„Pentru a cunoaște în mare dezastrul și golul făcut pentru distrugerea și scoaterea de pe piața externă a unității,

fapte pentru care salariații nu au nici o vină, iată câteva date statistice ce reflectă această situație: 1) Beneficiu NET 1996: 14.939.071 mii lei; producție fizică 117.000 tone, nr. salariați 3.141 2) Beneficiu NET 1997: 11.745.145 mii lei; producție fizică 110.371 tone, nr. salariați 3.043 3) Beneficiu NET la 01.10.1998: 11.000.000 lei, pierderi la 01.01.1999: 9.179.539 mii lei, nr. salariați 2.800 4) La 01.09.1999, datorii de aproximativ 9 milioane USD, pierderi aproximativ 50 milioane USD.

Dacă la data de 01.10.1998, SC TEPRO SA lucra încă cu beneficii și încă era rentabilă, nefiind nici o problemă pentru a mări salariile, astăzi 15.09.1999, unitatea este în colaps financiar, fără desfacere, fără resurse financiare și fără materie primă.” (interviu V. Săhleanu, București, 1999)

Firma TEPRO fiind profitabilă a intrat în programul de privatizare, cu alte cuvinte urma să fie vândută. Pentru aceasta trebuia evaluată valoarea de piață. A fost solicitată firma SC SACEM SA Bacău. În 1994 s-a făcut o primă evaluare a întreprinderii, fără teren, la 121.907.520 mii lei.

„Capitalul social de 121.907.520 mii lei al SC TEPRO SA Iași a fost evaluat în anul 1994, astfel că până la data de 21.07.1998 când a fost semnat contractul de vânzare-cumpărare cu firma ZELERZARNI VESELI (Fierarii Veseli), datorită inflației, această sumă a crescut cel puțin de patru ori și ca urmare era necesară o nouă evaluare.” (interviu Anghel Zaharia, lider Sindicatul Liber TEPRO)

SC SACEM SA Bacău, firmă specializată în evaluări, prin „Raport de evaluare a mijloacelor fixe grupa I – clădiri” din 30.06.1997, stabilește o valoare, numai a clădirilor, de 118.948.266 mii lei. O evaluare proprie a centrului de calcul TEPRO efectuată în 1998 era de 494 miliarde lei. Terenul necuprins în evaluare, are 48 hectare din care 13 hectare numai hale industriale.

În Senatul României, inginerul Dan Constantin Vasiliu, fost salariat TEPRO era vicepreședintele Comisiei de Privatizare din partea Partidului Democrat (PD), în coaliție la guvernare. Consilierul său fusese și el salariat TEPRO și membru al aceluiași partid. Vicepreședintele Consiliului de

Administrație al TEPRO Iași, numit din partea SIF – Moldova, era Luca Dan Cătălin, considerat în zonă prosper om de afaceri, deținând printre altele și un lanț de magazine. Era în același timp consilier județean din partea APR, secretar al Biroului Permanent al Consiliului Județean APR Iași, aflat în alianță la guvernare.

Inginerul Virgil Săhleanu fusese până în 1994 în Biroul Permanent al Comitetului Executiv Iași al PRM, martor al legării și dezlegării unor noduri politice.

Într-un interviu dat cotidianului Zorile, Virgil Săhleanu afirma: „Privatizarea multor fabrici din România e ca îmbălsămarea. Concluzia unui comentariu despre morții îngropați de vii era că după îmbălsămare mortul sigur e mort. Înainte e mai puțin sigur.”

DOAMNA VALERIA PRIBEGII DE LA CRUCEA DRUMULUI

La masă se adunau disciplinați zece frați și surori, fiecare trebuind să accepte lingura care se nimerea. Ioana era foarte necăjită când primea lingura prea mare pentru ea. Cu musafiri, s-a nimerit să-i fie dată tocmai lingura mai mare. A refuzat să mănânce pe motiv că nu vrea „șerberul”, ceea ce în germană însemna oliță de noapte. Tatăl a considerat o obrăznicie și a plesnit-o. Ioana a căzut și a început să-i curgă sânge din nas. Era așa de înciudată încât n-a plâns, dar își dorea cel mai mult și mai mult să plece în LUME, așa că a fugit afară. În ogradă a rămas descumpănită: pe unde s-o ia în LUME, pe poarta de la drum sau pe porțița de la grădină? Unde trebuie să ajungă ca să fie LUMEA? Până să hotărască calea cea mai scurtă, s-a dus la fântână să se spele. Între timp a venit maică-sa, a spălat-o, a alinat-o și abia după mulți ani a cutreierat în toate direcțiile Europa și Asia. Numai că acum știa că LUMEA este dincolo de noi, dar nu prea departe.

Dacă vrei să pleci în lume din Cacica, trebuie să treci pe la Crucea Drumului. Aici poți s-o iei nu numai înainte și înapoi, ci și la stânga sau la dreapta. Răscrucea face parte din

viața localnicilor. Odinioară loc aproape pustiu, astăzi centrul comercial al localității. Drumurile sunt perpendiculare între ele și, ca-n viață, după cotituri, nimerești punctele cardinale. Spre nord, șoseaua națională te duce la Solca unde mai sunt hrube întregi de pe vremea lui Ștefan cel Mare, o ții spre Rădăuți, apoi spre Cernăuți, dacă vrei refaci drumul lui Eminescu la Viena sau te pierzi în nordul slav.

În direcția est, te așteaptă Suceava, sus pe deal ca-ntr-o ilustrată turistică, de unde te poți oploși în vechea capitală a Moldovei, Iașii, sau, cale lungă, în capitala mămă, București. Spre vest, după serpentinele ce-ți dezvăluie peisaje atât de frumoase asupra Cacicii și a obcinilor, ajungi la Gura Humorului și ținând-o tot așa pe urmele descălecătorilor, treci Carpații și ai șansa să zărești Occidentul la orizont. În fine, pe un drum pietruit, peste Rodina și după satul Botoșana, nimerești în vechea Arbore, rămânând surprins că istoria este în jur și rădăcinile la vedere.

Un ziarist local, căruia îi mulțumim pentru că cinstea memoria lui Nicu, scria despre copilul cuminte de pe meleaguri sucevene. Nicu s-ar amuza copios dacă s-ar crede că a fost copil cuminte, mai mult, cred că nici nu s-ar simți în largul lui. A fost copil bun, bun la suflet și ca intenție, dar cuminte, după standarde, nu. Spiritul de aventură, lipsa tatălui în cea mai mare parte a timpului, făceau din Nicu un copil dificil. El vroia să vadă, să cunoască, să umble, iar școala nu era un loc unde să se simtă lejer.

Cum era isteț, prindea totul ușor, bine înzestrat pentru științele exacte, promova cu ușurință. Ca elev de liceu inventase o metodă de calcul rapid, uitată prin neutilizare, astăzi desuetă în comparație cu mijloacele electronice de calcul. La bacalaureat a încântat prin rezultatul excepțional la matematică, când pentru noi meditație însemna a umbla cu ochii-n stele și a da din groapă-n groapă. Îl speriau scrisul și limbile străine. Studiul de bibliotecă și performanța școlară nu l-au interesat niciodată. De altfel, școala te informează, te educă, te face eventual mai bine pregătit într-un domeniu, dar nu te face mai deștept decât te-a hărăzit natura.

În copilărie, cea mai mare plăcere era să pescuiască cu mâna liberă. Căpătase o asemenea dexteritate demnă de cartea recordurilor, încât prindea păstrăvi, considerați cei mai rapizi pești de apă dulce. Ce seară de poveste la Falcău, aproape de graniță, la o cabană forestieră, lângă pădure, pe malul râului, la un grătar cu păstrăvi prinși de Nicu cu mâna în apa Sucevei!

Nu numai pescuitul îl făcea să plece de acasă. Hoinăreala era deviza lui. Mama încerca în tot felul să-l lecuiască, inclusiv cu bătaia, dar efectul era nul. Uneori, exasperată, îl pedepsea cu flămânzirea, dar, în taină, mă trimitea să-i duc de mâncare. Într-o seară nu s-a întors acasă. În anii aceia erau bande de tâlhari ascunși în păduri, jefuiau noaptea satele și oamenii dormeau cu frica în așternut. Tot noaptea se făceau arestările pentru tot felul de denunțuri, multe neverificate, destule din răutate sau răzbunare.

Mama era agitată, iar la un moment din noapte s-au auzit zgomote ușoare. A aprins lampa, m-a trezit și tiptil ne-am dus în tindă. Aici, rezemat de perete, lângă ușă, ne privea calm Nicu. Ușa de la intrare era încuiată, se cățăraseră el știe cum pe casă, intrase pe o fereastră în pod după care a coborât în tindă. Mama nu i-a zis nimic, bucuroasă că s-a întors acasă.

Altădată a dispărut și oricât l-am strigat prin luncă n-a răspuns. Nici seara, nici a doua zi nu s-a întors. Întrebând pe unul și pe altul, mamei i-a povestit cineva că a văzut seara un băiat, cam de aceeași vârstă, 8-9 ani, care își făcuse culcuș sub un stog de paie pe aria din Botoșana. Aria era o suprafață de pe imașul comunal unde venea o treierătoare mecanică și oamenii își aduceau grâul la treierat. Erau încă destui țărani care îmblăceau grâul, adică îl loveau cu îmblăciul alcătuit din doi pari legați între ei, boabele se desprindeau de spic după care se vânturau. Combinele nu se cunoșteau.

Mama s-a dus după el, dar nu l-a găsit la Botoșana, ci mai departe la Arbore, la bunici. Era drumul pe care ne ducea cu căruța badea Ion Șchiopul, un fel de Moș Coțcariu local. Mai târziu, mergeam pe jos la bunici pe același drum, cu câteva scurtături. După ce depășeam Botoșana, treceam pe lângă Puțul Sec, o fântână seacă, fără ghizduri, în care se aruncau caii morți și care ne cam îngrozea până o depășeam. Dacă ne uitam în jos,

vedeam uriași viermi albi, ce devorau hoiturile. A fost acoperit după ce au căzut oameni, mai ales seara încercând s-o ia pe scurtătură. Chiar dacă au supraviețuit, au rămas tulburați toată viața.

Pribeag la Crucea Drumului, badea Ion Șchiopul, căruțașul, ne-a fermecat copilăria cu poveștile hazlii, cu glumele, cu permanenta voie bună, cu fața rotundă, mereu sugubeață. Nu era un om fericit, dar nu arăta niciodată asta. Cred că-și iubea cu pasiune frumoasa nevastă și mai cred că ea nu i-a răspuns la fel. N-au avut copii, iar nevasta s-a stins tânără, în tăcere, neopunându-se morții, ca o floare însingurată. Niciodată nu i-am văzut împreună, niciodată nu vorbeau unul despre celălalt.

Badea Ion Șchiopul avea o iapă bătrână, galbenă, pe care o poreclise Tebecista și cu care conversa ca și cu un prieten bun. Tebecista învățase regulile de circulație și toate crâșmele până la Humor și Rădăuți. La întoarcere, bătrâna iapă se oprea în fața crâșmei, badea Ion se trezea, își lua porția de vorbă și rachiu – holercă cum se numește aici – se urca în căruță, adormea și tot așa până acasă, unde Tebecista învățase să deschidă poarta, intra în ogradă și aștepta liniștită să fie deshămată. După ani, când ne întorceam acasă, dacă îl găseam pe badea Ion șchiopătând la Crucea Drumului, îl cinsteam cu un rachiu, fericirea lui.

Nu exista cotlon, știoală, văgăună, mere sau pere bune pe care Nicu să nu le știe. Uneori mama avea discuții cu sătenii pentru că îl găsiseră pe Nicu în vreun măr sau vișin, iar agilitatea îl făcea de neprins. Iarna, când vrând, nevrând trebuia să stea mai mult în casă găsiseam altă distracție pentru cheltuirea energiei. Eram mari, dar încă o zbugheam afară, sumar îmbrăcați și ne întreceam la alergat cât mai mult timp, desculți prin zăpadă. De atunci nu ne-a mai fost frig la picioare chiar în condiții când altcineva ar fi degerat.

Ne mutasem în casa noastră ceva mai sus de Crucea Drumului. Amândoi eram școlari. O experiență zguduitoare pentru noi relevă o frântură a nefericirii noastre și a vremelniciei. În imaginile reconstituite, sprijinită de sobă, priveam patul în care mama delira. Dimineța nu se simțise

prea bine. În seara dinainte moașa Jâșca fusese în vizită. Mai fusese și altă dată, dar fără urmări observabile pentru noi. În tindă am găsit un vas plin cu cheaguri și sânge. Probabil nu mai fusese în stare să-l arunce. Nicu se ascunsese în grădină. Mama se zvârcolea și delira. Mâncare nu apucase să facă, banii nu știam unde sunt și dacă sunt, la foc n-aveam voie să umblăm, nu pot spune că simțeam spaimă, dar eram conștienți că mama putea muri în orice clipă.

Eram nedumeriți și nu știam ce să facem; cu tristețea eram obișnuiți, dar acum era ceva foarte grav. Am chemat-o pe lelea Livia de care ne despărțea gardul, femeie cu experiență ce crescuse opt copii, toți glumeți. Cu câțiva dintre ei, de vârste apropiate, ne jucam seara la poartă sau în grădină. Bărbatul, badea Anton era covaliu, adică fierar și potcovar, om de treabă, dar periodic se îmbăta și atunci avea un chef nebun să bată pe oricine se afla în preajmă. De multe ori, lelea Livia, cu unu, doi copii mai mici se ascuseseră la noi până se potolea covaliul.

Seara, lelea Livia ne-a adus o oală cu borș cu barabule, cartofi adică. Niciodată n-am uitat gustul, savoarea borșului, atât cred că eram de flămânzi. Ne-am culcat zgribuliți unul lângă altul. De obicei el dormea cu mama, tata fiind rar prezent. Delirul mamei s-a mai potolit a doua zi. A mai avea copii i se părea o catastrofă. Încetul cu încetul s-a refăcut. Un avort descoperit însemna pușcărie.

Tata venea rar pe acasă. Nu se descurca deloc în treburile gospodărești, era neadaptat la obligațiile familiale, în compensare mama era stăpâna casei. Nu suporta să vadă pe cineva pierzând timpul. Așa am rămas cu plăcerea grădinăritului, a contactului cu pământul, cu oamenii angajați să ne ajute în grădină. Am rămas cu respectul omului de la țară. Ca oriunde, oamenii cu adevărat deștepți sau proști sunt rari. Cei mulți, au mintea și simțirea odihnite și capătă o înțelepciune a resemnării, a modestiei. Nu-și pun întrebări. Le rezolvă biserica.

Cum s-o uităm pe Furnicuța? Când rămâneam singuri acasă, mama ne amenința cu Dumnezeu care vede tot și ne pâraște, așa că ea află ce năzdrăvănie mai făcea Nicu. Se amăgea singură, știam că ne supraveghea nevăzută Furnicuța,

care stătea pe partea cealaltă a drumului, ceva mai aproape de Crucea Drumului și de pârâu. Era refugiată din Bucovina de Nord, avea soțul cu vreo opt ani mai tânăr, situație cu totul neobișnuită în acele vremuri, dar și-au fost credincioși toată viața. La Storojineț, de unde se refugiaseră, erau negustori înstăriți și avuseseră opt copii, dar pierduseră tot, inclusiv copiii, unii din ei în război.

Îi chema Furnică, dar cum ea era scundă, sprintenă, un fel de șaman local, deși în vârstă, toată lumea îi spunea Furnicuța. El era înalt, zvelt, fin, cu figură de tătar, evident mai tânăr ca ea. Ne fascina cu misterele ei: făcea și desfăcea vrăji, ghicea viitorul, prevestea vremea, lua mana vitelor și câte altele. La un moment dat, gândaci mari, negri, invadaseră casa și foșgăiau pe unde își găsiseră adăpost. La sfatul Furnicuței, mama a prins doi, trei gândaci, i-a băgat într-o cutie de chibrituri, i-a dus din casă, nu știu ce le-a mai făcut că ceilalți au plecat singuri și nici până în ziua de azi n-a mai apărut vreunul. Păcat că nu a avut discipoli.

Soții Furnică aveau o căsuță cu o tinduță și o cămăruță, un grăjduț în care țineau un căluț, o văcuță și un purcel. Murind ea, el n-a suportat singurătatea și a urmat-o repede. Terenul unde era gospodăria lor, ca o jucărie mare într-o poveste mică, sau invers, este în fiecare primăvară arat, semănat, nivelat. Peste zece destine până și uitarea va dispărea. Cine îmi răspunde în termeni laici: merită osteneala?

De la Crucea Drumului spre vest, la capătul satului Cacica, sub obcina Călugărița a rămas aproape pustie întinsa gospodărie tradițională a mătușii Aurora și a uncheșului Ion Parascan, o foarte frumoasă familie de țărani care au păstrat tradiția și portul până au murit la aproape 90 de ani. Au avut trei fii: Ilie, foarte apreciat profesor de matematică, inginerul silvic Daruț, sever profesor la Facultatea de Silvicultură din Brașov și Onofrei, inginer metalurgist.

Cum a ajuns metalurgist? Un alt unchi, inginerul Anton Andronic a fost mulți ani membru la nivel înalt, ca specialist, în fostul Comitet de Stat al Planificării, vestitul CSP. Nu se poate nega importanța acestuia în scoaterea țării din marasmul post-război, în industrializarea țării, generând

perioada de înflorire a României. Pensionarea acestui gen de specialiști a dus la decăderea realizărilor lor.

Zgârcit, cu tabieturi severe ca orice holtei mult prea tomnatic, prin funcție avea, dacă nu putere, influență, dar nu s-a folosit niciodată de ea. După pensionare a părăsit Bucureștiul pentru Suceava și, încă sprinten și mintos a murit în 2000 la 92 ani. Este înmormântat simplu, aproape anonim, în cimitirul din Pârtești de Sus pe lângă gardul căruia ne învingeam noi frica.

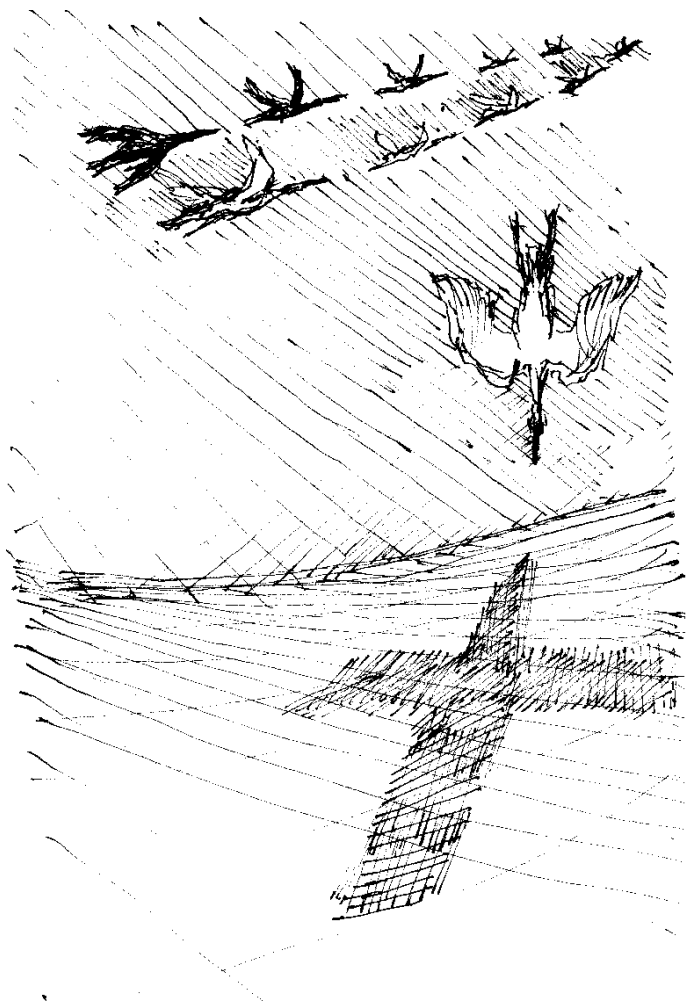
Și totuși s-a folosit într-un fel de funcția lui. Lucrând direct la planurile de dezvoltare a țării, știa ce ramuri industriale se vor extinde, se vor dezvolta. Singura favoare ce și-a permis-o a fost să-și prevină rudele, care voiau să-l asculte, în ce domenii va fi mare nevoie de specialiști în perioada următoare. Nepotul Onofrei Parascan l-a ascultat și s-a înscris la metalurgie. Într-adevăr a urmat dezvoltarea impetuoasă, chiar prea impetuoasă a industriei metalurgice.

Nici Onofrei Parascan n-a speculat importantele funcții avute. Făcea parte din specialiștii cuprinși în comisiile de antamare a contractelor economice pe care le semna Ceaușescu cu alte state. Răspunderea specialistului era foarte mare pentru că orice clauză, cât de neînsemnată, care ar fi afectat interesele României ducea la condamnări penale severe și, chiar la pedepse capitale prin împușcare. Nici vorbă de condamnare politică. Demisionar imediat după decembrie 1989, afectat de bulversarea ce însoțește orice răscruce a vremurilor, nu mult după, inima a plesnit, a căzut și nu s-a mai ridicat. Este înmormântat în jumătatea ortodoxă – cealaltă este catolică – din cimitirul de pe dealul Troianului, culme între obcina Călugărița și dealul Rodina. Mormântul este simplu, câteva flori colorează pământul afânat, cruce de ciment văruiță precum casele țărănești. Doar măreția simplității, nimic orgolios.

Rar, câte un trecător singuratic, rotește privirea asupra împrejurimilor atât de frumoase, observă în treacăt numele de pe cruci, poloneze, nemțești, românești sau amestecate, calcă atent la glod pe ulița puțin pietruită și obișnuit cu simplitatea de la țară nu se sinchisește de deșertăciunea lumească. Liniștea și singurătatea locului ce domină împrejurimile fac efemeră orice

zbatere. Sus, pe deal, lângă morminte, calmul este deplin. Pare cosmic.

Pribegi sunt mulți. Ei cutreieră ținuturile și schimbă tărâmurile. Nu se pot desprinde de neam, cu care au în comun zdrențe ale ADN-ului. Modestia, o percepție specială a rostului existenței, a relației cu lumea, cu natura, exprimată sau nu, era comună multor rude din partea tatălui. Poate așa se va înțelege mai bine de ce Nicu își acceptase moartea înainte de a se produce. Hârca îl vâna, era tot mai aproape. Nicu simțea asta. Divinitatea hotăra.

IV

„Nu spuneți incompetent. Eu spun că datorită competenței lui s-a ajuns la aceste pierderi, la aceste situații. Deocamdată, simt pe pielea mea, în toată această încercare de salvare a TEPRO, că domnul parlamentar nu a făcut altceva decât a vândut iluzii la peste 2000 de oameni. Degeaba încerc să construiesc o cetate de nisip, dacă până la urmă se dărâmă tot.” (interviu Virgil Săhleanu, *Independentul*, Iași)

Așadar firma TEPRO a intrat în programul de privatizare. În 1998, anul privatizării, structura acționariatului era: statul român (FPS) deținea 2.486.756 acțiuni reprezentând 50,997%, SIF-Moldova 1.973.950 acțiuni, deci 40,481%, PPM (Programul de Privatizare în Masă) 415.432 acțiuni, deci 8,519% și managerul 152 acțiuni, deci 0,003%. Salariați erau aproximativ 2800.

S-a propus vânzarea firmei cu prețul de ofertă pentru pachetul de 50,997% de 61,1289 miliarde lei, adică 8.032.222 USD la cursul de schimb 7.741 lei/USD la data de 31.07.1997. Prețul de ofertă pentru o acțiune a fost de 25.000 lei, adică 3,23 USD.

Prima încercare de vîndere a acțiunilor TEPRO Iași a fost la licitația din 4 septembrie 1997. Un singur ofertant: Asociația Privat TEPRO Iași care este asociația salariaților întreprinderii, deținători ai acțiunilor primite din programul de privatizare în masă. Oferta este respinsă.

Pe 5 martie 1998 a fost organizată ședința de vânzare a acțiunilor prin licitație deschisă cu ofertă în plic închis. Iarăși un singur ofertant: Asociația Privat TEPRO reprezentată prin directorul general Andreiu Cătoi, care oferă 4.025 lei/acțiune dacă plata se face integral și 7.500 lei/acțiune dacă se plata se face în rate. Surpriză! Consiliul de Administrație al FPS hotărăște schimbarea metodei de privatizare și schimbarea licitației. Asociația Privat TEPRO, deoarece îndeplinea condițiile cerute, prin directorul general Andreiu Cătoi a făcut contestație atât la Președintele FPS de atunci, Dimitriu (nr. 1492/07.04.1998) cât și la Președintele țării (nr. 5228/13.04.1998), dar fără rezultat.

În aprilie 1998, omul de afaceri ceh, inginer dr. Zdenek Zemek depusese scrisori de intenție pentru cumpărarea de acțiuni la SC TEPRO SA Iași și la SC Zimtub SA Zimnicea. Zdenek Zemek vizitează România. Printre alții este așteptat de polonezul Franmtisek Priplata, rezident în România și acționar la firme din Oradea, proprietarul fabricii de prelucrare a lemnului S.C. MOVAS S.A. Vaslui, achiziționată în 1996. Cu acest prilej, Zdenek Zemek îi transmite lui Franmtisek Priplata o procură de reprezentare în toate probleme comerciale. Translator este concubina lui Priplata, Ana Conevalic, cu care are un copil, familia legală fiind în Cehia. Însotit de persoane din FPS, vizitează Iașul, respectiv TEPRO, gazdă fiind directorul general Andreiu Cătoiu, căruia i se face invitația de a petrece o săptămână în Cehia. Invitația este acceptată și între 1 și 7 iunie 2000, Andreiu Cătoiu a fost musafirul lui Zdenek Zemek în Cehia.

Noua licitație este hotărâtă pentru 17 iunie 1998. Trei ofertanți: firma cehă Zelerzarni Veseli parte a unui holding Z-Group Cehia aparținând inginerului Zdenek Zemek, al doilea Asociația Privat TEPRO și o persoană fizică care de altfel iese din discuție pentru că nu achitase garanția de participare. Gurile rele vorbesc de urechile bune ale acestui al treilea participant. Cu o zi înainte, Andreiu Cătoiu confirmă FPS-ului hotărârea Asociației Privat TEPRO de a participa la licitație. La rândul lui este avertizat că Zdenek Zemek este foarte iritat că și-a anunțat participarea și că ar fi oportun să renunțe.

Licitatia este din nou amânata. Cehii depuseseră garanția de participare într-un cont greșit sub pretextul unei erori întâmplătoare, deși ei cunoșteau bine numărul de cont. Asociația Privat TEPRO îndeplinea condițiile de adjudecare a licitației. N-a contat însă. Contestația depusă a fost respinsă, iar licitația amânata pentru 24 iunie 1998.

La noua licitație, pe 24 iunie 1998, ora 11, se prezintă aceiași ofertanți, iar după deschiderea licitației comisia se retrage pentru analiza ofertelor. Revine la ora 12 anunțând că oricum s-ar face evaluarea, Asociația Privat TEPRO are punctaj superior ceea ce ar fi însemnat câștigarea licitației. Motivul principal, nu singurul, punctajului mai bun, era prețul

mai bun oferit pentru o acțiune. Asociația Privat TEPRO a oferit 10.950 lei/acțiune cu plata în 60 zile și investiții de 42,5 miliarde lei în patru ani. Zelerzarni Veseli a oferit 7.981 lei/acțiune cu plata în 45 zile și investiții de 40,7 miliarde tot în patru ani.

Comisia se retrage pentru întocmirea procesului verbal anunțând că se va întoarce la ora 14, când se va declara oficial câștigătorul. Nu se va întoarce la ora 14, ci cu o întârziere de patru ore, în procesul verbal fiind trecută câștigătoare firma cehă. Reprezentanții Asociației Privat TEPRO semnează procesul verbal, dar fac contestație. Respingerea contestației s-a făcut pe baza unei note neînregistrate, neștampilate și nedatate prin care se comunică că Fierarul Vesel are 97,419 puncte, iar Asociația Privat TEPRO 96,688 puncte.

Ca să fie cu adevărat câștigător, cehului i s-a cerut să crească prețul acțiunii de la 0,93 USD/acțiune, cât oferiseră, la 1,265 USD/acțiune, chiar și așa mai mic decât cel oferit de români, 1,275 USD/acțiune, respectiv 3.145.750 USD pentru tot pachetul de acțiuni, plata făcându-se în 60 zile. Pentru a confirma aranjamentul, Franmtisek Priplata a prezentat *după licitație*, un alt plic închis, astfel că pe 13 iulie 1998 se încheie machiajul clauzelor contractuale. Reprezentantul ceh Franmtisek Priplata, însoțit de avocat și de concubină în calitate de translator și secretară, a semnat contractul de vânzare-cumpărare de acțiuni TEPRO Iași cu nr. 422/21 iulie 1998.

În contract trebuiau obligatoriu propuse investiții, termene de realizare și garantarea lor. Investițiile promise au fost de 4,9 milioane dolari, dar garantarea s-a făcut pentru două milioane, formal, prin bilete la ordin. Deși termenul de încheiere a investițiilor era 30 august 2000, se acceptă ca în caz de nerealizare a acestora, biletele la ordin să fie executate pe 30 noiembrie 2000, iar penalitățile, reprezentând 30% din investiții, pe 31 decembrie 2000. În mod normal toate trebuiau să aibă ca termen 30 august 2000, în orice caz la doi ani de la semnarea contractului – 21 iulie 1998.

Pe 8 octombrie Franmtisek Priplata predă 20 bilete la ordin al căror beneficiar era, corect, FPS, adică vânzătorul. Numai că FPS-ul solicită în scris ca cehul să emită alte bilete la

ordin în favoarea SC TEPRO SA, care aparținea acum în majoritate tot cehului, cu alte cuvinte se autogaranta. Ca să fie paharul plin, al doilea rând de bilete – primele retrase – nevalidate de banca firmei, Investicni A Postovni Bank, adică negarantate, au ca termen scadent 1 iunie 2001, nu cum se specifică în contract 30 noiembrie 2000, deci erau false.

Pentru participare la licitație era nevoie de o informație bancară autorizată care să confirme solvabilitatea firmei, dar - ce credeți?! - pe informație scrie că Investicni A Postovni Bank „nu-și asumă nici un fel de responsabilitate și nu răspunde de urmări”. Mai mult, în contract se introduce dreptul de preemțiune (prioritate) în favoarea cumpărătorului a terenului de 48 hectare, în incinta firmei, pentru care încă nu se eliberase act de proprietate, deci aparținea statului.

În prețul de licitație nu a fost cuprins stocul de produse existent în fabrică. La 31 iulie 1998 acesta era de 2.786 tone în valoare de 12,753 miliarde lei, iar firma a fost vândută cu aproape 25 miliarde lei.

Deși OUG nr. 48/1997 specifică: ”au obligația sub sancțiunea nulității contractului, să înscrie în contractul de vânzare-cumpărare clauze referitoare la situația personalului și la menținerea sau disponibilizarea acestuia... în contractul de muncă, precum și alte acorduri încheiate între sindicat, sau după caz, reprezentanții aleși ai salariaților”, în contractul încheiat nu este nici o clauză astfel că salariații erau la discreția cehilor.

Între 1995 și 1998, în societatea ieșeană s-au executat reparații capitale ale secției zincare-decapare, s-a construit un drum de acces, un laborator ultramodern, s-au pus în funcțiune trei obiective moderne, toate valorând atunci, aproximativ 20 miliarde lei. Suma n-a fost introdusă în prețul de licitare, deci firma a fost mult subevaluată deoarece nu s-a ținut cont nici de rata inflației. De fapt, aceste avantaje erau pregătite în vederea cumpărării firmei de către Asociația Privat TEPRO, reprezentată de directorul general Andreiu Cătoi. Vorba ceea, nu-i pentru cine se ieftinește, ci pentru cine plătește cui și când trebuie.

Aceasta nu-i totul. În oferta de investiții prezentată de ceh și conținută în contractul de vânzare-cumpărare, figurează trei obiective: instalație pentru tratamentul termic al cordonului de sudură, alocați 700.000 dolari, modernizarea instalației de zincare, alocați 1.500.000 dolari și instalație pentru producție profil pentru autostrăzi, 800.000 dolari, toate acestea existente înainte de privatizare. Cu alte cuvinte, din cei 4,9 milioane dolari investiții promise, 3 milioane erau zestrea anterioară a firmei, ca și cum socrul mare promite miresei casa socrului mic care oricum îi aparține. De aceea biletele la ordin acopereau doar 2 milioane dolari.

Dintre neregulile cunoscute – câte or fi necunoscute?! – acestea sunt cele mai importante în derularea privatizării TEPRO. Nu numai că firma a fost a noastră, a tuturor, dar mii de oameni au trebuit să depășească prăbușirea nervoasă dată de nesiguranța zilei de mâine, să lupte cu sărăcia, atâția au plâns, unii au murit de supărare, alții s-au sinucis, atâția oameni nefericiți, culminând cu un asasinat la comandă.

Virgil Săhleanu declara presei în martie 1999: „Zelerzarni Veseli a cumpărat TEPRO pentru ca să o falimenteze și să elimine un concurent puternic, a cumpărat licențele și piețele sale de desfacere, inclusiv piața sud-estică din Europa și SUA folosindu-se de bunul renume al firmei românești. Produsele noastre erau bine apreciate fiind încununate cu certificate internaționale de calitate ISO/9002 și TUV. Nu a investit nimic până acum, resursele financiare sunt zero, piața internă este distrusă, nu avem materii prime și nici o speranță ca acestea să vină.”

DOAMNA VALERIA LA STEJAR

Jocul copilăriei noastre era „pe zurzupe”. Se făcea o bortă, adică o gaură mică în pământ, în care se puneau hapucul, adică o minge mică făcută din păr de cal adunat după multe țesălări. Se striga pe diferite tonalități „pe zurzupe, pe zurzupe”, până careva din cei adunați în jurul borții, după

anumite reguli, zmucea hapucul și-l arunca într-unul din ceilalți care se depărtau alergând. Câștiga puncte cel care nimerea un partener de joc.

Dacă parteneri de joc sunt viața și moartea, iar hapucul particula de schimb a destinului, el a fost mereu aruncat spre Nicu. Moartea mereu i-a fost în preajmă. Hârca cositoare a fost mereu în competiție, câtă vreme Nicu se ferea alergând destul de bine.

Eram în vacanță la bunici, la Arbore. După ce se cățăraseră în toți copacii, se băgase sub șură unde nimeni nu îndrăznea, Nicu s-a îmbolnăvit. Mai fusese bolnav câteodată, boli ale copilăriei, dar de data aceasta era grav: erau modificate reflexele, percepțiile și fluxul gândirii. Mama, îngrozită, chemată de urgență, l-a dus la spital și a fost diagnosticată meningita. Luni de zile a urmat în spitale tratamente, la Iași și Cluj. Organismul vîguros a ieșit din boală, dar multă vreme s-a resimțit. Trecerea anilor a estompat consecințele, dar pentru noi a fost o permanentă grijă. Pe electroencefalogramă apăreau nu știu ce ritmuri care s-au diminuat în timp, la fel durerile episodice de cap sau rare și scurte pierderi ale cunoștinței. Tata a aflat despre boală abia peste o lună. Hapucul a trecut pe lângă țintă.

Ca să-l vindece de hoinăreală, exasperată, mama l-a trimis pe Nicu la școală la șase ani, deși nu erau admiși cei sub șapte ani. Descurcându-se bine cu cartea l-au trecut în catalog. Directorul școlii era văr primar cu tata, domnul Grigore Ciornei, profesor de matematică vestit în zonă, sever, impresionant, care a încercat să-l țină din scurt, ceea ce nu era simplu, Nicu fiind mereu dispus la hoinăreală. Soția domnului Ciornei, nu-i spuneam unchi pentru că ne era profesor, ne-a fost puțin timp profesoară de română și a rămas în amintire, la figurat și la propriu, ca una din cele mai negre femei, mereu cătrănită. Impresiile nu au nici o legătură cu notele școlare. Probabil nu era atât de rea, ci doar nefericită. Domnul Ciornei iubea camaraderia, chefurile, conversația și își dorea mai mult ca orice copii. Se zicea că ea n-a vrut, dar cine știe adevărul? Era destul de tomnatic când secretara de la primărie i-a devenit prietenă intimă, mai întâi neoficial apoi soția a trebuit s-o

accepte ca amantă „la vedere” și s-o primească în casă. Pensionându-se, s-au mutat împreună, toți trei, la Gura Humorului. Ultima a murit soția și au fost îngropați alături. Nu-i judecați: sufletul omului e plin de taine, doritor de comunicare și strâns în chingile vremii.

Uneori mergeam la prins raci pe pârauul Hinata. Se pescuiesc cu mâna, noaptea, speriați de o sursă de lumină. Foloseam o lampă cu carbid. Vii sunt așa de urâcioși, că doar Nicu îi prindea și curăța. Eram cu tata, cu dl. Ciornei Grigore, cu amanta devenită oficială care îl însoțea practic peste tot. Soția rar ieșea din casă. Am plecat devreme, am făcut popas la marginea pădurii, lângă gârlă, pe dealul Strigoaia, spre Ilișești, am întins masă cu slănină afumată, pâine, altele, dar mai ales cu nelipsitul șap cu rachiu. Până ce farmecul înserării ne cuprindea fără voie, ascultam încântați glumele, povestirile în care ei erau neîntrecuți.

După înnoptare, Nicu a adunat o provizie importantă de raci, apoi am coborât pe jos, vreo patru kilometri, porțiuni de drum fiind pe lângă sau peste calea ferată. Am auzit că se apropia un marfar, pentru că trenuri de persoane n-aveau cum să fie la acele ore. În întuneric nu ne-am dat seama unde a dispărut Nicu. De abia acasă l-am găsit înfricoșat, tremura, plin de vânătăi, sânge și la un moment dat și-a pierdut cunoștința. Deoarece trenul încetinea pentru că se apropia de una din cele mai mari pante din țară, peste dealul Zamca, Nicu a vrut să se urce din mers. Ce s-o fi întâmplat, că prin cădere i-a răsunat zgomotul roților în cap, instinctiv s-a depărtat de tren și s-a rostogolit pe terasamentul înalt în acel loc. În întunericul nopții pericolul iminent de a fi omorât sau schilodit l-au îmbolnăvit de spaimă. Hapucul destinului aduna puncte în scorul strâns de Nicu.

Confruntarea cu moartea începe și se sfârșește odată cu viața. Fiecare dintre ele învinge într-un timp cosmic dat. Și munții mor. Nu mai există cum i-a perceput conștiința noastră. Va fi același conținut, altfel structurat. Să fie viața și moartea iluzii contrare în conștiința umană parte a unui CONȘTIENT universal? În ce măsură ne putem apropia de acesta, deci de divinitate? Un comentariu despre woodoo și zombi se încheia

cu dilema alegerii între știință și credință. Dacă suntem nevoiți să alegem, aceasta se poate face între știința dogmatizată și credința vulgarizată. Dacă considerăm știința drept cunoaștere limitată și credința încredere în necunoaștere, nu este nevoie de alegere pentru că sunt complementare.

Generația născută în 1945, începutul lui 1946 a cuprins copii foarte puțini așa că s-a făcut o singură clasă a V-a pentru toate satele din jur, la Cacica-sat. Nicu era după meningită, aproape pierduse trimestrul întâi prin spitale, iar până la Cacica trebuia să facă aproape trei kilometri pe jos sau să treacă dealul Troianului și asta într-o iarnă cu zăpezi de pomină. A renunțat la an și s-a înscris în anul următor la Școala Generală din Pârtești de Sus, în clasa a V-a, cu colegii de aceeași vârstă. Școala generală se termina cu clasa a VII-a.

Liceele erau puține, nu se înființaseră industrialele, dar lui Nicu nu i-a fost greu să reușească la Școala Medie (azi Colegiul Național) „Ștefan cel Mare” din Suceava, fostul liceu de băieți. Ambiția tatălui era ca noi să absolvim cea mai bună școală din regiune și să ajungem fără voia noastră, mari savanți. Doar de puțin timp învățământul liceal se demixtase așa că fetele erau extrem de puține, mai ales la secția reală pe care am absolvit-o noi. Fete multe erau la secția ucraineană, în lichidare după retragerea sovieticilor.

La Suceava, directorul liceului era fratele soției domnului Grigore Ciornei. Semăna bine cu soră-sa: scund, brunet, cu ochi mici, negri și vicleni, cu pielea măslinie, inflexibil și tipicar. Nu știu dacă din cauza nefericirii soră-si era mereu amenințător cu noi, invitându-ne cu orice ocazie să descoperim stâna potrivită pentru Nicu. Nu ne-a fost profesor și bănuiesc că știa ce adolescenți nefericiți eram.

Nicu a rămas același: pribeag hoinar. Își crease o armură care separa traumele sufletești de parcă nici nu le-ar fi luat în seamă. Își construisese un calm interior, dar era în conflict cu exteriorul, cu ceilalți. Folosea orice prilej să hoinărească, chiar și amenințat refuza să povestească pe unde umbla. Stătea la internat, disciplina era extrem de severă, de-a dreptul drăcească, fiecare minut și fiecare amănunt controlat, dar făcea ce făcea și evada în hoinăreală. Altfel, era băiat liniștit, harnic,

politicos, nu prea vorbăreț și care nu agreea să i se impună cu forța ceea ce nu-i convenea.

În clasa a XI-a, ultima clasă de liceu, întâmplător am constatat că după ce îi fusese rău cu câteva zile înainte, directorul îl alungase din internat pentru că întârziase la apel și se pare că nu era prima dată. După ore rătăcea prin oraș, iar seara, după controalele de rigoare, îl primeau colegii, clandestin în cameră. În Suceava chiriile erau mari și mama nu-și permitea să plătească gazdă. Am hotărât pe loc să evităm răutatea și reaua voință determinată nu numai subiectiv, ci și prin disciplina cazonă, tradițională, deși vremurile erau în schimbare. Și-a făcut bagajul și am plecat acasă. Fiind sfârșit de săptămână, tata era prezent, a făcut gălăgie, dar nu i s-a dat atenție.

A doua zi, împreună cu mama ne-am dus la Gura Humorului, am găsit ușor o gazdă mai ieftină, astfel că ultimele trei luni de liceu le-a terminat aici. La Școala Medie din Humor a avut o dirigintă pe care a îndrăgit-o cu toată ardoarea adolescenței, cum nu îndrăgise decât pe fosta profesoară de română de la „Ștefan cel Mare” Suceava: mică, blondă, grăsulie, mereu bine dispusă, căreia, ca amintire, când s-au reîntâlnit la bacalaureat - se numea examen de maturitate - i-a dăruit ceva foarte drag lui: micul briceag de care nu se lipsise până atunci. Nu însemna mai nimic pentru altcineva, dar pentru el era o comoară. Mita ne era total necunoscută. Regret nespuse că nu le știu numele. Pribegii se simt mai bine fără nume.

Adolescența și tinerețea i-au fost tumultoase. La acea vreme, școala nu accepta, la vedere, așa ceva. Tot ce privea viața intimă trebuia repudiat, ascuns, ori Nicu nu putea fi angelic când virtutea era îndoielnică. Erau rare intervalele de relaxare sentimentală. Primii ani ai adolescenței i-au fost semnificativ fermeceți de Crenguța, o fată din Botoșana, bruneică, cu priviri luminoase, fără complexe, ca toate fetișcanele în jurul cărora roiesc puștanii, ușor lascivă și ademenitoare ca o bacantă.

În clasa a XI-a, a venit acasă hotărât să anunțe că se însoară cu colega lui de clasă, Maria, pe care o ajuta la matematică. Mama l-a potolit nițel, măcar să termine liceul. Mie mi-a spus că fuseseră pe malul Moldovei și ca un adevărat

cavaler trebuia să-i apere onoarea nepătată – cum credea el atunci. Problema s-a rezolvat repede când un vlăjgan de la seral, aflând că Nicu o ajută la matematică pe iubita lui, l-a așteptat într-o seară să-i aplice o corecție ca să-i piară chefel de Maria. Sărmanul nu știa cu cine are de-a face, așa că s-a trezit caftit zdravăn, fata a promovat la matematică și Nicu a scăpat neînșurat.

- Nicu! Nicu! Trec cocorii! – strigam cu degetul orientat spre locul unde noaptea era Steaua Polară. Vedeam pentru prima dată cocori în zbor organizat. I-am urmărit până când au dispărut după dealul Zamca. Zburau în unghi, desfășurați în spatele comandurului. Uguitul lor suna sever, a îngrijorare și comandă. Ne-a învăluit căldura poveștilor nordului. Din memoria arhaică ne-a cuprins fiorul de ducă al străvechiului nomad. Erau măreți, iar noi rămâneam mici și părăsiți. Departe, în urma lor, era albul nesfârșit cu iluzia irealității, albul nuanțat al vegetației acoperită cu zăpadă sau promoroacă. Alb amețitor, încât cuprins în el, îți pierzi individualitatea: spaima, liniștea, insignifianța, se suprapun, evenimentele importante devin amăgire ca o poveste cu cocori. Se duc, se duc...

Visul cel mai acaparator pentru Nicu a fost să zboare, să se facă pilot de aviație. Fremăta pur și simplu când își imagina cum va fi. Era un vis în perfect acord cu temperamentul său. Spera că s-au șters complet urmările meningitei. După verificările de rigoare, inclusiv anamneza și electroencefalograma, a fost lăsat „la vatră”. Nu știu ce ritmuri nu dispăruseră încă de pe EEG. Era ca o prăbușire în vrie. Pentru el, atunci, uniforma militară, aviatorul, erau echivalente cu deplina bărbăție. Și-a ascuns dezamăgirea și destul de bine afecțiunea pentru cei în uniformă militară. Moartea fizică este una singură, pe când a sufletului se face CÂTE PUȚIN, din mereu câte ceva ce rănește simțirea.

Refugiul din restriște, pentru noi, era La Stejar. Grădina noastră este la șosea, dar urcă în pantă având la hotarul de sus, doi stejari, unul de peste 100 ani. Cu sau fără chef de vorbă, cu sau fără un vin bun adus din altă parte, în Bucovina nu se coc strugurii și vinul n-are căutare, este splendid. În față

ai perspectivă asupra obcinei Călugărița, sub ea dealul și râpa Troianului, la bază cu îngusta albie a Solonețului, apoi șoseaua mărginind grădina. În dreapta jos cimitirul, apoi partea centrală a satului, iar dacă ridici privirea te farmecă panorama obcinelor cu Obcina Mare în fundal. În stânga sunt clădirile de la Crucea Drumului, linia ferată și mai încolo dealurile subcarpatice domoale, în parte împădurite.

La Stejar toate sunt mai pătrunzătoare: liniștea înserării sau zgomotul zilei, cântecul păsărilor, fuioarele alburii ieșind vertical din hornurile caselor - semn de vreme bună, uruitul trenului avertizându-te că viața merge înainte. Ajungi la destinație poate mai înțelept sau poate mai cumpănit dacă exploatezi cât mai perseverent relația cu natura. Scormonind pământul, scormonești ceva ce ești și tu, doar altfel organizat. În colbul uliței până și balega are farmecul ei. Când nu ești decât un obiect într-o lume de obiecte, când copacul este o piesă de decor, pământul ceva ce murdărește, iar apa ceea ce curge din alt obiect, șansa de alienare este mai probabilă. Unitatea cu natura este desființată.

Deși nu făcuse nimic pentru admiterea la facultate, în vacanțe muncind la fabrica de cherestea să mai câștige un ban, a reușit pe o poziție neașteptat de bună. Tata a refuzat să-l ajute pentru că Nicu nu alesese o facultate științifică: matematică, fizică sau chimie. Fiul detesta să se facă profesor. De abia în anul II tata s-a împăcat cu alegerea fiului: Facultatea de Mecanică, cea mai căutată atunci în Politehnică, secția motoare termice.

Ca student era liber, nu-i impunea nimeni restricții. Nu mai erau conflicte, dar sărăcia a rămas impasul permanent. Eram departe de casă și starea încordată din căsnicia părinților nu ne mai afecta așa de mult. Sărăcia a rămas însă coșmarul copilăriei și tinereții noastre. De câte ori nu ne-am gândit să renunțăm la tot, să plecăm în LUME, văzută sau nevăzută!

Printre iubirile trecătoare, o iubire care-l acaparase pe Nicu, era Lenuța din Pârtești de Jos. Numai că și de data asta n-a mers. În anul III de studenție era în comitetul de organizare a revelionului la cantina complexului studențesc Codrescu al Politehnicii, rolul lui fiind și de a recruta fete de la complexul

de cămine Pușkin al Universității știind că la Politehnică penuria de fete era dezarmantă. Căminele erau sever demixtate. Urma să facă revelionul cu Lenuța, dar fata a fost fermecată în diverse chipuri în lipsa partenerului declarat, așa că Nicu a reînnoit invitația făcută cu vreo două săptămâni înainte, mai multor fete de la Universitate. În ajunul revelionului era disponibilă Maria, studentă în anul II. Până atunci nu stătuseră de vorbă. A fost atât de entuziasmat de noaptea revelionului încât a doua zi a prezentat-o ca pe viitoarea consoartă. S-au căsătorit după doi ani când a absolvit el facultatea. A luat repartiție la Uzina Mecanică Suceava. Amintirile se depărtează. Anii au trecut repede ca pentru orice familie tânără, într-o perioadă de stabilitate și dezvoltare.

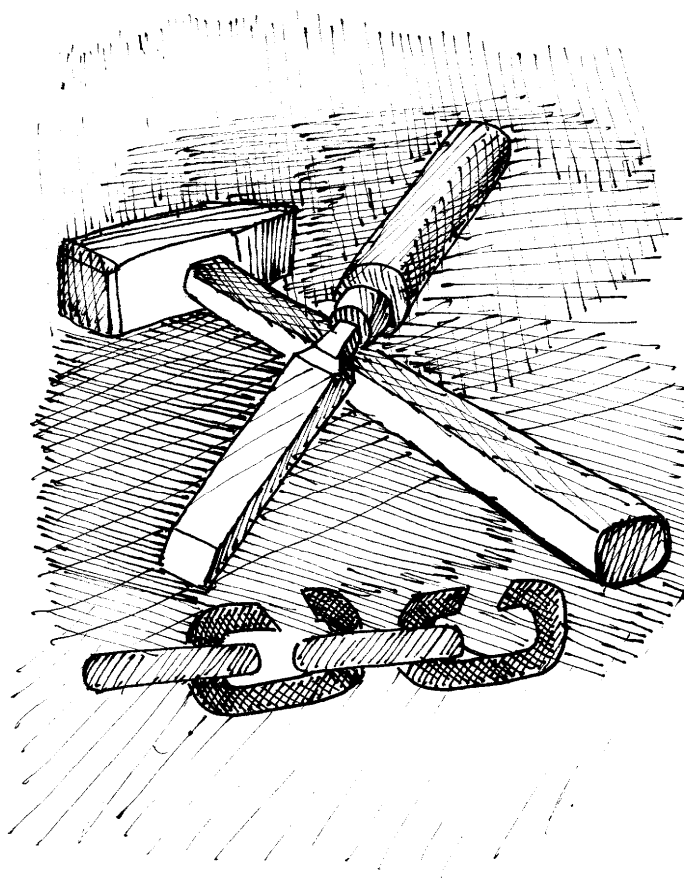
În jumătatea de mijloc a anului, La Stejar, o noapte cu lună plină, cu rouă bogată, este năucitoare. Fiecare fir de iarbă lucește demonic în reflexele lunii. Este lumină suficientă ca să se distingă peisajul și umbrele, dar destul de puțină ca misterul orgisiac să învăluie prezentul. După miezul nopții, în liniștea deplină, când și aerul încremenește, totul este cuprins de neliniște surdă, de dor tremurător, păgânele zâne revenind din uitare. Luna pândește indiscretă, iar stelele steclesc șăgalnic. Între târâmurii dispar hotarele. Dragostea nu mai e un sentiment, ci o stare de fapt.

Căsnicia s-a destrămat după 15 ani. Nicu a suferit îngrozitor. Făceam tot ce puteam să-l susținem psihic. Noroc că sinuciderea era complet reprimată de conștiința lui. Un mijloc de salvare era să-și părăsească fiul, locuința și orașul. A călcat stratul de frunze veștejite ale toamnei precum iluziile pierdute ale tinereții sale. Și a plecat. Onofrei Parascan i-a propus să se mute la Iași. Inițial, Nicu vroia să se transfere pe un post mai apropiat specializării lui, dar la propunerea lui Onofrei s-a transferat la Întreprinderea Metalurgică Iași. Câteva luni a stat la căminul de nefamiliști, apoi a primit locuință de serviciu.

În august 1985 era în vizită la o familie prietenă, colegi de serviciu. Gazda o chemase să-i dea, chipurile, niște vopsea promisă, pe prietena și colega ei Marieta, operator calculatoare la Centrul de calcul al aceleiași întreprinderi ieșene. Când a intrat în cameră s-a împiedicat de prag așa de

tare încât prezența celorlalți, în principal Nicu, a împiedicat impactul doar cu parchetul, nu și cu mobila. Relația a debutat cu înflăcărare, dar cu o acomodare îndelungată. Și ea, Marieta, lăsase în urmă cu doi ani o căsnicie destrămată. A început o relație consensuală – lansând moda! – care s-a legalizat peste aproape trei ani. Important este că nu s-a destrămat căsnicia nici în cele mai negre zile ale lui Nicu.

Încercați! Învingeți ceva! Natura vă oferă nenumărate prilejuri. Trebuia să depășim Strunga Dracului în Făgăraș: stâncă dedesubt, cer deasupra, prăpăstii lateral și sufa de sprijin. În fața noastră, două familii cu câte un copil de vreo zece ani îngroziți și care refuzau să mai facă un pas. N-a fost mare lucru pentru Nicu să ia copiii pe rând în brațe, cu precauție, ținându-se de șufă să-i treacă printre steiurile mărginind prăpăstiile. Încurajați de siguranța noastră au trecut și părinții. Exact ce-i plăcea lui mai mult: învinsese frica altora și nimicise încă o dată propria frică. Curajul nu-i decât frică refulată. Adică frică învinsă.

V

„Nu m-a păcălit. Mi-a demonstrat că nu este de bună credință.” (V. Săhleanu, *Independentul*, Iași, mai 1999)

Fierberea ce mă anima inițial, se potolește pe măsură ce răscolesc faptele. Într-adevăr nu are rost să afirm sentințe. Mai sănătoasă este prezentarea faptelor. Comentariul romanțios nu-i de mine. Îl las în seama doamnei Valeria. Deci:

Și după privatizare, inginerul Andreiu Cătoiu rămâne director general, mai mult, unii îl prezintă ca „omul” cehilor. Cotidianul ieșean *Independentul* scria pe 8 noiembrie 2000: „Dețineam copiile după statele de plată ale conducerii TEPRO. Salariile acestea sunt aparente cel puțin pentru directori cărora li s-au acordat și sume suplimentare, sporuri de vechime, diurne și altele.

Salariile celor ce au falimentat TEPRO:

1) Director general Andreiu Cătoiu – 3.000 USD/lună; prima de pensionare a fost de 18.000 USD; 2) Director General Victor Bălan – 3.000 USD/lună; 3) Reprezentant SIF-Moldova, vicepreședinte al Consiliului de Administrație, Dan Luca Cătălin – 1.500 USD/lună; 4) Director SIF-Moldova, cenzor TEPRO, Alexandru Căpitănescu – 600 dolari/lună.

Pentru reprezentanții SIF-Moldova erau doar bani de buzunar.”

Starea falimentară a unei firme atât de profitabile nu vine hodoronc-tronc. De obicei aceasta este pusă în spinarea sindicatului și a grevelor. Relația cauzală este însă inversă.

O speculație a patronatului era simplă de tot: produsele finite erau vândute la export firmelor Z-Group Cehia mai ieftin decât în țară. Un exemplu: pentru un singur produs în perioada august-decembrie 1998, prețul în țară a fost 6,278 milioane lei, iar la export 4,732 milioane lei. Este simplu de dedus unde se ducea diferența. Deoarece produsele românești erau de calitate mai bună, confirmată internațional, Zdenek Zemek a impus acceptarea contractelor import-export numai cu firmele aparținând companiei Z-Group, al cărei proprietar era, cuprinzând firme din Cehia, Germania și Austria.

Tot proprietarul a impus importul de materii prime de la firme proprii la un preț mai mare decât cele din țară. Un exemplu: în noiembrie 1998, SC TEPRO SA s-a aprovizionat de la METALEXPORTIMPORT București la un preț mediu de 2.166.158 lei/tonă, iar la Kovona Karvina Cehia, același produs cu 2.478.685 lei/tonă. Nenumărate exporturi s-au făcut la firme cehe fără a încasa costul, deci fără a repatria valuta. Exemplu: în august 1999, firma Kovona Karvina Cehia, soră cu Zelerzarni Veseli nu a repatriat 481.637,49 DM contravaloarea mărfii livrate. La acestea s-au adăugat penalizările, toate în cărca SC TEPRO SA care a devenit și mai mare datornic.

Printr-o împuternicire, Zdenek Zemek desemnează pe directorul Andreiu Cătoiș să înființeze firma ZKO, o asociație familială în care acționari sunt fiii Zdenek Zemek și Zdenek Alexander, alți doi tineri cehi și o altă firmă căpușă din Cehia numită tot ZKO. Firma avea ca activitate comerțul cu ridicata a deșeurilor, în general a comerțului cu materiale metalurgice. Cea mai importantă afacere era aceea că prelua materiale feroase sau neferoase de la TEPRO pe prețuri simbolice, apoi, prin firme purice, spre exemplu Pieta implicată în scandaluri ecologice, materialele erau cumpărate de Sidex Galați – deci de stat – cu prețuri de 4 până la 7 ori mai mari. Cum ZKO avea sediul în incinta TEPRO chiria era modică, dar nici aceea achitată. Odinioară exista un dosar de cercetare având ca subiect această firmă.

Neregulile au început chiar în actele de constituire din cauza coincidenței de nume dintre patronul inginer doctor Zdenek Zemek și a unuia din cei doi fii, intrat apoi în Consiliul de Administrație TEPRO. Astfel s-au oficializat acte în care se presupunea că se referă la tată, dar îl aveau ca subiect pe fiu sau invers.

În confuzia de după asasinat, diverse acte bine ascunse până atunci au ajuns în mâinile unor ziariști locali. Scrie în *Independentul*, 11 noiembrie 2000: „Anul 1998, luna octombrie, ziua 8. Din toată România, ce cuprinde mii de birouri notariale, cetățeanul ceh Zdenek Zemek alege pentru a-și realiza firma căpușă ZKO, biroul Irinei Moisescu de pe str. Mexic nr. 2, Sectorul 1, București. Întâmplător sau nu, distinsa doamnă este

soția regretatului Sorin Moisescu, fost om de încredere al Președintelui României, Emil Constantinescu. De altfel Președintele recompensează colaboratorul prin plasarea acestuia în diverse funcții înalte în ierarhia statului român. De ce Zdenek Zemek și-a făcut actele la acest birou din București? Avem informații că acest lucru a fost stabilit de fostul director Cătoiu care s-a aflat într-o relație specială cu Dragoș Constantinescu, fiul Președintelui.”

12 noiembrie 2000: „Falsurile pe marginea înregistrării firmei ZKO par realizate în deplină înțelegere cu soția fostului consilier prezidențial, fost Președinte al Curții Supreme de Justiție, dar și fost Procuror General al României, Sorin Moisescu, unul din cei mai apropiați prieteni ai familiei Constantinescu.”

De unde atâta fier vechi pentru ZKO? La deșeurile obișnuite se adăugau utilajele dezmembrate. Și nu întotdeauna orice fel de utilaje. Prin H.G. nr. 777/29.09.1995, Secția benzi înguste laminate la rece și Secția benzi înguste laminate la cald sunt declarate obiective de interes național fiind scutite de calculul amortizărilor pe o perioadă de 5 ani. Totuși prin decizia nr. 15/07.01.1999 a Consiliului de Administrație, acestea sunt cedate firmei ZKO, parte dezmembrate și probabil demult topite. Fapta poate constitui probă de acuzare penală, de subminare a economiei naționale.

Doar cehii vinovați? Printr-o scrisoare – fiți atenți!- din 8 iunie 1999, dr. ing. Zdenek Zemek, patronul Fierarului Vesel se adresează președintelui FPS afirmând că „este pregătit să discute și despre renunțarea la contractul de cumpărare în condițiile înapoierii prețului de cumpărare și plățirea datoriilor din partea lui TEPRO față de societățile sale. Prin asta ar fi o posibilitate deschisă pentru FPS să își *repare presupusele greșeli* despre care se vorbește și la nivel parlamentar.”

Printr-o altă scrisoare din 18 august 1999, semnată de data asta de Vicepreședintele Consiliului de Administrație TEPRO, cehul Josef Vrablik se spune: „suntem de acord cu anularea contractului de cumpărare nr. 422/21.07.1998 cu condiția restituirii prețului de cumpărare în USD și lichidarea reciprocă a obligațiilor comerciale la zi. Credem că prin aceasta dăm

posibilitatea FPS de *a repara anumite lipsuri*, constatate conform raportului comisiei guvernamentale că aparțin fondului și *limităm pedepsirea vinovaților* la care se va ajunge după ancheta Inspectoratului General al Poliției.” Ce naiv cehul Josef! Într-o altă scrisoare, din 8 septembrie 1999, semnată Zdenek Zemek și adresată Primului Ministru al României este cuprins același text.

Virgil Săhleanu în *Zorile* din 20 februarie 1999: „Încă din primele zile ale privatizării s-au luat măsuri care nu aveau ca scop decât aducerea la faliment. Utilajele au fost puse în vânzare ca fier vechi, secțiunile rând pe rând închise, sunt anunțate disponibilizări în masă, din cei 2.425 de salariați vor fi concediați 1.278. Vor rămâne aproximativ 800 salariați, care nu vor avea contracte de muncă, ci convenții. Firma se va numi Trading TEPRO, va avea capital majoritar ceh, va efectua o operație primară a produselor din Cehia, care astfel vor fi scutite de plata taxelor vamale. Dintr-o fabrică sănătoasă TEPRO a ajuns un jaf.”

DOAMNA VALERIA CĂPETENIE ȘI VRĂJMAȘ

Cuplul format din părinții noștri era tipic pentru fracțiunea socială căreia îi aparțineau. Tatăl, intelectual format în perioada interbelică, absolvent merituos al Liceului Militar din Cernăuți ale cărui cursuri se întindeau pe 8 ani, apoi, descoperindu-se că este surd de o ureche în urma unei aplicații militare cu explozivi, a trecut în civilie și a absolvit facultatea de Științe Fizico-Chimice Cernăuți. După absolvire, până la ocuparea Cernăuților de către sovietici, când s-a refugiat în România neocupată, în 1940, a fost profesor preparator la Liceul Aron Pumnul Cernăuți. De formație științifică, a fost ateu. În convingeri era de orientare socialistă ca mare parte a studențimii din vremea sa, inteligent, dar lipsit de ambiție, modest, rezervat, milos, generos, sfios, ceea ce se cheamă un om bun. Mental era foarte bine dotat pentru științe exacte, cu o bogată cultură tehnică, spirit inventiv, creator, cu un teanc de

brevete de invenții și inovații, dar neajutorat în relațiile practice, cotidiane. Temperamental era fire ușor boemă, aprecia arta, scria cu ușurință, picta destul de bine, „simțea” orice fel de muzică, cunoștea franceza și vorbea germana, visător și nostalgic, cu un fin simț al umorului, băutor sentimental, tânjind mereu după altceva, pasionat de carte și călătorii. Bărbat interesant, politicos, cu zâmbet cald, cu splendizi ochi verzi, numai că n-a avut niciodată suficientă voință să-și învingă puținele, dar importante slăbiciuni, nici destulă forță să-și cultive multe calități.

Mama, total diferită, era elevă la Școala Normală (de învățătoare) din Suceava când s-a căsătorit. Blondă, cu ochi albaștri întrebători, puternic legată de tradiția țărănească, foarte muncitoare, nu suporta lenevia nici a ei nici a altora, răzbătătoare, autoritară, nemiloasă, ceea ce s-ar numi rea. Lipsită de subtilități artistice, ura cartea pentru că reprezentată prin soț nu-i adusesese decât nefericire. Soțul aproape tot timpul plecat pentru că deși a avut servicii în diverse orașe n-a renunțat niciodată la domiciliul din sat, o făceau stăpână absolută pe restul familiei, astfel că doar datorită ei familia a supraviețuit. Împreună, părinții erau contrariile alăturate prin căsătorie.

Unitatea contrariilor cea mai frumoasă armonie? Așa o fi, dar pentru noi nu era. Contrariile sunt complementare, dar din unitatea lor nu înseamnă că rezultă neapărat armonia, deoarece pendularea între contrarii înseamnă luptă continuă. Armonia este tot un termen psihologic, este o percepție agreabilă, dar dacă nu este conștiința care să recepteze această stare mai poate fi vorba de armonie? Nu este doar o chestiune de organizare?

Ambivalența în structura familiei s-a repetat și în personalitatea noastră. Categorie, în fiecare din noi erau două individualități, două firi diferențiate și vorbesc despre amândoi pentru că fiecare componentă a unuia era complementară cu a celuilalt. În amândoi erau în permanentă luptă două firi, una cea evidentă, cea afișată în relațiile sociale și alta ascunsă.

Deoarece aveam firi complementare, dar și nefericirea comună, făceau ca nevoia lui Nicu de confesiune să-și găsească

descărcarea în disponibilitatea de a asculta fără a judeca. Dacă îi lipsea confesorul din copilărie se frământa, se agita ca o vietate în cușcă prea strâmtă. Pulsuinea către confesiune, sieși sau altora, face religia panaceu și prietenia măreață. În disputele personificate putea atinge adversarul în zona psihică cea mai vulnerabilă, cea mai dureroasă datorită intuiției, subtilității observației.

Uneori se speră că descărcarea psihică indusă de iluzoriu versus realitate, poate fi rezolvată cu pahare pline și mai nou, cu droguri. Paharele și drogurile nu fac decât să închidă cercul vicios. Impetuos, Nicu s-a căsătorit din dragoste „la prima vedere”. Când prima căsătorie n-a „mers” a acceptat divorțul, a semnat actele, a oferit 15 garoafe, erau cele mai alese flori atunci, câte una pentru fiecare an de căsnicie și s-a mutat la Iași. Pare destul de simplu, dar pentru a-și învinge dezamăgirea, durerea demolatoare a despărțirii de fiu, în aproape doi ani de confuzie relațională s-a luat serios de băutură. În familia tatălui există, controlată de obicei, slăbiciunea pentru alcool ca evadare din dihotomia, contradicția EU-lui social, rezultat al aptitudinilor pentru matematică, tehnică, raționamente logice, rigoare și SINELE ascuns, necontrolat, boem, artist refulat, nerealizat din cauza oricăror motive posibile, răsunând ca aleaul buciului pe înserat.

Până acum vreo cincisprezece ani, ciobanii de la stânele de pe dealurile ce mărginesc satul natal, osteniți după roboteala zilei, în liniștea înserării cântau din buciune și tânguira lor răsună pașnică peste zări. Ascultându-i tânjeai nelămurit. Tolănit în fâneața înflorită, tânguira părea din răstimpuri și-ți ziceai că-i bine oricum și ce rost are? Părea că totu-i de când lumea amețindu-te ca un drog ușor. Altă modulație a tânguirii anunța și însoțea ultimul drum al băștiușului. Speculațiile răuvoitoare n-au avut succes: Nicu bea cu sete și satisfacție un pahar de vorbă lungă, dar de aici până la viciu este cale întortocheată.

Nicu, ca persoană socială, era extravertit: amator de comunicare, în permanentă relație cu cei din jur, moștenind un umor viguros, dar uneori răutăcios, mereu activ, plăcându-i munca fizică, iar în copilărie și tinerețe aventura, apreciat la

nunți și botezuri, săritor la nevoie și generos. Pentru el bărbăția echivala cu acțiune, curaj, loialitate și bineînțeles în implicații sentimentale, „ce sunt prost să pierd ocazia!?”. Dacă curaj înseamnă pe lângă luciditate, curiozitate și lipsa fricii, mai bine zis represiunea fricii, aveam antrenament foarte bun din copilărie.

Locuiam aproape de cimitir. Pentru a ne învinge frica, copiii, ne luam la întrecere care trece pe lângă gardul cimitirului, singur, în bezna nopții fără lună. Electrificarea s-a făcut mai târziu când eram studenți, iar case în zonă erau doar două. Înfricoșătoare erau amenințările cu strigoi și moroi, adică sufletele celor morți nebotezați, din această cauză neliniștite și zbenguindu-se în întuneric. Cei mai de speriat erau moroi, sufletele copiilor nebotezați, care erau îngropați lângă gard. Eram printre cei foarte, foarte puțini copii care treceau proba. Dacă ceva ne-a îndepărtat de o acțiune sau situație nu frica a fost cauza.

Din contradicția dintre impetuozitatea acțiunii și raționalism, rezulta o particularitate a lui Nicu: nu se raporta pe sine la ceilalți, ci lumea la sine. Era și nu era egocentrism. În mod obișnuit, prin impunerea socială sau religioasă ne asumăm comportamente factice sau ideatice în conformitate cu normele impuse și receptate. Nicu, în copilărie, pentru a fi el însuși, neraportat la normele impuse, recurgea la hoinăreală, aventură, independență, iar la maturitate le sublima în raționamente. De aceea, când trăia sentimente care prin structura lui deveneau acaparatoare sau îmbrățișa idei politice, filozofice, religioase, le apăra uneori cu vehemență, ori vehemența nu înseamnă întotdeauna cea mai dreaptă cale.

Ca în orice colectivitate unde există competiție și diverse interese, existau parteneri și oponenți la ideile și măsurile preconizate de Nicu la venirea în Întreprinderea Metalurgică Iași. Să fi salariat în uzină și rudă cu directorul general nu era o situație avantajoasă, deoarece oricând puteai fi suspectat de favoritisme.

Nu după mult timp de la transfer, Nicu este numit inginer șef la secția I, în locul unui inginer modest în aparență, dar diavolesc în ambiție. Îl chema Andreiu Cătoiș și în curând,

ofensat, avea să se transfere în activul județean al Partidului Comunist Român. Este funia fără săpun din ultimii ani de pibegie a lui Nicu.

Inginerul Cătoiu revine în întreprindere, acum SC TEPRO SA, în 1994. Prima grijă a fost să se răzbune pe cei pe care nu-i agrease când plecase din Întreprinderea Metalurgică. Andreiu Cătoiu era mai degrabă scund, cu o față imobilă, inflexibil, autoritar, necomunicativ.

După 1994 când Nicu a trebuit să suporte tot felul de umilințe, copleșit de necazuri, conflictul dintre vulcanismul EU-lui său și impunerea logică, rațională a stăpânirii de sine și a acțiunii reci, dezbărată de sentimentalisme, a făcut ca energia așa zis negativă, explozivă, să se disipe la nivelul pielii. Pe picioare, pielea s-a umplut de un fel de psoriazis, de eczeme care îl chinuiau îngrozitor și care nu răspundeau la tratamente dermatologice. Mai mult, un fel de coșuri, de blânde, îi apăreau pe față, foarte rezistente la cosmetice, dar care dispăreau în perioadele de relaxare. După ce a ripostat și s-a apărât, picioarele s-au vindecat de la sine, dar fața mai greu. De aceea, de multe ori, cât a fost mediatizat, fața lui apărea cu pete roșii.

Dacă unii din cei neagreați de Andreiu Cătoiu au părăsit TEPRO, Nicu cu alți câțiva colegi au refuzat. Onofrei Parascan era deja mort. Prima încercare importantă de intimidare a fost cu ocazia marelui furt din firmă. În 1994-1995 s-a reclamat un furt uriaș de 72 vagoane de produse metalurgice, dar analiza procuraturii a stabilit că era vorba de patru vagoane, chiar și așa foarte mult. Directorul general Andreiu Cătoiu îl acuză pe Nicu de participare la furt ceea ce era cu totul neadevărat.

- Nicule, de ce trebuie să intri în conflict?

- Ce-ai vrea tu să fac? Cătoiu mă face hoț și eu să-i spun să trăiți? Trebuie să mă apăr, umilința nu-i treabă de bărbat.

Nu știu dacă aversiunea față de înșelătorie, necinste și revoltă împotriva nedreptății este moștenire pe filieră paternă, este o caracteristică răspândită la bucovineanul autentic sau o fi consecință a ocupației austriece de aproape 150 de ani?

A fi membru PCR, de fapt intrat în partid pe vremea Partidului Muncitoresc Român, nu este motiv de culpabilizare dacă ai crezut sincer în idealurile socialiste ale vremii și ai fost participant corect la activitatea partidului. Cei cu conștiința tulbură vor fi vehemenți în contestarea înverșunată a socialismului, dar mai ales a partidului de care s-au folosit. Intenția este de a-și scuza și ierta compromisurile în fața noilor oportunități cu intenția de a le specula și pe acestea.

Nicu nu a avut motive să se dezică de calitatea de membru PCR. Cu aceeași cinste și dorință patriotică de acțiune, în 1991 s-a înscris în PRM. Îl tenta politica deoarece energie avea destulă, iar ca bucovinean get-beget avea afinități naționaliste. A renunțat în 1994 din mai multe motive, printre altele se săturase de discriminări generate de angajarea politică.

Pentru Andreiu Cătoi, Nicu era perceput ca o amenințare la funcția de conducere nu atât din motive politice, cât mai ales din cauză că încă din 1989 exista la județ, spre verificare, un dosar cu propunerea de a fi director. Nicu pusese condiția expresă să aibă libertatea să-și aleagă echipa de conducere formată din ingineri relativ tineri, pe care îi considera de toată încrederea.

Nicu era energic, dar incapabil să speculeze împrejurările trăgând foloase necuvenite, mai mult, franchețea, lipsa ambiției bolnăvicioase și deschiderea spre nou, îl puneau în dezacord uneori, cu superiorii și în conflict cu parveniții. A nu se uita că după 1975, în multe posturi de decizie, adică funcții politice și în plină forță erau „specialiștii” formați în facultăți muncitorești, seraliști, fără frecvență, cu „origini sănătoase”, cu contracte de studiu care cuprindeau și diploma de absolvire. Pe lângă destui merituosi din aceste forme de învățământ, corupția deșănțată a făcut pe mulți neaveniți „specialiști”.

Bucovinean, făcând parte din generația în plină formare și tinerețe în perioada de „deschidere” a României, de puternică dezvoltare economică, profesional avea o atitudine modernă spre organizare și eficiență occidentală ceea ce românii, pe ansamblu, nu le prea surâde. Mai mult, absolvise cu rezultate foarte bune cursurile postuniversitare de management. Carierismul însă lipsea din zestrea familiei.

La început, din partea directorului Cătoiu au fost răutățile care destul de repede s-au transformat în ură. Când, după câțiva ani, Nicu a început să riposteze urii, i s-au vindecat picioarele. Nu numai iubirea tămăduiește, ci și ura. Acum însă era reciprocă.

Un exemplu elocvent despre cum un nu foarte important conflict de muncă cultivă răutatea și poate duce la un șir neîntrerupt de procese juridice. Prin decizia nr. 69/27.02.1995, directorul general Andreiu Cătoiu modifică unilateral contractul individual de muncă, destituindu-l pe Nicu din funcția de inginer șef Secția sculărie-confecții metalice, trecându-l ca inginer la Serviciul prognoză, strategie și marketing cu salariu mult diminuat. Nicu își cere drepturile în justiție și prin decizia civilă nr. 1575/14.02.1996 a Judecătoriei Iași, se dispune reintegrarea contestatarului pe același post cu plata despăgubirilor până la acea dată.

Ca să evite revenirea lui Nicu pe post, prin decizia nr. 405/21.07.1995, directorul general îi desface abuziv contractul de muncă, concediindu-l deși procesul era pe rol. Decizia civilă a Tribunalului Iași, nr. 1403/11.03.1996 reconfirmă hotărârea Judecătoriei. Andreiu Cătoiu îl avertizează pe Nicu că acceptă decizia Tribunalului Iași cu condiția ca salariul să-i fie diminuat cu 12 (douăsprezece) clase de salarizare și cu încă 100.000 lei (în 1996!). Practic nimic. Nicu nu putea decât să refuze. Între timp, directorul general modifică organigrama firmei, comasând două secții, desființându-le formal pentru a avea pretext să nu-l primească pe Nicu conform hotărârii Tribunalului.

Prin decizia nr. 63/24.01.1997 a Curții de Apel Iași, hotărârea de a fi reangajat pe funcție cu plata despăgubirilor devine definitivă și irevocabilă. Prin adresa nr. 1428/10.02.1997 se cere punerea în aplicare a hotărârii definitive, dar Cătoiu refuză. La 17.03.1997 hotărârea irevocabilă este investită cu titlu executor. La apariția executorului judecătoresc, Andreiu Cătoiu încheie un proces verbal prin care, lui Nicu i se acordă funcția cu condiția să-și facă un control medical la Spitalul de Neuropsihiatrie Socola. Ca să pară cerința mai puțin agresivă, impune și altor cinci șefi de compartimente indezirabili, aceleași analize

medicale. Medicii au refuzat să se supună presiunilor pentru a-i declara inapți. Mai mult, șeful secției a divulgat aceste presiuni. Cu toate acestea, Cătoiu refuză punerea în aplicare a hotărârii executorii, iar Nicu revine ca inginer tolerat în firmă, fără contract de muncă reînnoit.

Prin adresa nr. 106/03.03.1998, Nicu solicită din nou respectarea dispozițiilor judecătorești, dar directorul refuză. Mai mult, cere în mod special șefului lui Nicu să ia măsuri disciplinare împotriva lui. Șeful refuză să participe la represuni, așa că este forțat să se pensioneze anticipat. Pensionarea anticipată era ușor de impus pentru că sporul de vechime în condiții speciale de muncă era important.

Urmează hotărârea nr. 7634/15.05.1998 a Judecătoriei Iași prin care este respinsă contestația lui Andreiu Cătoiu privind plata despăgubirilor. Între timp, directorul general blochează la BCR suma cuvenită spre recuperare lui Nicu. Reușește să intre în posesia despăgubirilor, după alte intervenții în justiție, abia pe 01.06.1999 (!), ocazie cu care își plătește datoriile și își cumpără mașină, la mâna a doua desigur.

Prin sentința civilă nr. 9091/28.06.1999, Nicu este din nou câștigător. Prin noi adrese cere punerea în aplicare a hotărârilor definitive privind reîncadrarea, dar din nou este refuzat. Cere un nou titlu executor obținut pe 22.09.1999, iar pe data de 8.10.1999 se încheie un nou proces verbal cu executorul judecătoresc. Andreiu Cătoiu refuză iarăși punerea în aplicare a hotărârilor definitive și irevocabile. Pe 11.10.1999 are loc agresiunea și tentativa de omor a lui Andreiu Cătoiu asupra lui Nicu.

Bănuiesc că atunci când în spațiul social din jurul tău fierbe ura a sute de oameni, trăiești o stare abisală ca atunci când ești aclamat cu dăruire totală. Uneori și ura unui singur om e descumpănitoare. Ești negat ca ființă ceea ce este foarte dureros. Tentativa ucigașă a directorului Cătoiu nu era premeditată. Era o explozie psihică necontrolată.

Despăgubirile pentru aceste noi abuzuri au fost recuperate abia în iulie 2000 când cu banii primiți și-a permis după ani în șir, un concediu modest de o săptămână și Alexandrei să-i facă un computer cadou. Sătul să suporte

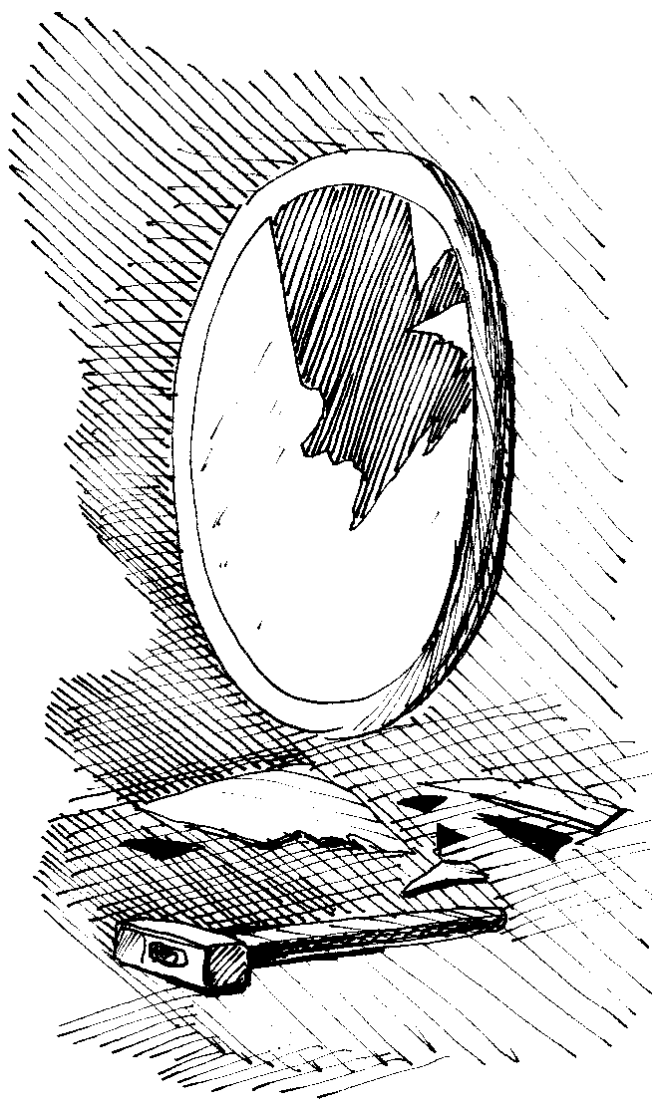
oprimarea, umilit și obidit, a cerut pensionarea la 1 martie 2000, când a acumulat vechimea minimă cu sporuri, de pensionare. De parcă și-ar fi pierdut obiectivele și i s-ar fi încetșat perspectiva, la 1 aprilie 2000 s-a pensionat și Andreiu Cătoi.

Omul nu-și suportă existența dacă nu și-o justifică. Ancestral, el are nevoie de frică pe care s-o învingă ca să-și justifice lupta. Ca să trăiești trebuie să te lupți cu tine, cu natura, cu cei din jur. Alpinistul urcă pe munte nu numai pentru că peisajul este mirific, ci și pentru a învinge ceva. Dacă nu are ceva de învins atunci inventează.

Iertarea este tot o victorie. Cel care urăște și-și atinge scopul devine sec, nefericit. Existența lui este fără țel. Religia se bazează pe această nevoie de pericol, de păcat, pe care să-l învingi. Ești liber când ai învins ceva. Cu fiecare victorie ești câte puțin mai fericit. Și în cea mai întunecoasă hrubă există spirite libere. Libertatea fizică nu este echivalentă cu libertatea spirituală. Libertatea fizică este concept social, natural, pe când libertatea spirituală este individual, uman. Frica de libertate e un fel de a spune. Frica și libertatea sunt componente alternative ale spiritului. FRICA ESTE CONTRARIUL LIBERTĂȚII.

Andreiu Cătoi este un fricos. Își sublima frica în răutate, cu atât mai mult cu cât se știa acoperit în acțiunile sale. Când și-a dat seama că răutatea nu este victorie asupra fricii, ci tocmai manifestarea ei, s-a simțit nefericit, a cerut ieșirea la pensie și ar fi vrut „să ciripească”, dar n-a avut suficientă forță sau alții i-au blocat-o. Mă întreb dacă are seninătatea călăului drept funcționar public sau chinul conștiinței creștinului când n-a ucis ființa, dar a contribuit la moartea ei.

Din octombrie 1999 Nicu nu l-a mai urât pe Andreiu Cătoi. Din aprilie 2000 l-a iertat de tot. Brusc, a înțeles că ei erau părțile unui întreg. Erau contrariile și fiecare putea deveni celălalt. Amândoi sunt învinși: unul este învins fizic, celălalt spiritual. Unul este luptătorul, celălalt torționarul. Unul este căpetenia, celălalt vrăjmașul. Căpetenie sau vrăjmaș ...

VI

„Un imperiu clădit în 30 ani este dărâmat în trei. Asta-i treaba.” (Virgil Săhleanu, interviu televiziune, septembrie 1999)

După preluarea SC TEPRO SA de către cehi au început să mustească nemulțumirile angajaților. Salariile nu mai erau plătite la timp, materia primă ba era ba nu era, iar zvonurile despre concedieri erau tot mai insistente.

Directorul general Andreiu Cătoiu își revărsa aversiunea împotriva celor pe care nu-i agreea, majoritatea foarte buni specialiști. Cei vizați au început să monitorizeze în amănunt activitatea directorului. Astfel au mirosit mucegaiul privatizării și al falimentării voite a firmei, în care managerii erau antrenați.

Inginerul Virgil Săhleanu era unul din cei vizați. Inițial l-a asigurat pe Andreiu Cătoiu că nu-i periclitează postul de director și că dorește să i se respecte drepturile. Deocamdată era actorul din culise. Charisma, faptul că fusese șef în mai multe secții, că-l înfruntase pe director și câștigase procesele cu acesta îl făceau cunoscut, dar mai ales agreeat de majoritatea covârșitoare a salariaților. Experiența proceselor de până atunci și meticulozitatea profesională îl făceau un bun cunoscător al legilor și firmei.

În ianuarie 1999, patronatul hotărâse concedierea a peste o mie de salariați. Liderii sindicali avizaseră concedierile, mereu în acord cu hotărârile șefilor. Firma fiind privatizată nu se puneau problema salariilor compensatorii cu care erau potoliți cei ce erau obligați să renunțe la locurile de muncă. Salariații de la TEPRO oscilau în intențiile lor după cum erau promisiunile sau elocința celor dispuși să le vorbească.

Pe 12 februarie 1999 se confirmă concedierea a 1.278 salariați. Indignați se adună în sala de festivități. Înghesuială mare, unii cocoțați chiar și pe ferestre. Într-o atmosferă incendiară, angajații fabricii au cerut demisia conducerii, încetarea concedierilor și au acuzat conducerea sindicatului de corupție.

Presa a fost primită cu aplauze. „După mai bine de jumătate de oră de huiđuală și replici tăioase, directorul a reușit să recâștige încrederea salariaților, care, după ce îi ceruseră demisia, erau gata să-l apere dacă cineva ar fi îndrăznit să-l demită”, scria în *Monitorul de Iași* din 13.02.1999.

Salariații potoliți au trecut la probleme organizatorice cerând demiterea liderilor sindicali. Alegerile statutare trebuiau să aibă loc pe 19 februarie 1999. În unanimitate este ales lider Virgil Săhleanu, care declară presei: „A fost demisă conducerea sindicatului, s-a ales o conducere provizorie care să ne reprezinte și am informat Prefectura. Promisiunile făcute de conducere sunt speranțe de un week-end.”

Noul birou sindical a fost confirmat prin votul secret a peste 2.000 de salariați la alegerile statutare din 19 februarie. A fost prezentă presa locală și delegatul Cartelului Alfa deoarece Sindicatul Liber TEPRO era cuprins în Metarom care la rândul lui era componentă a Cartelului Alfa. Biroul, fără de care Nicu nu ar fi fost ce-a fost cuprindea: 1) Președinte ing. Virgil Săhleanu; 2) Vicepreședinte ing. Rotaru Constantin (inițial a fost Timofte Grigore); 3) Secretar Timofte Grigore 4) membru ing. Anghel Zaharia 5) membru Giurgi Mircea. Fiecare sector din întreprindere avea propriul lider, împreună alcătuind comitetul sindical pe întreprindere.

Directorul consideră că alegerile sindicale sună a declarație de război așa că a luat măsuri de represiune. În primul rând a luat măsuri severe pentru a împiedica adunarea salariaților: închide porțile, birourile, dă dispoziție ca biroul sindical să nu fie primit în unitate. Pentru a avea motiv să nu recunoască noul birou sindical, prin decizia nr. 307/18.02.1999, desface contractele individuale de muncă liderului Săhleanu și vicepreședintelui Timofte Grigore, din motive disciplinare și pentru „activitatea sindicală”, ceea ce este ilegal.

Viceliderul Grigore Timofte a trebuit să-și câștige în justiție dreptul de a fi reangajat cu plata despăgubirilor. În cazul lui Săhleanu măsura era fără obiect. Contractul individual nu era reînnoit deoarece nu fusese reprimat pe funcție cum stipula titlul executor. Juridic era inginer șef Secția sculărie-confecții metalice, faptic, era un simplu inginer tolerat în

fabrică. Biroul sindical nu scapă însă de concediere pentru că toți sunt trecuți pe lista disponibilizaților și concediați.

Directorul general Andreiu Cătoi refuză recunoașterea liderilor sindicali și interzice activitatea sindicală în întreprindere, așa că biroul sindical apelează la justiție. Dacă la prima instanță, Judecătoria Iași nu recunoaște noul birou sindical, la o nouă intervenție în justiție se corectează situația prin decizia civilă nr. 71/19.07.1999 a Judecătoriei Iași, reconfirmată prin decizia civilă nr. 183/20.09.1999 a Tribunalului Iași. De altfel, Săhleanu autentificase la notariat, imediat după alegeri, noul comitet sindical.

Directorul Cătoi n-a renunțat la negarea și boicotarea înverșunată a sindicatului până în ultima lui zi de activitate. Acesta a fost motivul pentru care biroul sindical s-a adresat Curții Europene a Drepturilor Omului de la Strasbourg. Interzicerea și boicotarea libertății sindicale este aspru pedepsită de codul penal. Pentru unii, legea este precum capacul veceului: dacă nu-ți pasă sau te grăbești, nu-l mai ridici. Adresându-se Curții Europene a Drepturilor Omului, biroul sindical sesiza pe de o parte unicitatea României prin faptul că se interzicea activitatea unui sindicat și a biroului confirmat prin hotărâre judecătorească definitivă, pe de altă parte reclamase faptul că procurorii nu cercetau dosarele penale privind pe Andreiu Cătoi astfel că nu putea fi chemat în judecată. Trebuia să se declanșeze procedura europeană în urma sesizării, doar că mai trebuiau trimise niște documente. Schimbarea directorului general în aprilie 2000 și moartea au încheiat această intenție.

În același memoriu, directorul executiv comercial Radu Ștefănescu declara: „Săhleanu Virgil este cunoscut ca un element recalcitrant, a reclamat pe membrii conducerii de la TEPRO, iar activitatea profesională lasă de dorit, el fiind în conflict cu directorii generali. Este un nebun ce vrea să ajungă director general. El, un oarecare, și-a permis să deschidă mai multe procese directorului general și mai ales să câștige reintegrarea. Un dezechilibrat psihic care agită ideea ilegalității contractului de vânzare-cumpărare și ideea prostească că firma cehă dorește falimentarea TEPRO.”

Imediat după investitura sindicală s-au declanșat toate acțiunile imaginabile de protest. Pe 20 februarie 1999, în prezența primarului Constantin Simirad, liderii sindicali au prezentat presei epopeea falimentării celei mai profitabile unități din Moldova.

Foștii lideri sindicali, stimulați și de conducerea firmei, mai ridicau capul ușurel, mai periau directorii, dar nu-i mai lua nimeni în seamă. Din când în când la cererea managerilor dădeau câte un comunicat și-și arătau colții noului birou. Cererile cele mai importante ale noului comitet sindical erau: rezilierea contractului de vânzare-cumpărare, cercetarea privatizării, stoparea falimentării prin revenirea la FPS sau prin cesionare. În același timp, a început sufocarea Poliției și Parchetului cu sesizări, un adevărat război al nervilor, manageri și sindicaliști. În 2000 se ajunsese la peste 20 de dosare penale, din care 12 importante care îl incriminau pe Andreiu Cătoi. Nimic însă nu a zdruncinat și nu zdruncină imunitatea acestuia. Toate dosarele sunt fie prescrise, fie ștampilate NUP: neînceperea urmăririi penale.

Primul mare miting organizat de noua conducere sindicală a fost pe 4 martie 1999. A început în fața firmei, apoi coloana în frunte cu o cruce pe care scria TEPRO Iași, s-a deplasat la Prefectură. Aici, liderii sindicali au explicat oamenilor situația firmei și a problemelor lor. Au cerut audiență prefectului Florin Vitan, fruntaș PNȚCD. În replică Andreiu Cătoi organizase o conferință de presă în care afirmă că totul e-n regulă la TEPRO, că un huligan manipulează salariații și că va reclama la Parchet că sindicaliștii l-au făcut infractor. Nepermițând intrarea sindicaliștilor în fabrică nu-i de mirare că, uneori, a mai fost câte o ciorovăială la porți, cu gardienii publici angajați și care s-a lăsat cu ceva vânățai.

În *Zorile* scria cu litere mari: „Un impostor a pus laba pe TEPRO. Pretinsul lider sindical, Virgil Săhleanu taie și spânzură în firma cehă. Tumoarea sindicală face metastaze în rândul salariaților, iar autoritățile de stat și parlamentarii ieșeni umblă buimaci după capital electoral. În Iași, un puternic investitor străin este sub ocupație proletară.”

Pe 9 martie 1999, liderul sindical cere FPS-ului să efectueze o analiză amănunțită a privatizării, inclusiv problema terenului neinclus în contract care dacă ar fi revenit FPS - Iași sau SIF-Moldova, cehii nu ar mai fi fost majoritari. Direcția de Control Societăți Comerciale al FPS, prin nota 16/523/26.03.1999 după un control la cafeluța de protocol, afirmă că privatizarea este perfect legală. Era ca și cum hoțul de buzunare și le controlează pe cele proprii. Nu se lasă impresionați nici într-un fel de scoaterea de pe piață a firmei românești concurente. Dovadă a acestui fapt este o adresă „picată” în mâinile sindicaliştilor, cu nr. 1256/22.03.1999, semnată Andreiu Cătoiul prin care clienții TEPRO sunt orientați spre Zelerzarni Veseli din Cehia, prin reprezentantul Josef Vrablik.

Pe 31 martie 1999, liderii sindicali erau la Direcția Muncii în încercarea de a negocia cu Andreiu Cătoiul conflictul de muncă în prezența unui delegat al FPS. Pe la ora 9, în uzină s-a zvonit că se pregătesc noi concedieri. Încă din decembrie 1998 se aducea rar materie primă. A fost scânteia ca salariații să se adune în sala de ședință. Spațiu sufocant, căci și pe geamuri erau ciorchine de oameni. Conducerea a fost sechestrată, fără Cătoiul care era la negocieri, obligată să demisioneze, bombardată cu tot felul de glume, ironii, nu întotdeauna delicate. Poliția i-a putut elibera numai după prezența liderilor sindicali care au afirmat că e o revoltă spontană, explicabilă. Săhleanu a făcut pe conciliatorul între sindicalişti și poliție pentru a elibera conducerea.

După cinci ore de discuții la Direcția Muncii, liderul sindical declara presei: „Discuțiile au fost extrem de furtunoase, dar am obținut sistarea preavizelor pe perioada negocierilor, sindicatul să aibă acces la actele care atestă situația economică a firmei și motivarea disponibilizărilor, iar cât de curând vor veni 12.000 tone bandă pentru ca oamenii să aibă de lucru. Totuși îmi este greu să cred în promisiunile directorului general.”

Patronul ceh neagă acuzațiile aduse de sindicat, fără însă a da explicații și ironizând legalitatea „așa zisului – după opinia sa – lider sindical”. FPS-ul prin vocea directorului executiv Alin Girgiu, afirmă că la TEPRO totul este uscat și

curat, doar muncitorii manipulați de un terorist nu înțeleg economia de piață. În ciuda promisiunilor nu se adusesse materie primă. Muncitorii se aflau în grevă că tot n-aveau ce munci. Nemulțumirea a izbucnit violent pe 2 iunie 1999. Fără muncă, fără câștiguri cu care să-și întrețină familiile, tratați cu dispreț de autorități, salariații s-au adunat la primele ore ale dimineții în fabrică. S-au încononat și au pornit-o spre Prefectură, așa numita Casă Pătrată.

Avertizați că de data asta mulțimea este furioasă, unii oficiali au fugit speriați, iar ceilalți s-au baricadat apărați de cordonul de jandarmi. Pregătirea jandarmilor este să bată, nu contează pe cine. Ei sunt sculele represiunii. Violenta generează violență. Revolta a fost spontană. Jandarmii au lovit cu bastoanele oamenii și au folosit gaze lacrimogene, iar ei au ripostat cu ouă, cu ce mai aveau în pachetele cu mâncare, cu bulgări de pământ și pietre. Cine a început? Nu se poate spune exact. Singurul care a acceptat să stea de vorbă cu liderii sindicali a fost subprefectul Spiridon Crețu, care a promis că va interveni pe lângă primul ministru să trimită o comisie guvernamentală la TEPRO. Liderii au convins cu greu oamenii să plece acasă. Trebuiau să se pregătească pentru a doua zi când mitingul era autorizat. „Vom cere autorizație pentru câte un miting în fiecare zi” declara presei liderul Anghel Zaharia.

Joi, 3 iunie, la ora 10.30, coloana salariaților a plecat calmă și disciplinată spre Prefectură. În fața fiecărei societăți importante scandau „Veniți cu noi!” iar pe traseu, „Nu stați în balcoane, noi murim de foame”. În fața bisericii „Sfinții Împărați Constantin și Elena” au îngenuncheat. Pe la ora 12, cei aproximativ 2.000 de salariați ai firmei ieșene s-au grupat în fața Prefecturii cu intenția pichetării clădirii. Pe esplanada acesteia un cordon de aproximativ 100 de jandarmi, câteva zeci aduși de la Bacău și peste 20 de polițiști. Între timp pe trotuarele apropiate se adunaseră fie curioși, fie cei ce răspunseseră chemării sindicalistilor. În aer plutea nevăzută și acaparatoare tensiunea nervoasă.

La un moment dat un jandarm a lovit cu bocancul o femeie care stătea liniștită pe treptele clădirii, cu pachetul de mâncare în mână, încât i-a rupt clavicula și a fost trimisă la

spital. Jandarmii fuseseră trimiși să bată și și-au luat rolul în serios. Mulțimea s-a năpustit furioasă pe scările din fața intrării principale. Jandarmii s-au bulucit și au reușit să oprească mulțimea abia la ultima treaptă. Neputând trece de bariera scutierilor, oamenii au început să arunce cu ce aveau la îndemână: ouă, bețe, bulgări de pământ, peturi, dar nu pietre pentru că fuseseră strânse cu o seară înainte. Pe la unu fără douăzeci, liderii au plecat anunțați că subprefectul Crețu a acceptat negocieri.

La câteva minute după plecarea lor, s-a făcut busculadă la ușa laterală, dinspre magazinul Moldova. Unul dintre manifestanți a fost scos în șuturi pe motiv că spărsese niște geamuri și nu era de la TEPRO. „Noi vrem să muncim nu să spargem geamuri.” Beleaua a fost rezolvată de poliție. Pe la ora unu și jumătate altă busculadă, la ușa dinspre Trei Ierarhi, mai dură ca oricare alta. Jandarmii, ca-n filmele de aventuri, alergau când într-o direcție, când în alta pe holurile Prefecturii pentru a ajunge la uși mai repede decât mulțimea. Manifestanții au fost împinși înapoi călcând în retragere o femeie. Dacă poliția a reținut un băiat care aruncase o piatră în geamuri, oamenii au sărit și l-au scăpat, dar alții au început să-l îmbrâncească pentru că strica manifestația. Manifestanții s-au grupat din nou în fața intrării principale, așteptându-și liderii de la negocieri terminate ca de obicei în plescăit de plevușcă. Anunțând Guvernul, s-a obținut promisiunea de a trimite consilierul Primului Ministru la Iași, așa că liderii s-au întors să liniștească spiritele, să-i convingă să plece acasă.

A doua zi, 4 iunie, au fost mobilizați încă 200 de jandarmi de la Tecuci. Marșul a pornit din fața firmei la 10.30, s-a oprit pentru rugăciunea de acum rituală în fața bisericii „Sfinții Împărați Constantin și Elena” și cu flori au pornit-o spre Prefectură, ticsită cu jandarmi tolăniți lângă echipamente, iar în apropiere, în grădina Teatrului de Vară, așteptau alți 100 scutieri gata de atac. Coloana a fost întâmpinată cu aplauze de publicul numeros aflat deja acolo. Sindicaliștii au mulțumit presei pentru obiectivitatea relatărilor. Liderii au prezentat pe scurt situația firmei, au demonstrat intenția de falimentare și au criticat politica generală de subminare a economiei. Pentru prima dată s-a vorbit despre nulitatea contractului de

privatizare a TEPRO. Au participat la cuvânt și liderii altor organizații sindicale care au exprimat solidaritatea cu Sindicatul Liber TEPRO. Florile cu care au venit manifestații au fost oferite de femei jandarmilor. Au început din nou negocieri interminabile și manifestația s-a încheiat după ce liderii au comunicat oamenilor că s-a primit confirmarea telefonică: luni, săptămâna următoare, consilierul Primului Ministru va veni la Iași.

Cu o zi înainte, în urma informării Guvernului, unii șefi de la București au cerut subprefectului - prefectul transpira pe meleaguri italiene – să apeleze la Procuratura Militară, deși fusese acțiune civilă. S-a dat dezlegare să se tragă în mulțime, jandarmii având încuviințare să atace prin orice mijloace și să se facă arestări. Procurorul militar trimis special și-a făcut treaba prin Prefectură. Ca urmare a comenzilor de la București s-a eliberat mandat de arestare pentru Săhleanu, considerat vinovat de toate neplăcerile autorității politice. Numai că existau dovezi, inclusiv înregistrări video, despre violența jandarmilor care atacaseră oamenii, unii din cruzime, alții speriați ei înșiși de ceea ce se întâmpla, soldați în termen, nedeprinși cu controlul nervilor într-o atmosferă atât de încordată. La violențe participase și asistența, fiind greu de stabilit vina cuiva anume. Cât îl privește pe Săhleanu, dacă nu era la negocieri, era în compania ofițerilor de poliție, deci nu putea fi vorba c-ar fi instigat mulțimea la violență. Din verificări a rezultat că ușile Prefecturii fuseseră sparte din ordin pentru a lansa gazele lacrimogene.

Un alt motiv al nearestării era faptul că liderul sindical, prezentând acte, documente, fapte, făcuse pe tot mai multă lume dacă nu să creadă, măcar să bănuiască că manifestații aveau dreptate. La TEPRO afacerile nu erau prea curate. Reușise să informeze toate instituțiile statului despre neregulile din firmă în încercarea de a salva TEPRO, iar el personal devenise o persoană publică, bine mediatizată, mai ales în Moldova. În spatele lui răsufla o grupare tot mai disciplinată, conștientă de trădare, disperată social, care putea antrena în revoltă un procent însemnat al populației tot mai nemulțumite de guvernarea alianței PNȚCD, PNL, APR și PD.

„Starea de violență de la Iași, reproducă de mass-media, nu a fost inițiată de noi, sindicaliștii, ci de elemente provocatoare introduse în rândurile noastre, casetele care există confirmând acest fapt. Și chiar admitând că s-au produs presiuni de ordin psihologic în timpul grevei, acesta este rolul unei greve.” (dintr-un comunicat de presă al biroului sindical)

DOAMNA VALERIA CÂTE PUȚIN

De câte ori trăia ceva deosebit, Nicu se întorcea la Pârtești, eventual se refugia La Stejar și când se ivea prilejul stăteam de vorbă. Pentru generația noastră, greva era ceva din literatură, din istorie. Era o noțiune și atât. Auzisem despre greva minerilor din Valea Jiului, dar fusese ceva depărtat, de cealaltă parte a țării și cu ceva timp în urmă.

Prin 1986 nu știu de ce izbucnise conflictul, destul că se petrecea în secția în care Nicu fusese de curând numit șef. Sigur era vorba și de amestecul altora, care nu-l agreau și nu-i agreau ascensiunea. Apăruse și o întârziere accidentală la niște plăți. Dimineața, în birouri, toți erau speriați. Muncitorii refuzaseră să lucreze, erau încordați și toți prezenți în hală, fiecare la utilajul său.

Ați înfruntat vreodată un animal mare, lup, urs? Dacă nu, un câine agresiv. Priviți-l în ochi. Dacă nu faceți gesturi amenințătoare, sunteți calm și nu vă e frică, se va liniști. Există cu adevărat o forță a gândului care sugestionează. Nu recomand provocarea situației. Dacă sunt în haită nu pot fi privite toate animalele în ochi. Sfârșitul este previzibil.

Nicu a anunțat că se duce în secție. Toți cei din jur au încercat să-l rețină.

- Ești nebun? Nu te duce! Sunt furioși. Or să te stâlcească! Dacă te omoară? Potolește-te!

Nu i-a ascultat. A intrat în secție. Decibelii asurzitori ai utilajelor în funcțiune erau înlocuiți cu liniștea de catedrală. Orice zgomot întâmplător reverbera stingându-se în enormul spațiu de deasupra mașinilor. Până la acoperișul de sticlă și

metal, spațiul era tensionat de forțe și energii insuficient cunoscute, dar perceptibile direct dacă ești într-o mulțime neindiferentă.

Muncitorii încruntați, cu siguranța indusă de apartenența la o colectivitate, erau tăcuți, fiecare la locul lui de muncă. În mod obișnuit mai era câte unul care își ascundea porția de băutură în sticla cu lapte sau în pachetul cu mâncare deși erau strict interzise alcoolul și tutunul, iar laptele se distribuia gratuit. Acum renunțaseră fără să li se impună.

- Ce să te aștepți de la niște neisprăviți, incuți și proști, doar băutura-i de capul lor. Habar n-au de economie și se mai și revoltă!

Nu au fost rare comentariile, eventual mai subtile, dar cu același conținut, în ultimul deceniu al secolului XX. Este absurd să se considere că revolta unei mulțimi este indusă de alcool, de prostie, de incultură. A nu se confunda cu harța dintre grupuri de interese.

Să fie descoperiți cei răi, judecați individual și condamnați. Cei mulți trebuie respectați. Vor fi înfrânți astăzi, dar vor izbucni altădată. Chiar dacă ideile ce coordonează mulțimea par inferioare ideilor, intelectului particularului, acțiunea mulțimii este determinată de legile, de ordonările evoluției societății, a lumii, dincolo de voința individuală care poate doar accelera sau frâna dezvoltarea. Prostia este una, incultura altceva. Dacă despre cineva se poate spune prost, mulțimea, respectiv popoarele, nu sunt niciodată proaste. Doar învinse.

Nicu povestea că emoția era copleșitoare, dar nu-i era frică. Salutul a fost auzit aproape și bănuie departe. A început să se plimbe prin hală. Atunci când într-un conflict concentrarea îl acapara, se îmbătoșea cu privirea strălucitoare, devenea fioros emanând o ferocitate înspăimântătoare care paraliza pur și simplu adversarul, dominându-l fără ca el să facă vreun gest agresiv. Dimpotrivă, de cele mai multe ori, adversarul își pierde controlul și făcea gesturi nechibzuite, de aceea era un temut adversar la negocieri. Tacit, afirma că este ANIMA, sufletul dominant. Detașarea și forța gândului au detensionat spațiul invadat de „energie negativă”. La întrebarea

bruscă „Ce nu vă convine?” a primit răspunsuri, nu amenințări. Totul s-a încheiat cu relații cordiale.

La Cacica, stând pe pat, rezemat de perete, având ca fundal sonor orăcăitul broaștelor și racateților – drăgălașe broscuțe de un verde intens – din eleșteul din apropierea casei, Nicu era încântat nu numai de rezultat, dar și de sentimentele trăite. Habar n-avea că acesta era un început ce avea să continue după mulți ani.

Anii trec repede, zilele mai greu. În vacanța intersemestrială din ianuarie 1999, Nicu a adus-o pe Alexandra să petreacă câteva zile la bunici. Mai important pentru el era însă un împrumut. Mama era vistiernicul casei, dar era contrariată de ce, de mai mulți ani, Nicu are interminabile probleme cu banii. Visul ei de a se lăuda cu un fiu plin de bani se depărta tot mai mult. Părinții nu știau nimic despre problemele de la serviciu. Nemulțumirile salariaților se încingeau mocnit. El era rezervat din cauza conflictelor cu conducerea întreprinderii. Era în așteptare.

- De ce atâtea procese? De ce nu te liniștești?

- Și ce-ai vrea tu să fac? Îmi dă în cap și eu să-i spun săru-mână?

- Bine, dar nu poate fi potolit Andreiu Cătoiu?

- Nu mai există cale de întoarcere. Atâta răutate trebuie oprită într-un fel. Nimeni nu se atinge de el.

Mama îi acordase împrumutul bombănind că iubitul ei fiu nu se descurcă „ca alții”. L-am condus la gară. Am plecat devreme, iar atmosfera era liniștită și nu prea rece. Printre subiectele discutate până atunci nu-și făcuseră loc cele sindicale. Îl frământau îndemnurile salariaților de a candida la alegerile statutare programate în luna februarie. A spus că avea șanse foarte mari să fie ales, dar că ceva îl reține; ceva obscur, dar puternic.

- Tu ce zici? Să accept?

Trenul cobora pe Zamca. După cotitura de la Crucea Drumului mai era puțin până în gară.

- Încearcă. Vei vorbi de pe altă poziție.

- Mă mai gândesc.

- Important e dacă te vor oamenii.

- Asta-i sigur. Mai văd eu. Ai grijă de Alexandra.

După trei săptămâni a fost ales prin vot secret, în unanimitate, liderul Sindicatului Liber TEPRO. Lipseau membrii vechiului comitet sindical.

Majoritatea populației producătoare de bunuri, dacă este știutoare de carte și conștientă de forța ei, poate deveni foarte puternică. I s-a repetat decenii la rând că este forța conducătoare și s-a trezit într-o scurtă perioadă de timp, transformată în tărâțe sociale. Până în 1990, liderul sindical era o persoană semi-anonimă, iar sindicatul ceva confuz care avea treabă cu darurile de Crăciun și concediile de odihnă. Ori acum, devenise important, dar nici salariații, nici liderii nu știau bine care-i rolul sindicatului. În plus, zestrea sindicală rămasă prin divorțul de socialism era importantă, iar „ochiul diavolului” hulpav.

În aceste condiții au apărut liderii sindicali „cu gulere albe”, bine îmbrăcați, prezentabili, buni vorbitori, cu afaceri personale, care nu mai aveau legături cu sindicalistii „de jos” dar tratau în numele lor. Liderii sindicali ai bugetarilor, mai siguri în ce privește locul de muncă, sunt mai liniștiți, nefiind un sector care a suferit transformări majore până în 2000. În sfârșit, liderii din industrie sunt cei mai vitregiți. Stratificarea socială a dus la stratificarea liderilor sindicali. În condițiile privatizării, când se manipulează sume foarte mari de bani, condiția liderului de sindicat este covârșitor de grea. Afacerea TEPRO n-a fost unică.

- Ce te frământă atâta?, mă apostrofează Cosmin, urmașul reprezentând noua generație. Ce, fură de la tine? Fură de la stat.

Dar statul suntem noi. Indirect noi suntem cei falimentați. Unele fabrici erau mici și s-au destrămat fără gălăgie, iar altele nu au avut un sindicat atât de puternic. Timpul trece și dedesubturile privatizării se pierd înceteșate, aburite. Răspunderea se disipă insidios, păgubitul se duce la biserică, iar profitorul la cazinou. Hoțul de mare anvergură este greu de pedepsit și nu oricine își asumă răspunderea acuzării. Pentru cel care îndrăznește așa ceva, condițiile sunt extrem de stresante, nici un mijloc de intimidare nu este uitat și este complet inegal să lupți cu cel care are banii și puterea. Uneori, chiar și

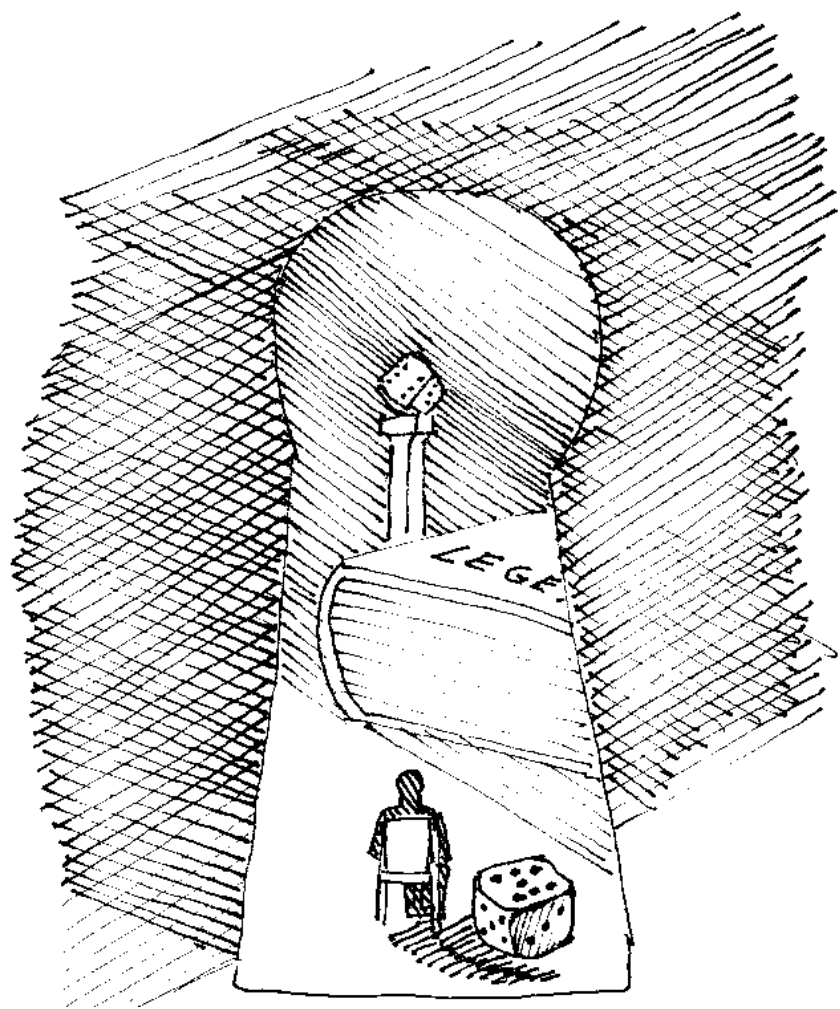
delimitarea între unde începe și unde sfârșește infracțiunea este foarte greu de dovedit.

Nevoia de stimă și putere este comună tuturor, doar că la unii este conștientă și fac tot ce se poate pentru a le avea, considerând că este rezultatul meritelor lor, la alții este subconștientă și dormitează. Ca lider, Nicu a câștigat stima sindicaliştilor, iar prin ei și forța raționamentului, putere. Astfel Nicu s-a trezit într-un context special.

Dacă cuvântul tău mobilizează sute, mii de oameni, dacă în dezolarea lor ei speră la tine, dacă te ascultă nu din supușenie, ci din empatie pentru că prin simplitate te simt alături, dacă reușita lor depinde de viața ta, te simți atins de aripa MÂNTUIRII. Potrivnicii îți sunt mai potrivnici, prietenii mai calzi, indiferenții mai apropiați, înțelegi mai bine vulnerabilitatea ta, natura pare încă mai frumoasă, te simți mai aproape de cele sfinte, trecerea dintre tărâmurii mai puțin abruptă, resemnarea mai puțin tristă. Mulțimea crede în tine.

Din împletirea acțiunilor extravertite, ca individ social, și sensibilitatea ascunsă, bănuită, nu numai că dădea impresia, dar și trăia cu intensitate toate evenimentele vieții, era pasionat și pasionant în toate. De aceea, cei care nu-l agreau sau nu-i acceptau ideile nu-l pot urî până la capăt. Cei ca el sunt oamenii de acțiune, revoluționarii autentici, haiducii, craii, pentru care iubitele și tovarășii riscă multe, dacă nu totul. Ei sunt balade.

Risca și Nicu. Își dăduse seama, simțea ca o fină pânză de păianjen, plasa asasinatului ce se țesea în jurul său. Cu fiecare dezamăgire, cu fiecare eșec, de-a lungul vieții, în inconștientul său murea CÂTE PUȚIN și în conștient nu-i mai păsa. Nu-și dorea moartea, dar nu-l mai înfricoșa. Conștientul obosise.

VII

„Directorul general și-a trimis avocata în pielea goală. A cerut ca ședințele să fie secrete pentru a vorbi despre clientul său pentru că afirmațiile pe care le va face nu trebuie să ajungă la urechea oricui, deoarece au implicații politice. Gura nevinovatului stă bine cu dezbrăcatul, căci n-avea nici un fel de probe la proces.” (Virgil Săhleanu, *Zorile*, iulie 1999)

Imediat după alegerile sindicale, biroul înaintează un memoriu Parlamentului României cerând cercetarea privatizării. Pentru cercetare este delegat deputatul PNȚCD de Iași Mihai Dorin, având ca sarcină întocmirea unui raport pentru Primul Ministru și pentru Președintele FPS, Radu Sârbu. Deputatul a fost primit cu ostilitate de managerii de la TEPRO și cu aplauze de muncitori. Ziarul *Ziua*, tipărea pe prima pagină: „Conducerea TEPRO sfidează Parlamentul României. Un deputat cere ajutorul Poliției ca să intre în fabrică.”

Într-un interviu acordat mass-mediei, deputatul PNȚCD declara: „Sunt foarte surprins de această acțiune de mistificare dusă de conducerea TEPRO SA și chiar de intimidare a mea. Dacă un reprezentant al Parlamentului este intimidat prin asemenea mijloace, mai exact i se interzice să intre în firmă, mă întreb ce fac acești oameni, care sunt la discreția Consiliului de Administrație. Bineînțeles că sunt tratați cu dispreț suveran. Am fost amenințat până și cu un conflict diplomatic cu Cehia.”

În același timp, liderul Săhleanu afirma cu toată convingerea: „De această situație explozivă se face vinovată partea cehă, pentru că s-a angajat prin contractul colectiv de muncă, articolul 12, că va respecta legislația României. Nu respectă absolut nimic! Conducerea societății nu a vrut să înțeleagă că suntem în România și că oamenii au muncit și luptă pentru păstrarea locurilor de muncă traversând drame sociale. Noi am respectat legea, dar se uită faptul că TEPRO este în România!”

Oricât s-a străduit deputatul Mihai Dorin, deși făcea parte din partidul la putere, n-a rezolvat nimic. Consecințe au

fost totuși. În primul rând o caldă prietenie între el și liderul sindical. În al doilea rând, Primul Ministru trimite o comisie a Corpului de Control al Guvernului care sosește la Iași pe 22 iunie 1999, formată din doi directori și un expert. Comisia este primită cu aceeași ostilitate de managerii de la TEPRO Iași. După ce comisia dă un comunicat de presă despre cum a fost tratată și apelează la poliție, reușește să intre în întreprindere. Conducerea refuză accesul la documente pe motiv că biroul directorului fusese spart în iarnă. Până la urmă comisia reușește să consulte o parte din documentele prezentate de sindicat, alcătuiește un raport în care confirmă cea mai mare parte a neregulilor semnalate până atunci în presă, la Poliție sau Parchet. Raportul a avut doar o importanță morală pentru că, altfel nu a schimbat nimic la TEPRO. Președintele FPS susținea cu aplomb că târzița ieșeană îi fără găinaț.

Practic toate autoritățile statului au fost informate despre neregulile de la TEPRO. Reclamantul nu era un individ, ci o organizație. La un moment dat totalizaseră cam 150 de intervenții la autorități. Cea mai importantă plângere formulată de Sindicatul Liber TEPRO Iași, împotriva FPS, a fost înregistrată pe 11 iunie 1999 cu nr. 250/P/1999 la Parchetul de pe lângă Curtea de Apel București. Acesta o trimite pe 21 iunie 1999 la Direcția Generală de Poliție a Municipiului București, care... etc. ... după 9 plimbări prin diverse birouri ale autorităților, pe 25 aprilie 2000 ajunge la Parchetul de pe lângă Curtea Supremă de Justiție, SECȚIA ANTICORUPȚIE, care pe 4 mai 2000 restituie dosarul. După încă 4 birouri, al treisprezecelea este Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Iași la 28 septembrie 2000, la trei săptămâni după asasinat. O mai fi pe undeva?

Între timp prefectul Florin Vitan se întorsese din Italia. La sesizările și cererile sindicatului de a se implica în rezolvarea situației de la TEPRO, răspunde cu plângere penală la Parchet pentru condamnarea răsculaților. În *Monitorul*, Săhleanu declara: „Vitan se comportă ca un prim secretar și îi este ciudă că a fost prins descoperit. E înduioșător că prima grijă a tovarășului prim secretar Vitan a fost de răzbunare în loc

să plece urechea la niște amărăți.” „Surzenia” universitarului ieșean ajuns prefect s-a prelungit pe termen nelimitat.

Colegul de partid al prefectului, deputatul Mihai Dorin și senatorul PD, Dan Vasiliu îi dezaprobă atitudinea și își încearcă forțele la Președintele FPS, Radu Sârbu, alt fruntaș PNȚCD. Audiența este prompt refuzată. Chiar și atunci când șapte parlamentari de Iași, reprezentând toate partidele au dorit să discute cu Președintele FPS, au fost pur și simplu dați afară. Palma răsunătoare trasă peste promoția Parlamentului României a îndemnat la ripostă, astfel că, printr-o moțiune simplă s-a propus cercetarea, sancționarea și destituirea lui Radu Sârbu. Fără succes, acesta susținând cu tărie că pempărșii privatizării sunt parfumați. Săhleanu declara presei: „Merită admirat Președintele FPS-ului. A sictirit Parlamentul demonstrându-i neputința. L-a făcut de rahat. Ce să mai zicem noi?”

Liderul a anunțat că se va renunța la protestele deschise, de amploare și se vor amplifica acțiunile în justiție. Deja erau destule procese pe rol. Unele aveau ca subiecte, legalitatea sau ilegalitatea grevelor, acuzații ale conducerii privind distrugeri rareori reale, acțiuni inventate, contestări ale activității sindicatului. Interesant, când opinia generală era că justiția română dacă nu era incompetentă, atunci sigur era coruptă, Virgil Săhleanu afirma cu convingere că parcurgând toate etapele, nu se putea să nu dai și peste oameni corecți. După opinia lui, cel puțin 75% din magistrați își meritau locul. Avea dreptate, căci de adevărul absolut și judecata acestuia se ocupă Dumnezeu. Restul sunt dosare.

În noiembrie 1999, Săhleanu declara în presa locală: „Acesta este ultimul miting pe care îl voi organiza eu. Acest miting vrea să facă ecou la toate instituțiile internaționale deoarece s-a încălcat Constituția, pactele internaționale. Ca urmare a acestor încălcări, ne vom adresa Ambasadelor Canadei și Statelor Unite cerând azil politic. Deja sunt vreo 30 de oameni pregătiți să meargă la București să facă greva foamei în fața Ambasadelor americane.”

Agitația sindicală din primăvara anului 1999 a dus la amânarea disponibilizărilor până la 30 aprilie 1999. Problema însă nu se rezolvase. După tot felul de ziceri și deziceri în

legătură cu eventualele salarii compensatorii, după o revoltă spontană pe 6 iulie când muncitorii amenințau cu aruncarea în aer a uzinei în care lucrau de atâția ani, s-a confirmat concedierea a 702 salariați din cei 1.278 vizați încă din decembrie 1998.

Liderii sindicali solicită ca fiecare disponibilizat să completeze o cerere semnată prin care să ceară Sindicatului Liber TEPRO, procurator fiind Virgil Săhleanu, să acționeze în justiție conducerea fabricii pentru nerespectarea contractului colectiv de muncă. A fost o situație unică: cutii cu zeci de kilograme de dosare, în total 597, pentru că, pentru fiecare cerere s-a întocmit un dosar, au fost predate Judecătoriei. Restul salariaților până la 702, fie s-au pensionat, fie se angajaseră în altă parte, fie pur și simplu acceptaseră situația. Pentru biroul sindical a fost un efort extraordinar. Trebuiau cereri, acte xeroxate în sute de exemplare, nu numai costul era mare, dar existau destui cei care refuzau să accepte comenzile sau ajutorul pentru că unora le era frică de autorități, de șefi, pentru liniștea familiei.

O problemă importantă erau banii pentru susținerea acțiunii, deoarece majoritatea covârșitoare nu luaseră salarii întregi de luni de zile, aveau mari dificultăți cu datoriile, chiar și achitarea cotizației sindicale era o problemă. Numai onorariul avocatei era – în 1999 – de 53 milioane lei. Probleme au fost și la Judecătorie. Niciodată justiția nu fusese într-o asemenea situație. O sală de judecată putea să cuprindă aproximativ o sută de oameni, toți reclamanții trebuiau citați și audiați. S-a hotărât ca dosarele să fie judecate în regim de urgență, luni, miercuri și vineri.

Liderul Virgil Săhleanu declara în *Adevărul*, iulie 1999:

„Vrem să dovedim în fond, că managementul nu este pregătit pentru privatizare, pentru economia de piață și restructurare. Toți, cu unele excepții desigur, privesc foarte ușor, aș spune iresponsabil, aceste probleme. La TEPRO așa zisul program de restructurare rezidă doar în disponibilizări fără nici un fel de protecție socială. Până când nu se vor stabili, chiar prin contractul de vânzare-cumpărare, o strategie de

dezvoltare, o prognoză pe termen scurt, mediu și lung, tot ce se vinde este pierdut. Vrem privatizare, dar cu management performant.”

Salariații au fost audiați în serii de câte o sută cu grefieri lucrând în ture. A venit și ziua comunicării sentinței, 30 iulie 1999. Sala de ședință și cea a pașilor pierduți erau ticsite. Nimeni nu se sinchisea de căldura verii, nici puzderia de reporteri. În așteptarea pronunțării doar zumzet ușor și foială. Când a apărut completul de judecată a înțepenit totul. Deodată o bubuitură scutură zidurile. Erau uralele, căci sentința dădea câștig de cauză salariaților. Firma trebuia să reangajeze pe toți cei 597 de sindicaliști și le va plăti salariile cuvenite pe perioada cât au fost concediați. Termen de recurs 10 zile de la data comunicării.

Era prima mare victorie sindicală. Speranța că până la urmă societatea TEPRO să redevină ce-a fost, să-și recâștige piețele, prindea contur. Până la hotărârea definitivă mai era cale lungă, iar până la împlinirea speranței mult, mult mai lungă.

Pe 9 septembrie 1999 s-a aflat la Iași Ministrul Justiției în vizită de partid. Liderul sindical n-a scăpat prilejul de a-i prezenta personal un dosar voluminos cu toate informațiile de până atunci. Dosarul s-a plimbat Iași-București-Iași, ajungând la cei reclamați. Dumnezeu știe pe unde e sau dacă mai e pe undeva.

Din lista instituțiilor informate de sindicat, încă din martie 1999, nu putea să lipsească Președinția României. A fost tratat cu totală indiferență și chiar iritare. Nu se aștepta rezolvarea problemei de către Președintele României, ci presarea instituțiilor avizate să ancheteze cele semnalate, încât, în final, prin rezilierea contractului de privatizare să poată fi reabilitată firma. Vizitând Iașul, de Sf. Parascheva, în protocolul oficial al Președintelui Constantinescu a fost cuprinsă și o întâlnire cu delegația sindicalistilor de la TEPRO. Întâlnirea a fost scurtă și neprietenoasă deși delegația l-a întâmpinat cu flori și bunăvoință. La întrebările sâcâitoare ale ziariștilor locali, Președintele și-a declinat competențele economice, rolul lui fiind, după părerea sa, băgarea în – pardon! – UE, mama fiind Europa.

Mișcarea de protest a continuat toată vara până în toamnă, dar cu mai mică intensitate, consumându-se mai ales în incinta firmei sau în intersecția din fața clădirii administrative. Pe 11 octombrie 1999, ca de obicei, conducerea TEPRO a încercat să împiedice ședința extraordinară a sindicatului. Muncitorii au așteptat cam jumătate de oră în fața intrării principale încuiată din interior de gardienii publici angajați de firmă. Sindicaliștii nu s-au lăsat. În frunte cu liderul lor s-au deplasat la poarta secundară, au escaladat-o, au deschis porțile și după ce au traversat halele pustii deoarece salariații erau în șomaj tehnic din lipsă de materii prime, s-au adunat în holul de la parter al clădirii administrative.

Liderul a plecat după cheile sălii de ședință și pentru a-l invita pe directorul Andrei Cătoiu la o discuție cu muncitorii. Directorul dăduse telefon la Poliție că huliganii destabilizaseră unitatea, iar când Virgil Săhleanu a intrat în birou, a început să răcnească că-l omoară, a luat o mostră de metal aflată întâmplător sau nu pe birou, încercând măcar să-l cotocească dacă nu reușește să-l omoare. Prezenți, directorul Teodor Gavula și încă un funcționar au reușit să-l oprească, să-l potolească. Agitat, directorul a pus mostra pe birou, iar Săhleanu a luat-o pentru a o prezenta drept corp delict, dar când să iasă, Cătoiu s-a repezit la el cu pumnii încercând să-i rupă hainele.

Ședința sindicală s-a ținut în hol, iar gardienii s-au făcut nevăzuți. Andrei Cătoiu s-a baricadat în birou refuzând să discute. După terminarea ședinței, liderul a plecat, iar poliția a rămas să intermedieze conflictul. Oamenii au urcat la etaj comentând bătăile ofițerilor de poliție în ușa directorului cu tot felul de glume, unele făcând trimitere la bărbăție. După vreo jumătate de oră de haz de necaz în fața ușii încuiate, s-au împrăștiat care încotro.

Revolta salariaților de la TEPRO era partea văzută a nemulțumirilor populației. Dacă peste un an n-ar fi fost alegerile generale, probabil s-ar fi declanșat revolte populare de mare amploare. Local, energia tensiunilor s-a mai disipat pe 22 noiembrie 1999, în cel mai mare miting ieșean. A fost organizat de filialele locale ale cartelurilor sindicale, iar răspunsul a fost

peste așteptări. Afluirea coloanelor de sindicaliști în Piața Palatului Culturii parcă nu se mai oprea. Prin sugestie, nemulțumirea, ciuda, furia au devenit generale și nimeni nu se sfia să și le manifeste.

Efortul organizatoric a fost pe măsură, iar avertismentul social evident. Forțele de ordine desfășurate au fost și ele impresionante: cincisprezece autocamioane, două autobuze, toate burdușite cu scutieri aduși și din județele vecine, două mașini de pompieri și o ambulanță. Dotarea cuprindea scuturi, bastoane, măști de gaze, lăzi cu muniție, lansatoare de grenade lacrimogene, tot tacâmul.

Prefectura era cartierul general aranjat să reziste oricărui asalt. N-au avut prea mult de lucru, doar incidente nesemnificative. N-au lipsit portretele lui Ceaușescu și lozinci nostalgice. Lozincile scandate erau foarte dure la adresa guvernanților. Cuvântările lansate prin stația de amplificare au fost la fel de dure. În mulțime înjurăturile și blestemele colorau manifestările de revoltă. Atmosfera era cu adevărat terifiantă. Nu a lipsit sicriul cu „Reforma” și crucea însoțitoare pe care scria „Industria românească”. Terminându-se șirul oratorilor, încet, mulțimea s-a răspândit și s-a întors la necazurile devenite cronice.

Un manifestant TEPRO, în floarea vârstei, arătos ca bradul de Crăciun, declara reporterului televiziunii locale: „Domnul Săhleanu este dumnezeul nostru. Un semn să ne facă și suntem în prima linie. Facem orice pentru el că și el se luptă pentru noi.”

DOAMNA VALERIA ACEL CEVA

Având mașină, chiar dacă la mâna a doua, lui Nicu i se părea că-și recâștigă demnitatea. Suferise că necazurile ultimilor ani le-au resimțit și copiii. În studenție marea lui dorință era să aibă doi băieți și o fată.

Cu firea lui impetuoasă, nu numai că afirma, dar, Nicu era convins, de fiecare dată, mai întâi fiul, apoi după 16 ani,

fiica, că sunt cei mai deștepți, cei mai frumoși, cu totul excepționali copii. Este o greșală a părinților. Copiii sunt în general frumoși, dar nu cei mai frumoși din lume, frumusețea-i relativă; sunt deștepți, dar nu cei mai deștepți din lume, granița dintre geniu și nebunie nu-i chiar bine delimitată. Copiii sunt așa cum sunt. Când îi ai sunt cei mai importanți. La fel părinții. Altfel, vor fi mereu nemulțumiți de copiii lor, iar copiii vor suferi nespunând că nu sunt la înălțimea aspirațiilor părinților. Când Costin era mic, pentru Nicu, care și-a iubit cu patimă copiii, era un geniu în miniatură chiar și atunci când agitația lui devenea obrăznicie. Era inevitabil ca mai târziu să nu intervină dezamăgirile care tensionau uneori, relațiile dintre ei.

Costin, asemenea lui taică-său este înalt, chiar mai înalt, voinic, puternic, prietenos, deosebit de generos, impetuos și ceva mai vorbăreț. Despărțirea părinților l-a marcat. Cred că amândoi așteptau prea mult unul de la altul. Comunicarea lor, asemenea celei radio, avea „paraziți” din cauza interferențelor inevitabile. Așa cum se întâmplă de obicei, cu cât afecțiunea este mai puternică, cu atât vulnerabilitatea ei este mai mare. Mai era ceva: gelozia. Este imposibil ca un copil, mai ales dacă este unic, să nu-și dorească ca tatăl, care exprimă autoritatea și bărbăția să nu fie numai al lui. Gelozia este inevitabilă, chiar dacă se încearcă disimularea ei. Poate roade mocnit și o viață întreagă. La catafalc, plânsul lui Costin era plânsul resemnat al întregului lui suflet. Costin este economist.

A doua soție a lui Nicu, Marieta, avea și ea un fiu din prima căsătorie. Îl cheamă Cornel. Avea 7-8 ani când a început conviețuirea lor, iar relația dintre Nicu și el a fost una specială. Cornel nu este înalt, este subțire, pare fragil, dar mai ales foarte tăcut și rezervat, fără a fi timid. Este atât de introvertit încât doar gesturi mărunte, abia observabile pot să-ți indice ce gândește sau simte. Rar surprinde pe cei din jur cu câteva vorbe, de obicei cu tâlc. Fiind atât de tăcut n-aveau cum să se certe, iar firile diferite i-au făcut să se înțeleagă bine. Nicu, cu generozitatea-i cunoscută nu l-a discriminat în nici un fel, ci dimpotrivă, nu ezita să-l sprijine, să-l încurajeze, să-l laude încântat.

Din păcate, deseori, când Nicu se întâlnea cu Costin apăreau reproșuri reciproce și fiecare era dezamăgit în așteptările sale. Costin și Nicu, fiecare, recunoșteau în celălalt, poate, și ceea ce nu le plăcea la ei înșiși, pe când Cornel era total diferit. Profunde erau relațiile cu amândoi. Una este logica sentimentelor și alta logica rațiunii. Inima și capul nu au întotdeauna finalitate comună. Costin îi spunea TATA, ori de la tată aștepți să fie mereu numai al tău. Cornel i-a spus întotdeauna NICU, ca unui prieten. De la prieteni nu aștepți totul. Categorie, pentru Cornel, a fost un bun înlocuitor de tată. Sigur regretele lui au fost sincere. Este ofițer.

Foștii parteneri matrimoniali ai lui Nicu și Marieta se recăsătoriseră. Atâtea divorțuri pot să surprindă. Socialismul a condus la emanciparea femeii, situație ce a afectat ambii parteneri. Bărbații, crezându-se capii familiei care îi aparțineau, după exemplul taților lor, s-au trezit tratați ca parteneri egali. Femeia a trebuit să înfrunte tradiția, propriile prejudecăți, judecata celorlalți, dar mai ales și-a asumat singură răspunderea creșterii copiilor, independența economică și egalitatea șanselor permițând aceasta. Bărbații s-au trezit lipsiți de răspunderea care îi aureola, ceea ce a dus la crize de personalitate. Acestea se întâmplau mai ales celor cu studii.

Relațiile dintre parteneri erau marcate de obsedanta problemă a gravidității care nu putea fi evitată decât sfidând severitatea legii sau riscând viața. În compensație s-a idealizat dragostea, dar haloul perfecțiunii în tendințele psihicului este plin de capcane. Și dragostea are relativitatea ei. Familia ajunsese în criză. Schimbarea societății schimbă și condiția familiei. Câștigul și pierderea în sistem izolat se compensează. Totalul se conservă.

- Aș vrea să-mi schimb numele...
- De ce? Nu-ți place...
- Ba da.
- Atunci?
- Când îmi spun numele sunt întrebată: „Fiica...?”

Nu mai suport compătimirea ... curiozitatea ...

- Oamenii uită. Oricum, cândva o să te măriți.

- ... nu că-i mai ușor o singură dragoste să nu
trebuiască s-o împărți ...

Nu știu. Nu știu ce-a vrut să spună. Alexandra este o fată frumoasă, deșteaptă, cu o personalitate puternic conturată. Moștenește de la taică-său expresivitatea, umorul, putând fi adorabilă sau cinică dacă vrea. Surprinzătoare este voința de a nu plânge, dacă se poate, chiar și când nu o vede nimeni. Nicu, zdrahonul de bărbat, cu palma cât lopata, își îmbăia odorul, îl hrănea, îl adormea, făcea gimnastica zilnică și-și purta fata în brațe ca pe o ofrandă. Încălca tradiția de până la generația lui, în care copiii erau o datorie prea serioasă și nu subiect de drăgălășenii.

În 2000, în scorpiion, fata împlinea 12 ani. Alexandra a sigilat în adâncul sufletului o comoară de dragoste filială. Comorile or fi de neprețuit, dar au greutate, uneori prea mare, greu de dus, iar la destinație ar trebui să fie fericirea. Cu ceva ani în urmă, când abia pricepeau românii simpli care-i treaba cu inflația, Cosmin, ridicând o geantă cu salarii, exclama surprins:

- Maaamă! Ce chestie! Și banii au greutate!

Pentru noi au fost mereu imponderabili. Nu alcătuiau comori.

Vara lui 1999 i-a mai adus o bucurie lui Nicu. A fost mândru să fie cuprins printre cele 25 personalități ale Iașului răsplătite cu premiul umoristic COCOȘ NEBUN, cu ocazia împlinirii a 10 ani de existență a cotidianului *24 Ore*. Premiul demonstra că și cei mai înverșunați ziariști împotriva lui se calmau, iar cu unii, după sarcasmele de rigoare, băteau palma și rămăneau amici.

A venit toamna. Era vacanța mică la sfârșitul lui octombrie. Ca de obicei Nicu o adusesse pe Alexandra la bunici. Era încântat că avea mașină, îi plăcea grozav să șofeze, îl deconecta.

Merii din livadă cam îmbătrâniseră. Rămăseseră vreo șase buni de rod. Terenul e cam pietros, apa freatică aproape de suprafață și nu le mergea prea bine. Ne-am hotărât să înnoim livada. Nu mai fusesem de mult timp la Rădăuți. A cumpărat altoiurile de la un basarabean, dintre cei mulți ce împânziseră piața Rădăuților. A doua zi trebuia să-i plantăm.

Ziua de toamnă era fermecătoare: lumină mângâietoare și gălbuie, cald cât să fie foarte plăcut. Deasupra Obcinei Mari cerul era perfect senin ceea ce nu se prea întâmplă toamna. Pe dealuri amestec de tonuri luminoase și verdele întunecat al coniferelor. Arțarii de pe hotarul grădinii explodau în nuanțe galben, maronii, roșietice, iar stratul de frunze căzute te îndemneau la tăvăliri lascive și abandonul de sine.

După ce a făcut 25 de gropi, Nicu aranja gunoiul, adică bălegarul, eu țineam altoiul și strângeam pământul până umpleam groapa. După udare, tulpinile trebuiau învelite în folie ca să nu fie roase de iepuri sau căprioare.

Trenul a apărut și dispărut în pădure. Cobora pe Zamca cu toate frânele puse. Trecea podul de peste Soloneț. Nicu povestise despre preocupările lui.

- Știi, cică cehii n-au plătit doar contractul.
- Cum așa?
- Da, au mai plătit cinci sute de mii de dolari.
- Și ce-i cu asta? Ce-i secret?
- Ahă, foarte secret. Au fost transferați președinției

pentru campanie electorală.

- Cui? Unei persoane anume?
- Nu știu. Președinția e o instituție, președintele e

un om. Este o diferență. Chiar mare.

- Nu se poate. De unde știi?
- Din mediile informate.
- Cum, care medii?
- Mai trebuie să-și explic ce înseamnă medii

informate?

- Și e adevărat?
- Eu de unde să știu? Dar așa au ei informații, cică

sigure.

- Dar asta-i grav. Dacă se știe nu se cercetează? Nu dau afacerea de gol?

A dat din umeri plimbând privirea peste râpa Troianului, apoi peste râpa Conțoaiei de pe obcina Călugărița. Ca de obicei, nu mi-a spus care era „sursa”, dar nici nu l-am întrebat. El făcea confesiuni pentru că povara unui secret nu

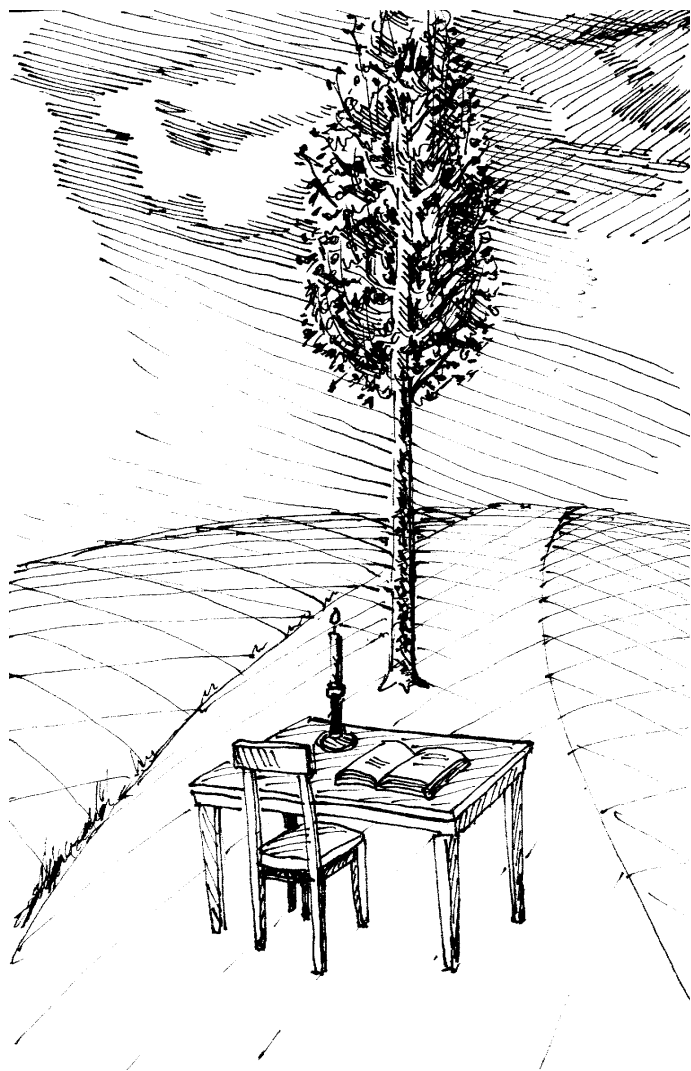
este ușoară. În astfel de situații guralivii sunt excepții. Vorbăreții pe răspunderea lor. Ciocu mic sau colivia.

Anul 1999 a fost cel mai agitat, vârtejul descărcării energiilor acumulate în conflicte nerezolvând practic nimic. TEPRO rămânea aceeași firmă falimentată intenționat, oamenii erau la fel de nemulțumiți și nesiguri de soarta lor, orice efort de a porni anchetarea neregulilor era fără rezultat, conducerea politică a țării complet surdă la vălmășagul revoltelor, senzația de irosire devenea dezarmantă. Nu de puține ori replica oficialităților politice fusese: „Lăsați-l pe Săhleanu să-și facă numărul. Dă bine la democrație.” După opinia lor cercul era gratuit, iar de pâine aveau ei grijă.

Speranța nemulțumiților de la TEPRO era în liderii sindicali și resemnarea în iubirea creștină. Toată nădejdea lor avea un nume: Virgil Săhleanu. Răspunderea l-a făcut pe Nicu să se apropie de biserică. Rolul asumat apăsa prea greu pe umerii lui.

Netăgăduit de frumoasă este Valea Sâmbetei, iar Mănăstirea Sâmbăta este impresionantă. Tot felul de amănunte îți relevă că a fost și este o mănăstire de „protocol înalt”, situată în centrul țării. Până și călugării par de protocol: sutanele negre, în paloarea urmare a posturilor și penitenței, ochii, mai ales dacă sunt și albaștri, capătă o strălucire aparte, încât călugării par de o frumusețe ireală. Dar știm noi ce pot ascunde aceste înfățișări serafice? Probabil cei mai mulți respectă constrângerile monahicești. Tocmai acestea fac din monahi ființe speciale, iubite în taină, cu evlavie ca legătură cu acel CEVA etern, necunoscut, dar bănuț. Sfințenia și păcatul e în fiecare din noi. Relativitatea lor e în conștiința noastră.

Din înțelepciune țărănească, în Bucovina, se folosea extrem de rar cuvântul iubire pentru că are conținut mistic, divin. Mult mai aproape de realitatea socială erau expresiile „mi-i tare drag”, „mor de drag” sau „are barbat și draguț”. Prin exces de utilizare, iubirea își pierde conținutul original. Prea multe cuvinte secătuiesc sentimentele. Iubirea, ca abandon sufletesc și absolutul, ca trăire psihică, sunt vecine bune. Preotul cu har din cea mai amărâtă parohie, prin transferul psihic dintre păcătos și sfinție, poate căpăta nimbul înțelepciunii, simplității, a iubirii. Este sublimul. Ca și sacrificiul. Te apropie de absolut. Nicu a trăit toate acestea.

VIII

„Nu e cazul să fiu dezamăgit de atitudinea intelectualității netehnice, elitiste. Întotdeauna intelectualul trădează primul, ca și marii boieri altădată. De neprețuit pentru ei sunt fala, banii sau siesta meditativă. Muncitorii, țărani, ceilalți, proști și mulți în ochii lor, nu au ceva important de trădat.” (V. Săhleanu, interviu în *Zorile ieșene*, mai 1999)

Încă din iarnă, liderul sindical „mirosise” ilegalitatea biletelor la ordin emise de firma cehă pentru a garanta 2 milioane dolari investiții, din cele 4,9 din contract. În nota obișnuită, biroul sindical a sesizat Poliția pentru cercetare. Meritul Poliției Iași, în special al comandantului de atunci al Poliției Municipale este incontestabil. Răspunsul instituției a fost întotdeauna prompt, echilibrat, iar dosarele importante înaintate Parchetului. De aici însă, nimic nu mai răsărea, dosarele rămânând îngropate.

Comandantul Poliției Municipale Iași, colonelul Grigoriu, declara presei în decembrie 2000 (!): „Pe 28 martie (2000) a fost înregistrată sesizarea cu privire la falsul biletelor la ordin, trei săptămâni a durat ancheta și pe 19 aprilie (2000) am înaintat dosarul Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Iași, dispunând și începerea urmăririi penale împotriva lui Cătoi. De atunci nu s-a mai auzit nimic de dosarul nostru.”

În *Monitorul* din 15 septembrie 2000, se poate citi: „Biletele la ordin sunt în seiful BRD (aiurea!) și vor fi executate așa cum stipulează contractul, la o lună de la termenul de efectuare a investițiilor, adică 30 septembrie 2000” a declarat Serviciul de Presă al FPS București.” Aiurea pentru că Poliția demonstrase cu 4 luni înainte că sunt false, iar comunicatul este la o săptămână după asasinat.

Afirmațiile privind falsul trebuiseră dovedite. Directorul general a refuzat să facă copii după ele. Ca-n filmele de acțiune, s-au ciocnit interesele părților în ascunderea, recuperarea, distrugerea acestor certificate bancare. A învins poliția, care a reușit cu un mic pas înaintea cehilor să intre în

posesia lor. Conform dosarului s-a cerut extinderea cercetărilor la București, inculparea patronului ceh Zdenek Zemek și a lui Franmtisek Priplata. Dosarul s-a desprăfuit oarecum după asasinat.

Începând cu 1 aprilie 2000, director general al SC TEPRO SA Iași a fost numit inginerul Victor Bălan, inginer cu destulă vechime în firmă. Noua numire a adus schimbarea atitudinii față de sindicat. Noul director a renunțat la negarea și boicotarea activității sindicale, astfel că ședințele se țineau la sediu, iar liderii puteau intra pe ușa principală.

În chestiunile de fond nu s-a schimbat nimic. Dacă Andreiu Cătoiu avea împuternicire deplină de la cehi ca un colaborator devotat, Victor Bălan era doar o marionetă. „Am fost martor când Josef Vrablik a țipat la Bălan pentru că tratase cu o firmă un contract”, declara Avasiloaie, lider sindical de secție. Directorul general Bălan nu mai făcea parte din Consiliul de Administrație, în care singurul român rămăsese Luca Dan Cătălin, delegatul SIF-Moldova.

Duplicitatea noului director general, ușor de constatat, l-a făcut să marșeze la încercarea cehilor din iunie 2000 de a-l înlătura pe Virgil Săhleanu. A fost solicitat pentru preținse negocieri, la București, un delegat sindical, altul decât Săhleanu, asigurându-i-se „tot confortul”. Directorul Bălan a vrut să delege un apropiat al conducerii, dar biroul sindical nu a fost de acord și prin înțelegere cu managerii, l-au trimis pe Augustin Avasiloaie. Acesta n-a acceptat târgul propus pentru înlăturarea „din interior” a liderului sindical. „Gavula mi-a spus că Virgil Săhleanu îi deranjează foarte tare, prea sunt multe procese, că prea le încurcă socotelile și trebuie să alegem neapărat alt lider” – declarase Avasiloaie la întoarcere, presei locale.

Recursul procesului celor 597 disponibilizați era în desfășurare. Ca urmare a cererii de strămutare făcută de conducerea TEPRO, recursul avea să se judece pentru jumătate de dosare la Botoșani și jumătate la Suceava. Tribunalul Suceava a confirmat sentința dată de Judecătoria Iași, pe când Botoșani-ul nu. A urmat o nouă judecată la Curtea de Apel Suceava. Motivul cel mai important în apărare a fost că disponibilizările s-au făcut în timp ce salariile erau în concediu

de odihnă, deoarece în firmă nu era materie primă. Pe 11 iulie 2000, după 4 ore de audieri, Curtea de Apel Suceava a dat hotărârea definitivă și irevocabilă în favoarea salariaților.

DOAMNA VALERIA

La proces, Nicu era însoțit de câțiva colegi și prieteni, inclusiv avocata. Trecuse atâta timp! Atâta zbucium, nesiguranță, atâtea nopți nedormite, atâta frământare! Dacă pierdea procesul? A fost atât de emoționat că a simțit lacrimile șiroindu-i pe obraji, Nu plângea, dar nu le mai putea controla. Simțea pe cei care îl însoțiseră ca prieteni pentru veșnicie. Bucuria era așa de mare că nici nu mai era bucurie. Era sfâșiere fără durere.

S-a dus La Stejar. Puțin mai jos, în pantă, este un mestecăn dominat și ocrotit de impunătorul stejar. E artistul fragil lângă imperatorul atotputernic. Ați fost vreodată într-un crâng de mesteceni? Îl găsiți nu numai în nesfârșitele stepe rusești – beriozka (mestecăn) este emblemă rusească, cum arțarul este canadian – ci și în munții Siriului. Impresia e stranie: fascinație și nedumerire. Alb, verde, frunze foșnitoare și negrul juliturilor scoarței: iluzii, pragmatism, neliniște și taine. Ca suflul omului. A celui răsăritean?

Prin hotărâre definitivă firma TEPRO trebuia să achite aproximativ 920 milioane lei cheltuieli de judecată (în 2000!) și peste un milion de dolari despăgubiri disponibilizaților. Problema era acum când și cum se vor face plățile. Dan Luca Cătălin din Consiliul de Administrație, era în același timp important personaj în APR, aliat la guvernare. În București exista firma de avocatură „E și E”, aparținând altui membru marcant al aceluiași partid, Enache Adrian. Franmtisek Priplata solicită consultanță acestei firme prin intermediul unui doctor vasluian, care în legislația anterioară fusese prefect de Vaslui, dovadă că orientarea politică este neînsemnată în consolidarea intereselor particulare. Ca urmare a sfatului

primit, conducerea firmei contestă hotărârea definitivă a Curții de Apel Suceava privind reangajarea disponibilizaților, pe motiv că fiind litigiu de muncă, ar fi trebui judecat de Tribunalul Muncii.

Legea privind Tribunalele Muncii fusese aprobată, dar încă nu exista un regulament de funcționare. Termenul de judecată al contestației era 29 august 2000, la Curtea de Apel Suceava. Liderul sindical avea informații că, în eventualitatea pierderii contestației, firma de avocatură bucureșteană, avea în vedere specularea unei chichițe parlamentare pentru un vot favorabil, dar tot el afirma că șansele de succes erau minime. În Parlament APR nu era puternic. Data de *29 august 2000* este importantă. Până atunci se spera într-o hotărâre favorabilă cehilor. Curtea de Apel Suceava respinge contestația făcută deoarece Tribunalele Muncii nu erau funcționale.

În încercarea disperată de a bloca hotărârile patronatului, sindicatul a cerut preluarea acțiunilor aferente terenului - 48 hectare – care nu fusese cuprins în contractul de vânzare-cumpărare, de către FPS. Astfel FPS-ul ar fi avut drept de vot, cehii nu ar mai fi fost majoritari și se spera că se vor putea lua decizii favorabile reabilitării TEPRO. Inițiativa a fost boicotată de SIF-Moldova, ca de obicei. Aveau aproape 41% din acțiuni! În AGA din 20.04.2000 au hotărât majorarea capitalului social al firmei cu acțiunile terenului preluat de firma cehă, care conform contractului avea drept de preemțiune (întâietate).

Presat din toate părțile, FPS, prin acțiunea din 12.05.2000 cheamă în judecată Fierarul Vesel pentru rezoluționarea contractului, dar nu face nimic pentru a câștiga procesul: nu traduce actele cehe depuse la dosar, nu specifică daune interese, nu se apără, încât, normal, pe 29.06.2000, Curtea de Apel București – secția comercială respinge acțiunea.

De altfel, șeful Departamentului de Control al Guvernului, Ovidiu Grecea, solicitase din iunie 1999, după încheierea controlului la SC TEPRO SA, rezilierea contractului. În vara 2000 erau și alte propuneri de rezolvare a situației, spre exemplu prin cesionare. Sindicatul era chiar încântat, ofertanți existau: patru investitori din Olanda și trei firme românești. Numai că patronul, care plătise 2,9 milioane dolari, diferența de

245.000 până la 3,145 milioane, valoarea contractului, reprezintă garanția de participare la licitație, pierdută din cauza nerespectării clauzelor, cerea acum 10 milioane și chiar mai mult. Ce reprezenta diferența? Șpaga?

Bilanțul financiar efectuat după asasinat, stabilea că firma, respectiv statul român au fost prejudiciate cu aproximativ 16 milioane dolari. Aceștia sunt bani ce ar trebui recuperați de la Zelerzarni Veseli, care nici ei nu o duc prea bine. Astfel de procese durează ani de zile apelând la tot felul de convenții internaționale.

Încă din 20 septembrie 1999, exista plângere la Curtea de Apel Iași, pentru rezoluționarea contractului de privatizare și pentru nulitatea contractului deoarece nu prevedea clauze sociale privind situația salariaților. Acțiunea era deschisă acum de Asociația Privat TEPRO, alcătuită din salariații acționari, avându-l ca procurator pe inginerul Virgil Săhleanu, ales noul președinte. Ca și în cazul sindicatului, s-a încercat contestarea lui Săhleanu în fruntea asociației și a noii reprezentări, dar fără succes.

Prin sentința civilă nr. 80 din 12 iulie 2000 a Curții de Apel Iași se finalizează prima etapă a procesului: „Constată NUL contractul de vânzare-cumpărare acțiuni nr. 422 din 21 iulie 1998 încheiat între FPS– București și SC Zelernarni Veseli SA Cehia.” Este respinsă plângerea privind rezoluționarea contractului deoarece Asociația Privat TEPRO nu era parte în contract. Sentința a avut un ecou răsunător. A fost prima sentință care confirma nulitatea unui contract de privatizare.

Firma cehă, prin delegații ei, a făcut recurs la Curtea Supremă de Justiție împotriva sentinței care declara nul contractul de vânzare-cumpărare TEPRO. Unii lideri sindicali și avocați ieșeni au declarat preseii, după asasinat, că Virgil Săhleanu îl consultase pe deputatul APR, în vederea apărării în acest recurs prin firma proprie „E și E”. Încercător în cuvântul deputatului, i-a înmănat un dosar cu probe importante ca să constate apoi că firma de avocatură devenise principalul consultant juridic al patronatului TEPRO, că fusese deci păcălit. Dorind o apărare cât mai bună, liderul sindical a apelat la avocatul celebru atunci, Nicolae Cerveni. Zelernarni Veseli

renunță însă la recurs conform deciziei civile nr. 5028/20.10.2000 a Curții Supreme de Justiție – secția comercială, astfel că sentința Curții de Apel Iași devine definitivă și irevocabilă.

Chiar la 15 septembrie 2000, Președintele FPS, cu aceeași încăpățănare și la fel de sfidător, declara presei centrale că privatizarea a fost legală, că va cere Curții Supreme de Justiție suspendarea sentinței ce declara nul contractul de privatizare și că va cere rezoluționarea contractului „pe cale amiabilă”.

Sentința nulității contractului de privatizare lovea mai ales în FPS. Pe de o parte pentru că dărâma și ce mai rămăsese din „imaginea” privind legalitatea și credibilitatea instituției, pe de altă parte TEPRO revenea FPS-ului, adică statului, care ar fi trebuit să restituie cehilor valoarea contractului, în timp ce cehii, cu sprijin românesc, lăsau în urmă o firmă devastată.

Pentru salariați era important ca cehii să plece pentru a evita falimentul și cum FPS București nu făcea nimic pentru rezilierea contractului, iar SIF-Moldova avea propriile interese în firmă, nu au avut altă cale. Mulțimea de salariați aflați în holul Palatului de Justiție Iași, la comunicarea sentinței au izbucnit în strigăte de bucurie, îmbrățișări, strângeri de mână, iar liderul sindical Săhleanu, a fost luat în brațe, aruncat în sus și scos în stradă în uralele colegilor. Era o reușită cu rezonanță națională. Cu o zi înainte se dăduse sentința definitivă a Curții de Apel Suceava privind reangajarea celor 597 disponibilizați.

Pe 20 iulie 2000, în sfârșit, Primul Ministru a vizitat Iașul. Delegația Sindicatului Liber TEPRO în frunte cu liderul i-au oferit flori. Era a nu știu câta oară când vroiau să demonstreze că sunt pașnici și prietenoși. Ziarul local *Monitorul* scria despre întâlnirea delegațiilor din județ cu Primul Ministru: „În momentul în care liderul Săhleanu de la TEPRO a luat emoționat cuvântul, sala a devenit un adevărat furnicar. Cuvintele tăioase ale lui Săhleanu l-au făcut pe premier să mărturisească faptul că nu stăpânește foarte bine subiectul. Săhleanu i-a cerut să facă dreptate în țara lui Papură Vodă. «Dacă pleacă cehii devenim rentabili în șase luni», s-a jurat Săhleanu.”

În august presa cehă scria despre situația „delicată” a Z-Group Cehia. Se vorbea chiar de falimentul grupului de

firme Zelerzarni Veseli. În septembrie 2000, un reporter ceh, venit la Iași pentru un reportaj, spunea colegilor români: „Zdenek Zemek are multe societăți în cadrul companiei sale, este un om bun, dar are mari dificultăți financiare în Cehia. Se pare că nu este un manager priceput.”

Într-un interviu dat ziarului *Independentul*, întrebare despre opiniile sale despre justiție, Virgil Săhleanu răspundea: „Cei mai tineri judecători sunt băgați la Judecătoria și judecă pe fond. Am văzut acolo o judecătoare – am înțeles că-i isteță – are 26 de ani și judecă procese penale. Mă întreb, când mă duc eu, om la 50 de ani și o văd pe fătucă, ce întrebări să-mi pun? Nu știu câtă experiență poate avea pentru judecarea unui caz penal. Cum ar putea o tânără de 26 de ani să dea un verdict de 25 de ani pușcărie, un verdict cu un an mai mic decât vârsta ei? Ce maturitate, ce curaj, ce discernământ și ce experiență are?”

DOAMNA VALERIA: PE ZURZUPE

În competiția dintre viață și moarte, pentru Nicu, jocul pe zurzupe era tot mai agitat. Scorul era încă favorabil lui. Ne-am întâlnit ca de obicei la Pârtești. Era marcat de ceea ce i se întâmplase cu două zile înainte. Se oprise pe un culoar de trecere dintr-o hală a Întreprinderii Metalurgice Iași, când, un bloc de câteva tone s-a desprins de podul rulant și a căzut doar la puțini centimetri de talpa pantofilor, aproape ștergându-i umărul. Nu mai știa dacă se ferise sau nu. La un moment dat SIMȚISE blocul căzând și era sigur că va fi zdrobit. Zgomotul căderii a repercutat infernal în creierul său. Că rămăsese întreg era un miracol.

Fiecare cu puțin înainte de declanșarea unei nenorociri, căpătăm conștiința pericolului ce ne amenință. Unii au premoniții mult anticipate. În cele câteva secunde DERULĂM MENTAL desfășurarea iminentului accident care devine fatalitate dacă nu reacționăm. Dacă suntem martori rămânem surprinși că victima ACCEPTĂ nenorocirea pe care o PRE-VEDE

desfășurându-se, neîmpotrivindu-se ca hipnotizată. Câteva gesturi rapide o pot salva, dar acestea nu mai sunt conștiente, ci reacțiile apar numai dacă VREA incoștientul. Îngerul păzitor este în incoștientul nostru. Prin incoștient suntem în unitate cu divinitatea.

Incoștientul este intuit ca o aglomerare abisală, misterioasă, necontrolată, ceva în noi și oriunde altundeva. De ce n-ar fi o inteligență universală cuprinsă într-o stare materială necunoscută? Fiecare din noi receptăm, cuprindem o porție din aceasta, tot restul rămânând în afara noastră. Poate că orice ființă, organism cuprinde mai multă sau mai puțină inteligență cosmică într-o formă specifică, mereu restituită și mereu revenită. Să fie această inteligență cosmică codul de dezvoltare și reglare a lumii?

Sună telefonul. Răspunde Marieta. O voce care îi era cunoscută, așa i s-a părut, dorea să vorbească cu Nicu. Îi transmite receptorul și îi spune cine credea că este la telefon. Scurt i se solicită o întâlnire în fața întreprinderii Zimbru. Nicu a crezut că este cunoștința numită de Marieta, cu care se întâlnea din când în când, în locuri care „nu bat la ochi”. Se duce la întâlnire, dar aici nu-l aștepta cine crezuse, ci un sindicalist membru în fostul birou sindical, cam agitat, cam sinistru – de obicei e cam sinistru – care a binevoit să-l înjure și să-l amenințe cu un cuțit. Pentru a evita o escaladă a evenimentului și așa tulbure, Nicu s-a urcat într-un taxi și a plecat. Nu s-a preocupat dacă acesta din proprie inițiativă îl amenințase sau instigat. Nu dădea prea mulți bani pe el. Nu l-a preocupat nici dacă vocea de la telefon era a cunoștinței având secretul ca meserie sau a prezumtivului agresor. Începuse să se obișnuiască cu amenințări de tot felul.

Aprilie 2000. Săptămâna mare. Pentru elevi era vacanță. Nicu venise la Pârtești atât pentru grădinaritul de primăvară, cât și pentru sufletul lui. Era Joia Mare când a fost sunat de la Iași că în acea seară pe postul național de televiziune la ora 22, va fi interviu cu Andreiu Cătoiu și probabil se vor folosi imagini de arhivă. După emisiune Nicu a rămas mult timp pe gânduri. A tras concluzia că vrăjmașul său ar putea să „cîrpească” ceea ce nu era deloc simplu.

Nicu ne spusese că Andreiu Cătoiu ceruse pensionarea începând cu 1 aprilie 2000 pentru că îi era teamă să nu fie linșat de salariații a căror reacție putea fi imprevizibilă. În interviu, fostul director general, afirma că stresul funcției devenise insuportabil. La final, la insistențele reporterului, mai pe ocolite, mai direct, a recunoscut că s-au făcut presiuni asupra lui, inclusiv de mituire, de a falimenta întreprinderea. Surprinzător, nu a atacat în nici un fel liderul sindical. De atunci Nicu nu a mai avut nici un resentiment la adresa lui. Erau legați prin binele și răul dizolvat în unitatea inconștientului.

În ajunul Paștelui, Nicu cu Alexandra au plecat la Iași. În ziua de Paști a venit Costin. Întâmplarea sau, uneori, voința îi împiedicau să se întâlnească. Costin venise să ne prezinte prietena și să ne invite la nuntă. Încă nu hotărâse data, dar în orice caz, toamna. Mai erau patru luni și ceva. Nicu se aștepta de la o zi la alta ca fiul să anunțe că se însoară, dar încă nu știa că hotărârea fusese luată. Pulsuinea singurătății EU-lui era impregnată într-o genă ereditară.

Fiecare destin își urma desfășurătorul. Hârca cu coasa arunca hapucul tot mai aproape de Nicu. Mai mulți cunoscuți îl întrebaseră dacă nu îi e frică că va fi omorât. Frica e un sentiment involuntar pe care îl învinsese, dar teama, corolarul rațional al fricii, exista, bineînțeles. Formal respingea o asemenea supoziție, iar mamei îi răspundea repezit că nu au de ce s-o facă. Era spre sfârșitul lui iulie 2000. Mă conducea la gară. Vorbeam puțin.

- Nu ți-e teamă?
- Nu de frică este vorba. Mă întâlnesc cu oameni pe stradă, mulți necunoscuți, mă întreabă de sănătate, mă felicită... Se arată solidari și bucuroși că mă cunosc... Mulți îmi spun că m-ar fi votat la alegerile locale... că ar vrea să mă voteze la cele generale...
- Ei au viața lor, tu pe a ta...
- Știi, am fost invitat în Cehia.
- Cum așa?
- Uite-așa bine. Mi s-a propus să-mi petrec cu familia concediul de o lună în Cehia.
- Pe banii tăi?

- Nu. Pe ai lor.
- Aha, și ai acceptat?
- Este tentant.

N-a acceptat. Era un mod de a-l mitui. Își propusese să părăsească mișcarea sindicală după ce încheia ultimele procese. Ce era important în instanță câștigase, dar rezultatele în ce privește TEPRO rămâneau neînsemnate. De la 1 martie 2000 fusese nevoit să accepte statutul de pensionar. Chiar și pentru drepturile de pensionar trebuise să apeleze la justiție. Profesional se simțea aruncat ca un lucru inutil. Poate s-ar fi adaptat economiei de piață, și-ar fi deschis o afacere. Putea da chiar consultații juridice în probleme de legislație a muncii. De nevoie ajunsese imbatabil în astfel de cauze.

- Dacă-i atâta tămbălău, de ce nu renunță cehii?
- Ăhă, ar pleca și mâine, dar vor șpaga înapoi și românii nu vor să le-o dea.

Prin intermediul directorului general Bălan, mereu duplicitar, i s-a propus să participe fără drept de vot, împreună cu încă doi reprezentanți sindicali la ședința Consiliului de Administrație din 4 august 2000, în Cehia. Urmau să plece cu două mașini până la Chișinău, de acolo cu avionul la Budapesta și de aici în Cehia. Inițial, Nicu acceptase să participe, chiar și-a făcut pașaport în regim de urgență, dar a fost prevenit că se pregătea „lichidarea” lui, poate și a celorlalți doi sindicaliști, pe teritoriul Moldovei, probabil printr-un accident de mașină. Anunțând refuzul, Victor Bălan l-a apostrofat cu „degeaba te zbați, tot vor crește buruieni pe mormântul tău”. A fost o premoniție involuntară?

Stăteam în bucătărie cu câte un pahar de vin în față. Anunțase refuzul de a pleca în Cehia. Fața lui era luminoasă. Avea ceva din liniștea binefăcătorului. Nevoia de certitudine îl apropiase de biserică. Evenimentele trăite în ultimii ani îl scutiseră de penitență. Trăia libertatea ca sentiment, nu ca realitate fizică, socială: nu mai contau lipsurile, nu-și mai detesta vrăjmașii și era foarte conciliant cu cei apropiați:

- Cum rămâne cu Andreiu Cătoi?
- Tot așa. Nu se atinge nimeni de el. Încep să mă

enerveze cei ce dau vina numai pe el... este pionul lângă piesele mari.

În primăvară, o cunoștință comună îi transmisese că Andreiu Cătoiu afirmase regretul că l-a avut dușman și nu l-a făcut prieten. Nu mai conta. Drum fără întoarcere. Mai târziu chiar a afirmat că Nicu avea dreptate.

- S-a aburit treaba cu racheti basarabeni. Dacă reușesc să te omoare?

A zâmbit.

- *Cât mai avem de trăit? Zece-douăzeci ani? La mine, ce-i important în viață s-a petrecut.*

Am tăcut amândoi. Apoi a ridicat paharul. Trebuia să aleagă. Alesese.

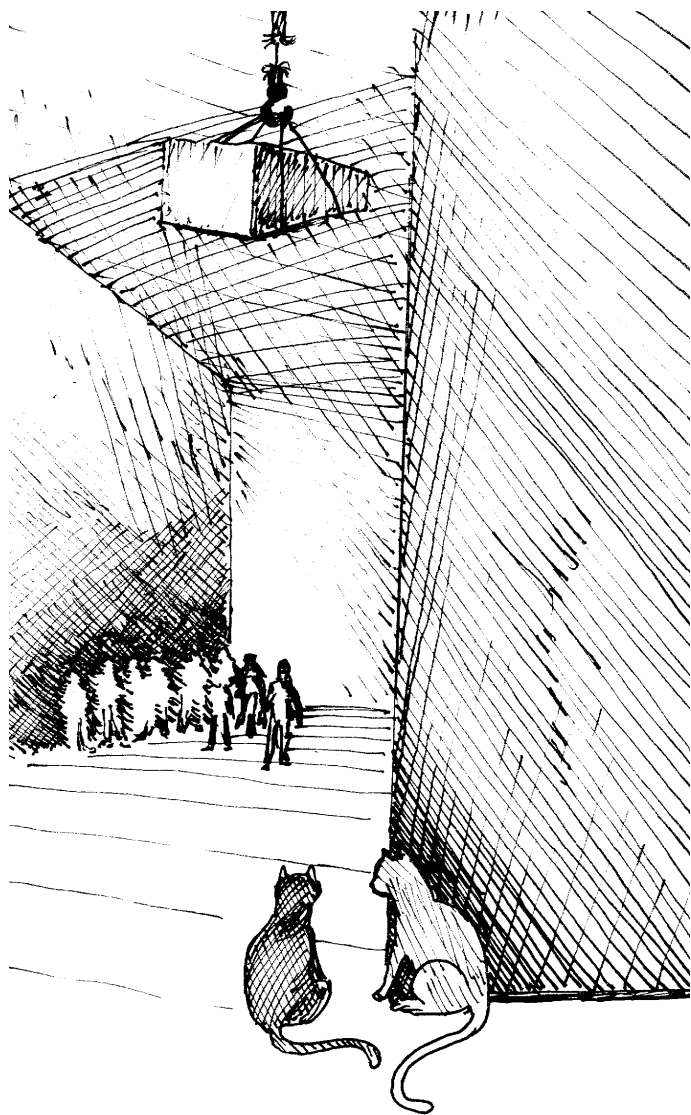
Amenințările ocazionale Nicu nu le mai lua în seamă, cel puțin verbal. Simțea că, undeva, în preajmă, este pândit. Spera că cei care se folosiseră uneori de el și care îl avertizaseră despre posibila asasinare în Republica Moldova, îl vor proteja. Se obișnuise și cu atentatele la „image”. Fusese făcut în toate felurile: nebun, scrântit, turbat, huligan, impostor, smintit, bețiv, incompetent, procesoman, fascist, hitlerist, sabotor, terorist, a mai rămas ceva? Curios, nu știu să fi zis cineva afemeiat, ca să nu zic altfel. Vă asigur că era un fin și sensibil constatatator al farmecelor feminine, dar și foarte devotat familist.

Aurel, elev în clasa a XI-a, drag tuturor, lucid până în ultima clipă, agoniza în urma unui cancer la stomac cu evoluție rapidă. Mama lui, dându-și seama că fiul moare, deznădăjduită, s-a agățat de el, scuturându-l, rugându-l să n-o părăsească. Cu fața destinsă a morții, Aurel a revenit câteva momente:

- Mamă ... era așa de frumos ... de ce nu mă lași ...

Suferința a devenit mută. Era desăvârșită.

Sfârșiere fără durere.

IX

„Oamenii au fost scăpați de sub control. Ei nu mai au altceva ce să facă decât să înceapă să strige și să lovească. Eu nu-mi asum responsabilitatea pentru ce s-ar putea întâmpla. Problema este că suntem tratați ca niște moldoveni tâmpiți și nu suntem așa.”

(Virgil Săhleanu, *Monitorul de Iași*, – mai 1999)

Conducerea firmei refuza reîncadrarea disponibilizaților așteptând verdictul la contestația făcută la Curtea de Apel Suceava. Materia primă era rar adusă așa că perioadele de muncă erau sporadice. Ocazii destule ca salariații să continue acțiunile sindicale cu mai mică amploare însă foarte insistente. În luna august 2000, pe 30, era scadența investițiilor promise. S-a văzut că din cele 4,9 milioane dolari pentru investiții, 3 milioane reprezentau instalații din zestrea firmei făcute înainte de privatizare cu bani românești. Președintele FPS, arrogant, susținea de la înălțimea funcției că totul e-n regulă. În fapt nu se cheltuise nici un dolar investiție. Nici cu cei 500.000 dolari promiși prin contract pentru protecția mediului nu se știa care-i socoteala.

Investitorul ceh, Zdenek Zemek anunțase printr-un comunicat de presă că urmează să se întâlnească cu Radu Sârbu, președintele FPS, pe 10 august 2000 pentru negocieri privind „strategia de afaceri și modul de operare în continuare”. În același timp, conducerea FPS declară că „societatea suceveană va fi lichidată dacă va reintra în proprietatea ei.”

După negocierile din 10 august, Zdenek Zemek organizează o conferință de presă prezentată de toate televiziunile. Data este foarte importantă pentru evoluțiile ulterioare. La conferință cehii anunță prelungirea contractului de privatizare, începerea derulării investițiilor promise și chiar au propus majorarea acestora la 7,4 milioane dolari în următorii doi ani cât fusese prelungit contractul. Cehii ofereau un bonus de un milion dolari dacă sunt lăsați în pace să-și încheie socotelile. Ciiiine ar fi primit bonusul?!

Care era investiția lor? În primele zile ale lui august 2000 erau în garajele Vămii Iași șase camioane încărcate cu componente ale unui cuptor de tratare termică, adică cărămizi ceramice, teracotă specială, Nasshauer, fabricat în 1988, montat în Cehia în 1992, care se pare că nu funcționase niciodată în probe de producție. De altfel în halele TEPRO mai existau trei astfel de cuptoare în conservare. Cehii declaraseră cuptorul ca valorând 2,5 milioane dolari deși în realitate valora cu mult, mult mai puțin. Ironie voluntară sau nu, cuptorul funcționa cu cartelă de memorare care lipsea din inventarul expedit în România. Materialele urmau să fie expertizate și de o comisie română.

Viceliderul Constantin Rotaru declara în presă: „Dacă luăm în calcul numai taxele vamale la valoarea declarată de 2,5 milioane dolari, ajungem la niște taxe de 698.000 dolari. Aceeași sumă este suficientă pentru modernizarea celor trei existente deja. Ce nevoie mai era de un cuptor într-o secție care și așa este în conservare?”

În conferința de presă, printre altele, cehii au mai promis că vor aduce autobuze - mâna a doua? – pentru Primăria Iașului, și că se vor implica în repararea străzilor. Așa încercau să mituiască autoritatea locală? Doar presa a luat în derâdere promisiunile deșarte, în rest „totul era în regulă”.

„Nu s-a pomenit nimic în conferința de presă despre produsele virate în Cehia, fără contract comercial în valoare de 362 mii dolari, sumă neîncasată nici după 140 zile de la data scadenței. Pentru neîncasarea în termenul legii a acestui export societatea a fost sancționată contravențional cu o amendă de 2,4 miliarde lei” – scria în presa centrală.

Sfidarea românilor a atins culmea la ședința AGA din 22-23 august 2000, ținută la București. În ciuda hotărârii Curții de Apel Iași și a celei definitive și irevocabile a Curții de Apel Suceava, s-a votat continuarea disponibilizărilor, conform unui așa numit plan Lopez, încât să rămână în firmă, la final, maximum 300 angajați. S-a mai hotărât, eufemistic exprimat, spargerea firmei „în patru centre de profit”: TEPRO Producție, CSAD-TEPRO, Service TEPRO și Feromed TEPRO. Se materializa avertismentul liderului Săhleanu afirmat încă din

primăvară. Tot cu acest prilej s-a vrut chiar ca pretinsa investiție de 2,5 milioane dolari aflată încă la Vama Iași, să fie inclusă în capitalul social.

La ședința aceasta a participat și Virgil Săhleanu nu ca lider sindical, ci ca reprezentant al acționarilor minoritari. El s-a opus vehement măsurilor preconizate dar n-a obținut nimic deoarece SIF-Moldova, prin delegatul său, vicepreședinte al Consiliului de Administrație TEPRO, Dan Luca Cătălin, a votat favorabil. Duplicitatea părții române a fost mai evidentă ca oricând. La aceeași ședință Virgil Săhleanu a cerut expres destituirea lui Dan Luca Cătălin, neimplicarea politicului în afaceri, reanalizarea activității cenzorilor societății, ba a amenințat că va cere în justiție cu titlu executor, ca banii ce trebuie plătiți disponibilizaților ce vor trebui reangajați să fie imputați SIF-Moldova dacă cehii nu au cu ce plăti.

Chiar și după asasinat, după certificarea nulității contractului de privatizare, SIF-Moldova încă mai voia ca AGA TEPRO să se țină în Cehia, deși firma revenise statului român și exista o hotărâre a tribunalului Suceava care stabilea convocarea AGA la sediul TEPRO pentru 29 noiembrie 2000. Gălăgie la urechea surdului. La AGA din 22-23 august 2000, la București, președintele Consiliului de Administrație TEPRO, cehul Josef Vrablik și-a dat demisia. Mult după aceea, firma spaniolă de avocatură Lopez, sfătuitoarea cehilor, cerea în România recuperarea fermă a cheltuielilor pentru consultanță. TEPRO nu mai aparținea cehilor, iar Zdenek Zemek, într-un comunicat trimis presei române, printre altele, considera că fusese tras pe sfoară de români și că ei ar trebui să plătească pentru tot ce s-a întâmplat.

Salariații încă în așa zisa plată și foștii salariați în așteptare au pus de o demonstrație pe 21 august 2000. Scutierii n-au avut probleme, deveniseră chiar amici și glumele plesneau dintr-o parte în alta, iar protestatarii promiteau că păzesc ei prefectura până se întoarce prefectul din concediu, mereu plecat pe meleaguri străine. „Măine trebuie să demonstrăm ambasadorului Rosappepe ce guvern conduce țara. Dacă cedăm, în trei luni nu rămân decât 400 muncitori la TEPRO”, își încuraja sindicalistii Săhleanu, pregătit să plece la București.

Pe 22 august, după ce a traversat pe zebră, ambasadorul SUA s-a întâlnit cu delegația sindicaliştilor condusă de vice-liderul Constantin Rotaru. Ambasadorul a promis că va studia „dosarul”. Chiar, o fi priceput ceva din el?

Bilanțul începutului de septembrie 2000 era amenințător. Administrația TEPRO trebuia să achite doar pentru un singur proces peste 900 milioane lei cheltuieli de judecată, plus un milion de dolari despăgubiri salariaților concediați ilegal. Se epuizase scadența investițiilor inexistente, majoritatea neregulilor fuseseră divulgate chiar dacă organele de anchetă nu reacționau, decât doar Poliția Municipiului Iași.

Mai apăruse o problemă: trebuiau să rezolve un contract de 400 milioane lei lunar pentru pază, iar propria pază de 96 oameni nu acceptaseră propunerea conducerii de a fi preluați de o firmă de pază și protecție, Protect Vaslui, și apoi concediați, deci o eventuală acțiune în justiție era în favoarea lor. Hotărârile AGA privind noi disponibilizări și spargerea firmei TEPRO „în patru centre de profit” nu puteau fi împlinite pentru că Virgil Săhleanu, ca acționar, deja amenințase – și era hotărât – cu blocarea în justiție. Pentru 14 septembrie 2000, își anunțase vizita în România investitorul „strategic” Zdenek Zemek, iar reprezentantul lui, Franmtisek Priplata trebuia să prezinte bilanțul.

„În toate treburile astea, cei mai vinovați sunt românii. Cehii și-au urmărit interesele. Trădarea românilor este în România.” (V. Săhleanu, interviu televiziune, august 2000)

DOAMNA VALERIA: HAPUCUL

Ștabul cel mare al FPS, instituția care controla proprietățile statului și răspundea de valorificarea acestora, era înalt, frumos proporționat, cu ochii rotunzi, cu alură de fotomodel tomnatic, dar mai ales cu un debit verbal torențial, mereu vijelios ca un puhoi scăpat de sub controlul Direcției Apelor. Cu ocazia unei vizite la Iași și-a exprimat regretul și stima pentru Nicu. Ipocrizie! Pentru el, Nicu a fost mereu un

smintit deghizat în apostol care inoportuna „cina cea de taină”. Nu m-aș mira dacă s-ar crede sosia lui Hristos, contrariat că încă nu l-a răstignit nimeni. Numai că Hristos a fost unic și n-a fost singurul răstignit.

Cu orice prilej, în mass-media, Radu Sârbu, încrezut și disprețuitor, o ținea una și bună că „băieții răi” de la sindicatul TEPRO nu le au cu economia de piață amărând zilele cehilor. Pe 10 august 2000, patronul Zdenek Zemek și-a anunțat managerii să vină la București urmând să aibă întâlnire cu reprezentanții FPS. În Iași nu mai venea de la începutul conflictului sindical.

Între 9 și 16 august 2000, Nicu și-a permis un circuit turistic prin țară. Pe 10 august se învinețise de supărare la anunțarea, pe toate posturile de televiziune a prelungirii contractului de privatizare cu încă doi ani.

- Nicule, ceva important!
- Ce?
- În prezidiul conferinței de presă erau și români?

Poate era doar spectacol ceh.

- Ai dreptate. Erau cehi. Da, da numai cehi. S-a mai gândit puțin.
- Totuși era și Alin Giurgiu. Nu sunt foarte sigur. Alin Giurgiu era director executiv al FPS.
- Atunci ceva nu este în regulă.
- Da, să știi că ai dreptate.
- Poate că românii încă nu și-au asumat

răspunderea.

- Da, dar cercul nu putea fi fără sprijin românesc. El a fost încheierea negocierilor.

Nicu s-a mai liniștit. A rămas preocupat chiar și după ce a vorbit la telefon cu deputatul ieșean, Vasile Lupu, marcant membru PNȚCD. Acesta i-a spus că nu știe nimic despre prelungirea contractului de privatizare și să-l sune a doua zi. A doua zi dimineața s-a calmat pentru că deputatul Lupu i-a comunicat că semnătura pe contract încă nu fusese pusă și că i-a cerut colegului de partid, Radu Sârbu, să nu semneze.

În septembrie, Nicu știa că la acele negocieri între cehi și FPS-iști a fost scandal. Probabil aflate și unele replici ale scandalului. Nu știu a căta parte din ele.

Într-una din zilele lui august 2000, cât am fost împreună, am reiterat întrebarea despre ce se mai aude cu cei 500.000 dolari ajunși la Președinție. Nimic nou. „Nici o mișcă nu se frunză” cum zicea un unchi al nostru. Alta era însă noutatea. Din dosarele Poliției Iași dispăruse o declarație secretă dată de Andreiu Cătoiu, privitoare la sumele de bani pe care trebuia să le livreze periodic lui Dragoș Constantinescu. Ca de obicei nu l-am discutat despre persoanele care i-au dat informația, pentru că oricum nu mi-ar fi spus și oricum nu le cunoșteam. Nu l-am întrebat cu ce prilej fusese dată declarația și cum se făcea transferul banilor. Inițial, cel mai grav lucru părea a fi dispariția documentului din dosarele Poliției. Cine ar fi putut s-o facă? Cineva tot de-al lor. De fapt, la fel de grav era și conținutul declarației dacă avea legătură cu firma și nu se referea la atenție amicală. Mai mult, i se propusese lui Nicu să deschidă proces lui Andreiu Cătoiu, pentru o cauză oarecare, astfel încât prin chichițe avocățești sau prin presiune psihică să fie determinat să facă declarații despre ce știe.

Nicu ezita să se lase antrenat în acest aranjament. Răspunsul meu a fost să nu accepte, mai ales că tot își propusese să se retragă din activitatea sindicală, după ce încheia ultimele procese. Nu a hotărât atunci. În memoria computerului, după deces, era o plângere datată în august 2000, avându-l ca împlicat pe Andreiu Cătoiu. Se pare că acceptase aranjamentul căci pe 15 septembrie avea confruntare cu Cătoiu la Tribunal. Mă întreb uneori dacă nu cumva erau înțeleși în divulgarea corupției, căci nu mai era ură între ei.

Din păcate Nicu a vorbit mai multor persoane despre informațiile pe care le deținea. A fost chiar în situația ca cineva foarte apropiat, la care era în vizită pentru a-i înmâna invitația la nuntă, să-i refuze confesiunea:

- Te rog! Nu vreau să aud. Am o funcție importantă, am copii de crescut, nu vreau să știu.

Mare este singurătatea celor ce-și asumă dezvăluirea sau cercetarea unor chestiuni foarte „delicate”. Nicu a vorbit

prea mult despre ce știa. Chiar în ajunul asasinatului se afla în mașină cu prietenul veche cunoștință C. Popescu. Deschide geanta diplomat amenințându-l că-i va arăta o bombă. Aceasta era de fapt o declarație cu sublinieri colorate despre transferul de bani fiului Președintelui, declarație pe care Nicu intenționa s-o dea presei și probabil să i-o arate avocatului Nicolae Cerveni.

Sărbătoarea „Tăierea capului Sfântului Ioan Botezătorul” este pe 29 august și este hram la Arbore: se primesc musafiri, se mănâncă mult, se bea bine, eventual se ascultă muzică țărănească în centrul comunei, unde localnicii și uneori musafirii îmbracă portul bucovinean. Tocmai aflaseră de respingerea contestației făcută de conducerea TEPRO la Curtea de Apel Suceava privind reabilitarea celor 597 concediați și, încântați de rezultat, Nicu cu Marieta și o familie prietenă, colegi de serviciu, au plecat la hram la rudele mamei din Arbore, la câțiva kilometri de Rădăuți.

Pe șoseaua spre Rădăuți, o mașină rulând în sens invers, a părăsit banda proprie, îndreptându-se cu viteză spre locul șoferului unde se găsea Nicu, cu intenția vădită de a-l lovi. Poate pentru că mașina era plină și având o licărire de conștiință, șoferul necunoscut a încercat în ultimul moment să redrezeze mașina, destul că șanțul nu era prea adânc în acel loc, Nicu a redresat și el mașina, doar oglinda retrovizoare a fost spulberată. Uimiți, n-au fost atenți ce mașină era, numărul, pasagerul, cum a schimbat brusc direcția cu intenția vădită de a-i lovi sau poate accidenta, mizând pe eventuala reacție necontrolată a lui Nicu.

Dacă Nicu era acasă când vorbeam la telefon, convorbirile erau lapidare: da, bine, mai vorbim, nu, sigur, te sun. Ultima dată, foarte volubil și fericit a sunat din biroul sindical. Era pe 5 septembrie. Cu puțin timp înainte încheiase o acțiune sindicală. Disponibilizații erau reangajați și începuseră să primească despăgubirile, de bine de rău se mai aducea materie primă. Mai mult, tocmai reușise negociind cu managerii să obțină o mărire a salariilor angajaților, prilej de bucurie generală. Nu s-a preocupat că obținuse prea ușor această victorie. Obișnuit cu amenințările n-a dat prea mare

atenție avertismentului directorului Teodor Gavula: „degeaba, n-ai timp să te bucuri, că te așteaptă cimitirul”.

Printre altele, la întrebarea ce părere și-a făcut la întâlnirea cu președintele FPS, cu trei zile înainte, mi-a răspuns că e „subțire” și că era evident din atitudinea lui că „acoperă” pe alții. Trufașul președinte FPS respinsese sistematic orice întâlnire cerută cu insistență de sindicat și de Nicu. În iulie-august 2000, Nicu a încercat pe toate căile să provoace întâlnirea. Colegul de partid, deputatul PNȚCD, Vasile Lupu și-a dat toată silința încercând medierea acestei întrevederi. El spera să negocieze o soluție măcar de compromis pentru a salva TEPRO. Cum Nicu era încă bine sănătos la 30 august 2000, nu era încă „pus la punct” cum se aștepta, Radu Sârbu a acceptat întâlnirea.

Cu câteva zile înainte, Marieta le-a cerut celorlalți lideri sindicali să nu-l mai antreneze pe Nicu în acțiuni pentru că viața lui și securitatea familiei erau în primejdie. Sindicaliștilor le era imposibil să creadă că ar exista ființă care să accepte să fie recrutată ca ucigaș pentru cineva atât de cunoscut și îndrăgit de ei.

Agitație mare. Alt motiv de bucurie pentru Nicu. Costin se însoară. Cât să fie darul de nuntă? Cum vor proceda la cununie? Și mama lui Costin era recăsătorită. Întrebări peste întrebări. Pentru a stabili amănunte în legătură cu nunta, cu o săptămână înainte s-au întâlnit, doar ei doi, cu fosta soție, la un restaurant din Iași. Și fosta soție era din Arbore. Probabil a fost emoționant. Acum, putea depăna impersonal amintirile despre dragostea lui din tinerețe, era ca un rămas bun. I-a povestit ultimele lui probleme ca lider sindical și despre unele din ultimele informații pe care le deținea.

Pentru petrecere fusese semnat contractul cu restaurantul Traian din Iași pentru seara de 9 septembrie. Pe 6 septembrie, Nicu terminase ultimele pregătiri reînnoindu-și complet garderoba, de la cel mai mic amănunt, la fel cu ceilalți din familie. Pe 7 septembrie pleca încântat de acasă. Printre altele definitivase darul pentru nuntă, garderoba era completă, toată asortată după gustul Alexandrei, dar mai ales al soției care din naștere are un simț deosebit al modei, al eleganței și

este foarte grijulie în ce privește ținuta. Atâtea cheltuieli și-a permis din banii recuperați după ultimele procese câștigate. Garderoba nu a îmbrăcat-o sâmbătă ca socru mare, ci vineri, 8 septembrie, ca să n-o mai dezbrace niciodată.

În dimineața de 7 septembrie erau toți vioi și bine dispuși. Nicu se trezise devreme pentru a face ultima verificare a actelor pentru procesul pe care îl avea în acea zi și pentru întâlnirea cu avocatul Nicolae Cervenii, venit special de la București. Pe la șase fără un sfert a sunat-o la telefon pe mama, știind că la acea oră era sigur în cameră nu în grădină, pentru a o întreba cu ce tren vine la Iași la nuntă, ca s-o aștepte la gară. La șapte și ceva a primit un telefon de la un ofițer SRI cu care a fixat o întâlnire în acea după amiază.

Alexandra pleca la școală cu câteva ore mai târziu. Cornel tocmai venise din schimbul de noapte. Nicu se aranjase fain, mâncase bine și băuse cafeaua cu Marieta. Ea l-a condus până la ușă și ca de obicei, i-a spus „Ai grijă”. S-a întors la bucătărie să aranjeze vasele. Își luase liber pentru nuntă. La parter aveau un vecin gălăgios pe care nu-l lua nimeni în seamă. Acesta a fost motivul pentru care, la început, vecinii nu au reacționat la zgomotele de pe scară.

Marieta deschide ușa cuptorului să pună o cratiță. A fost cutremurată de un urlat de moarte. Atunci A SIMȚIT ce se întâmplase. A țâșnit pur și simplu pe scări. Între parter și etajul unu, Nicu se ținea de balustradă și încerca să urce. Marieta s-a repezit să-l ajute. Nicu a apucat să-i spună „Cheamă salvarea”, alb ca varul o tot împingea cu pieptul înainte. Spera că va mai face câțiva pași până la apartament, dar a rămas căzut la etajul unu. Marieta, plină de sânge a fugit să se schimbe. I-a interzis să iasă din casă Alexandrei îngrozită de gălăgia amestecată cu țipete și la vederea halatului înroșit al mamei.

Cornel, deja îmbrăcat, s-a repezit pe scări să-l ducă urgent la spital. Ajutat, l-a luat pe Nicu și l-au dus la mașină. Cornel cu Nicu în brațe a reușit să intre pe bancheta din spate. Un vecin săritor, de neprețuit în astfel de situații, domnul Ungureanu, în fața apartamentului căruia căzuse Nicu, s-a urcat la volan. Între timp Spitalul de Urgență a fost anunțat și cum

Nicu era foarte cunoscut, totul era pregătit pentru orice fel de intervenție. Nu s-a mai putut face nimic.

Au trebuit zile până au curățat mașina de atâta sânge. Practic, Nicu a murit în brațele lui Cornel, horcăind îngrozitor pentru că se îneca cu propriul sânge revărsat în torace. Chiar și după câteva zile, pășind alături de Cornel am observat că oricât lustruise pantofii încă nu dispăruseră complet petele de sânge. Tăcerea spunea mai mult decât cuvintele.

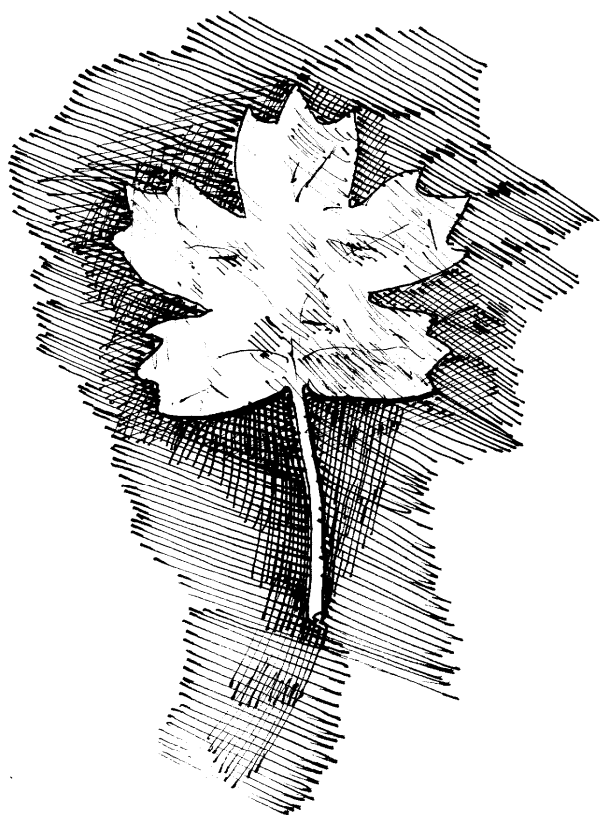
Din înșiruirea acțiunilor sindicale nu reiese uriașul consum nervos al liderului aflat sub amenințare. Cine nu s-a aflat într-o mulțime înfuriată nu poate înțelege formidabila încordare ce plutește în aer. Rar sunt cei ce pot rezista tensiunii nervoase la care este supus liderul sau comandantul în înfruntare directă. Puțini sunt cei care își pot păstra cumpătul când mii de oameni reacționează la fiecare gest al său. Mai mult, în situații de criză, aceștia se sacrifică fără reținere, ba chiar cu înflăcărare.

Ca să se simtă liberă, puternică, trebuia o frică învinsă și atunci, imediat după '90, intelectualitatea elitistă a inventat frica de securiști, iar apoi de mineri, de muncitori în general. Propaganda a făcut din ei demonii răului. Crezând în forța răului până la urmă acesta se produce. Nu erau revoltele răului, ci ale conflictului istoric și social.

Personalitățile pentru care mulțimea renunță la propria individualitate, mai mult, este gata să moară, sunt oameni care au CEVA în plus și merită luați în seamă. Desigur, unii îi urăsc sau disprețuiesc pe cei ce domină mulțimea, ca urmare a propriei dorințe, subconștientă, de a fi în locul lor, ca sublimare a neputinței împlinirii pornirilor arhaice de dominare a spațiului vital. Aceste personalități riscă în cunoștință de cauză. Dacă înving sunt conducători recunoscuți, dacă nu, martiri sau delinvenți. Ca și revoluționarul autentic, „născut, nu făcut”, care dacă învinge este om de stat dacă nu, criminal. Este trăirea absolutului în cutezanța riscului.

În ziua înmormântării, coloana uriașă de mașini și oameni în drumul spre cimitir au trecut pe la Prefectură. Sindicaliștii de la TEPRO au aprins lumânări, au îngenuncheat pe scările clădirii și au păstrat un moment de reculegere în

vibrațiile obsedante ale claxoanelor după cele ale sirenei întreprinderii. Au aprins lumânări și le-au fixat pe treptele Prefecturii pentru sufletul lui Nicu, dar mai ales pentru că acolo trăiseră cu intensitate. Motivul imediat era păstrarea locurilor de muncă, dar efortul lor conținea și lupta brută împotriva corupției, aroganței, prostiei, lașității, a trădării. Riscău atât, dar o făceau cu totală sinceritate și avânt. Trăiseră ceva cu totul deosebit. Era respectul de sine.

X

„Dacă mă «anihilează»? O ghicitoare mi-a spus că s-ar putea să ating suta dacă se bunghește mai bine la mine. Ce pot să fac? Lui Dumnezeu nu-i pot spune du-te naibii.” (Virgil Săhleanu, interviu *Zorile*, 2000)

O problemă serioasă după 1990 a devenit stoparea sustragerilor de materii feroase din fabrică. Citez din memoriul directorului executiv TEPRO, inginerul Radu Ștefănescu: „Înainte de 1989, când aprovizionarea era mai mult o problemă de programare la fostul Combinat Siderurgic Galați, actualul Sidex, când «omul muncii» sustrăgea câțiva metri de bandă metalică pentru o antenă sau pentru închis balconul, totul raportat la o producție fabuloasă, problema pazei era mai mult formală. După 1990, când au apărut tot felul de «societăți» care se ocupau cu afaceri cu metal, când acesta a devenit foarte scump, a început un lung șir de sustrageri din ce în ce mai mari. Totul a culminat în 1994-1995, când o bandă organizată din proprii salariați și complici din CFR, chiar și un senator, a furat în jur de 72 vagoane cu produse metalurgice.”

Din anchetele făcute a rezultat o amploare mult mai mică a acestui furt, 4 vagoane, totuși mare și deloc unicat în acea vreme când se fura pe rupe din averea statului. S-a afirmat și că intenționat a fost exagerat furtul pentru a acoperi pierderi. În orice caz, paza bunurilor firmei a devenit o chestiune importantă care a fost rezolvată prin contracte cu gardieni publici sau firme de pază.

Odată cu declanșarea conflictelor sindicale, din punctul de vedere al managerilor, rolul principal al pazei a devenit altul. Se cerea împiedicarea intrării în incinta fabricii a celor nedoriți. Până la 1 aprilie 2000, când s-a pensionat Andreiu Cătoiu, liderii sindicali aveau interdicție să intre în fabrică, iar activitatea sindicală interzisă. Printre cei nedoriți erau și cei 597 disponibilizați ce trebuiau reprimiți. Nerespectarea unei hotărâri definitive și irevocabile este faptă penală, dar pentru directorul general nu conta. Comanda nu era ușor de îndeplinit. Andreiu Cătoiu a apelat la gardienii publici. Colaborarea

cu gardienii publici a fost întreruptă de directorul general de după 1 aprilie 2000, Victor Bălan, în principal din lipsa banilor pentru plata contractului.

S-a înființat un serviciu propriu de pază, format din 96 oameni din interiorul firmei, neactiv însă în acțiunile de represiune, fiind solidari cu sindicatul din care făceau parte. De aceea managerii, patronul Zdenek Zemek și procuratorul lui, Franmtisek Priplata erau în căutarea unei firme din afara Iașului, care să fie dispusă să îndeplinească comenzile.

Pe 10 august 2000 s-au desfășurat negocierile dintre conducerea FPS, Zdenek Zemek și oamenii lui. Acestea nu se puteau face fără a-l lua în seamă pe liderul sindical Virgil Săhleanu, sula cea mare în plexul afacerii. Fără el, căderea la pace n-ar mai fi fost o problemă. Soluția? „Trebuie făcut ceva cu Săhleanu.” Așa că tot pe 10 august 2000 este chemat în București, directorul firmei de pază și protecție Protect SRL Vaslui, Cătălin Ciubotaru care era în căutare de contracte pentru prosperitatea firmei. La hotelul Hilton, rezidența cehă, au fost prezenți alături de Zdenek Zemek, Franmtisek Priplata, concubina Ana Conevalic pe post de secretară și translator, managerul Bălan, managerul firmei capușă ZKO. Delegații FPS nu erau de față, deci nu pot fi implicați în organizarea omorului. Una e să știi și alta e să faci.

Atunci s-a bătut palma cu directorul Protect Vaslui pentru impresărierea scoaterii din scenă a liderului sindical. Pentru asta i s-a promis un contract de 400 milioane lei pe lună, mult peste prețul concurenței și un comision de 5%. Cătălin Ciubotaru credea că o simplă sperietură, câteva ghionturi îl vor demobiliza pe Virgil Săhleanu cu cei peste 2000 de ortaci în preajmă. A greșit, dar deja acceptase târgul.

Între 9 și 16 august 2000, Virgil Săhleanu nu a fost în Iași. Periplul de câteva zile prin țară s-a încheiat cu prilejul marelui pelerinaj de Sfânta Maria la Catedrala romano-catolică de la Cacica. Important, pentru că în dimineața de 16 august au fost adunați în sala de festivități cei 96 salariați din paza proprie de la TEPRO, plus încă 24 salariați din alte sectoare, în total 120 care urmau să fie preluați prin transfer de firma Protect, urmând să fie concediați de aceasta. Directorul Victor

Bălan semna pentru valoarea lunară a contractului de 416.374.407 lei din care directorul Ciubotaru avea 5%.

Salariații TEPRO au refuzat în unanimitate transferul. Nu se punea problema că erau instigați de liderul sindical sau că el se opunea acestui contract deja încheiat, căci n-avea cum să se opună. În primul rând contractul era între TEPRO și Protect, nu între sindicat și Protect. Apoi Virgil Săhleanu nu mai era salariat al firmei dar, altădată, discutasă cu cei vizați că se încearcă păcălirea lor și că juridic, contractul era ilegal fără acordul salariaților de a fi transferați și îi avertizase că se pregătea concedierea lor pe cale ocolită. În contract era o clauză ascunsă care se referea la timpul minim cât salariații transferați puteau fi păstrați de către firma Protect.

De altfel, la ședința din 16 august 2000, la care directorii Bălan și Ciubotaru au prezentat salariaților clauzele contractului, Săhleanu nici măcar n-a fost prezent. Nu-i de mirare însă că salariații s-au opus încercării de a pune în aplicare un contract care îi defavoriza. Oponerea s-a făcut nu numai prin refuzul de a semna contractul, ci și prin înlăturarea efectivă, prin încăierare, de la paza firmei TEPRO a celor de la Protect. Așa s-a ajuns să se afirme OFICIAL că liderul sindical a fost ucis pentru că se împotriva unui contract de 400 milioane lei! În fapt, respectarea contractului era condiționată de „aranjarea” liderului de sindicat fără de care, se credea, salariații TEPRO vor accepta transferul ilegal și ambele părți contractante vor fi mulțumite.

În ziua de 19 august 2000, Cătălin Ciubotaru, directorul S.C. Protect SRL Vaslui, îl arăta lui Vartolomei Viorel, Spumă Gelu și Bahnă Claudiu, aflați toți în fața sediului administrativ TEPRO, pe inginerul Virgil Săhleanu căruia trebuiau „să-i rupă oasele”. Primii doi erau șefi de filiale în Iași. Bahnă, un individ de statură potrivită, în vârstă de 25 ani, absolvent a 10 clase, căsătorit și cu copil, era angajat al firmei, filiala Bârlad, vechi prieten cu Tofan Ion, celălalt ucigaș. În Bucovina bahnă înseamnă loc mlăștinos, puțin productiv.

Tofan, recidivist, eliberat în martie 2000 din pușcărie, implicat în furturi de mașini, absolvent a 8 clase, necăsătorit, figură colțoasă, ducea o existență promiscuă, din lipsă de

venituri fixe. Cărdășia lor era veche. Încă din 1992, împreună „aranjaseră” un concurent. Ultimele fapte erau obscure. Printre altele, în mai 2000, un agent al altei firme de protecție, tot din Vaslui, a fost victima unui atac pe motiv că a divulgat aranjamente mafioate prin care Protect încercase să forțeze directori ai unor societăți vasluiene să apeleze la serviciile sale. Chestiunea s-a terminat cu o amendă pentru cu totul altceva.

După cumpărarea fabricii de mobilă SC Movas S.A. Vaslui, de către cehul Franmtisek Priplata, au apărut conflicte între sindicat și administrație. Franmtisek Priplata a angajat pentru pază și disciplinarea răzvrătiților firma Protect. Lider sindical era Teletin Gelu care a fost răpit din fața blocului în care locuia, sechestrat o zi, bătut bestial și abandonat la marginea orașului. A stat câțva timp la reanimare și s-a retras din sindicat. Ancheta n-a dovedit nimic. Directorul Protect, Cătălin Ciubotaru, în 2000 era cercetat într-o anchetă ce privea SRI Vaslui. Pentru incendierea mașinii adversarului plătea 10 milioane lei, iar 5 milioane era tariful pentru bătaie la comandă. Bahnă era mardeiașul de serviciu. Bineînțeles suma cerută clientului acoperea și alte cheltuieli, inclusiv comisionul.

După modelul Movas Vaslui i s-a propus lui Ciubotaru ca firma Protect să preia paza și disciplinarea răzvrătiților de la TEPRO Iași, dar cu condiția de a elimina liderul sindical. Ciubotaru, ca director, le-a cerut lui Vartolomei și Spumă să-l ajute, asigurând transport, casă, masă, pe Bahnă, care la rândul lui și-a recrutat prietenul Tofan pentru a face față sarcinii de serviciu care nu părea prea ușor de îndeplinit. Bahnă a răspuns ca de obicei, „să trăiți șefu”, iar șefu’, la rândul lui, clienților, „să trăiți, cei mai buni oameni ai mei se ocupă de caz”. Ca să nu folosească la filaj mașina firmei inscripționată, deci ușor de recunoscut, l-au chemat la Iași, de la țară, cu mașina proprie, pe vărul lui Vartolomei.

O primă etapă în urmărirea liderului a fost între 27 august și 1 septembrie, după care s-au întors la Bârlad, spun ei, în speranța că se va renunța la acțiune. În după amiaza zilei de 27 august au analizat locul, s-au uitat la lista cu locatarii blocului și au urcat la etajul doi ca să localizeze ușa apartamentului. De adresă le făcuse rost Ciubotaru care la

rândul lui o obținuse de la Bălan. Cum Bahnă și Tofan se arătau cam prea zeloși, Spumă i-a avertizat că vor avea de-a face cu el dacă se ating de restul familiei.

Pe 29 și 30 august liderul a lipsit din Iași. Până atunci îl filaseră de mai multe ori, analizând în mod special poziția mașinii în parcare. Bahnă declara că au vrut să-l atace în parcare sau din mers, cu mașina sau personal și în cel mai rău caz în casa scărilor. Au vrut „să-i facă felul” pe 31 august, chiar în parcare de lângă bloc unde ei erau la pândă. Liderul cu soția se întorseseră de la TEPRO cu mașina, soția a intrat în bloc, iar Săhleanu a rămas singur să verifice ceva la mașină. Vărul lui Vartolomei, la volanul mașinii proprii nu le-a permis celor doi să-l atace pentru că fiind ziua, nu vroia „să aibă probleme”.

Interesant, dar tocmai Cătălin Ciubotaru, care a negociat crima, părea să fie singurul din cei arestați, care suferă cu adevărat pentru ceea ce s-a întâmplat. Căsătorit, născut la Iași, fără copii, cu domiciliul în Vaslui, absolvent de liceu, a fost primul care a cedat psihic și a spus tot sau aproape tot. Bahnă și Tofan erau așa de zeloși că la un moment dat își propuseseră că, dacă nu reușeau „să aranjeze” liderul mereu însoțit de alte persoane, să intre în apartament și să nenorocască pe oricine ar fi găsit acolo. A trebuit să-i tempereze directorul lor, cel puțin așa au declarat.

Până pe 30 august se dorea „eliminarea” în decor a liderului, uciderea fiind o eventualitate. După, se dorea scoaterea lui în decor cu natură moartă. După 1 septembrie devenise presantă pentru Cătălin Ciubotaru recuperarea datoriilor firmei Movas Vaslui către Protect pentru a-și plăti salariații. Recuperarea era însă condiționată de „aranjarea” liderului sindical. Cel puțin așa a înțeles el. Pentru a elimina concurența de pe piață crima a fost negociată începând cu 5000 dolari, dar s-a oprit la 3000 dolari. Acesta era prețul de dumping pentru viața unui om în România ultimului an al mileniului doi.

Presat, Cătălin Ciubotaru a dublat suma pentru Bahnă, căruia inițial îi lăsase de înțeles că l-ar răsplăti cu 10 milioane, în orice caz îl asigurase că va fi mulțumit. Bahnă la rândul lui a dublat suma pentru Tofan, adică două milioane lei și

promisiunea de a pune o vorbă bună șefului să fie angajat la Protect.

Pe 6 septembrie s-au întors la Iași la cererea fermă a directorului lor, hotărâți „să-și termine treaba”. Bahnă s-a înarmat cu o rozetă metalică pentru pumn iar Tofan cu un cuțit bine polizat. În aceeași dimineață, postați în holul de la intrare, după un „Bună dimineața” politicos, au renunțat la atac pentru că liderul era cu soția, iar pe scări se auzeau voci. Dacă nu ar fi fost avertizați ar fi omorât-o și pe soție? Dar fata?

Ucișorii s-au pregătit pentru a doua zi. Cum Vartolomei, vecin de bloc cu Virgil Săhleanu, avea musafiri, cei doi s-au dus să doarmă la Spumă lăsând însă vorbă să fie ușa descuiată dimineața pentru ca să poată intra să se schimbe în speranța că nu vor fi recunoscuți. Plictisiți de așteptare în holul blocului erau gata să renunțe. Virgil Săhleanu a coborât singur. I-au dat „Bună dimineața”, Săhleanu le-a răspuns, dar a fost surprins de o lovitură puternică cu rozeta metalică în față. S-a dezechilibrat, avea într-o mână cheile, iar în cealaltă geanta diplomat, foarte importantă pentru el din cauza conținutului. Geanta a fost luată de poliție fără inventar și a fost returnată după mai bine de o săptămână.

Probabil, inițial, într-o străfulgerare, o fi crezut că vor să-i ia geanta, de aceea nu i-a dat drumul din mână, deci nu s-a putut apăra foarte bine, iar dezechilibrându-se a dat capul pe spate. În spate dreapta era Tofan care a vrut să-i taie gâtul, respectiv carotida, dar n-a reușit decât o tăietură lungă, superficială, nepericuloasă. În încăierare au coborât cele trei trepte până la ușa de la ieșire dar un canat al ușii era blocat. Tofan a lovit la întâmplare, numai cu dreapta, el fiind dreptaci, apoi a zbughit-o spre apartamentul lui Vartolomei. Întâmplător una din lovituri a secționat parțial artera axială dreaptă, lovitură cauzatoare de moarte în caz de intervenție întârziată. Bahnă a mai rămas scurt timp aplicând câteva lovituri grăbite victimei ghemuite în spatele ușii blocate. A plecat repede, la început fără să alerge, mulțumit că și-a „făcut treaba”, iar când s-a întâlnit cu Tofan, i-a reproșat că a plecat prea repede.

În acest timp, Franmtisek Priplata, însoțit de concubină și doctorul vasluian Popescu Crișan, aflați la o

expoziție de mobilă în București, auzind la radio despre încheierea „acțiunii”, s-a albit, devenind conștient cu ce povară se încarcă. Doctorul Popescu, penetrant în orice medii sus-puse, avea relații de afaceri diverse cu Priplata. Tot el, mai în glumă, mai în serios, îl ironizase privind rezolvarea problemei liderului ieșean cu racheții basarabeni și tot el îi făcuse, inițial, legătura cu firma de pază și protecție Protect. Cerând informații de la Poliția din Vaslui, apoi la cea din Iași, a aflat că directorul ceh TEPRO, Teodor Gavula a fost atacat de oamenii furioși, n-a fost omorât, dar nici ușor n-a scăpat. Tot prin el, Ciubotaru i-a cerut lui Priplata plata celor 70 milioane lei deoarece „problema TEPRO s-a rezolvat”.

La Bârlad, Bahnă a cerut șefului direct, Blăniță Valentin, care plătise din casieria filialei pregătirea „acțiunii”, recompensa pentru „munca prestată”. Se apropia sfârșitul săptămânii, Blăniță n-avea bani în casierie așa că a amânat plata până luni. Directorul firmei, telefonic și apoi direct, l-a asigurat că nu-i nici o problemă, să stea liniștit pentru că „în spatele afacerii sunt persoane foarte importante”, că „mafia este mare” așa că totul este aranjat iar dacă va fi vreo problemă, să nu recunoască nimic.

„Rezemat de stejar, cu obcinile în față, viața pare suportabilă.”

(Virgil Săhleanu)

DOAMNA VALERIA: NICI O FRUNZĂ NU ÎNGĂLBENEȘTE MAI FRUMOS CA FRUNZA DE ARȚAR

Era vineri dimineață 8 septembrie 2000. Marieta primise telefon de la morga Spitalului Sf. Spiridon că trupul neînsuflețit poate fi ridicat a două zi la ora 10. Ziua era mohorâtă, cu o burniță intermitentă, cețoasă și rece. La morgă sosiseră deja colegi de serviciu și de sindicat îndoliați și îndurerați. Urma să vină o dubă a întreprinderii cu sicriul pregătit în acea noapte în atelierele TEPRO.

Câțiva reporteri cu camere de luat vederi așteptau posomorâți pe băncile din fața clădirii joase și banale. Zona, ca o curte interioară este destul de strâmtă. Într-o parte este delimitată de un zid înalt ce se prelungește pe marginea aleii ce urcă la morgă. Pe partea cealaltă este un gard înalt cu vegetație. În spatele clădirii vegetația era întunecoasă. Clădirea, sau se scufundase fiind veche sau așa fusese construită, cu parterul și fundația foarte joase. În fața ușii erau două mașini care așteptau clienții.

Este scos un sicriu și băgat într-o mașină mică. Reporterii se reped grăbiți să filmeze. Probabil autopsierul, cu halat incert, cu fața senină, zâmbitoare, cam lucioasă, intervine:

- Ușurel că nu-i aista.

Nu era nevoie să spună despre cine e vorba. Reporterii se întorc la bănci.

Sosește dubița întreprinderii. Șoferul cu însoțitorii deschid ușile din spate. Sicriul din lemn, lucrat îngrijit, se odihnea pe mijlocul platformei.

Oamenii erau înlăcrimați, grupați lângă zid. Mătușa Ileana se apropie de platformă, se uită înăuntru și cu voce moderată spune celor din jur:

- E prea scurt.

- Ce? Sicriul? Nu se poate! L-am făcut de doi metri.

Mătușa Ileana este cumnata tatei, având aproape 70 ani, femeie care văzuse atâția morți sau murind, dar mult mai mulți născându-se deoarece fusese moașă de țară. N-are copii, îi place să se amestece ori de câte ori apare un necaz sau o bucurie, iar detașarea ei de evenimente, participarea molcomă și îndatoritoare era binevenită.

- E prea scurt – dar n-a insistat.

Atunci am aflat că prin moarte tendoanele și mușchii se relaxează încât trupul se alungește puțin, de aceea sicriile trebuie făcute mai lungi decât locatarii lor în viață.

Vine un bărbat înalt, bine făcut, cu mustață cum poartă cei peste 40 ani. Vorbește ceva cu Marieta. „Este procurorul care se ocupă de caz”- zice cineva.

M-am apropiat, mi-am dat seama că vreau ceva, dar nu știu ce anume. Voiam, dar nu știam ce să întreb. M-am

întors lângă Costin. Moartea lui taică-su îl înmărmurise. Carmen, mireasa, îl însoțea. Oricum, nunta nu se mai putea face.

- Va mai dura – suntem anunțați. Este venită o comisie de la București – iar București? – care verifică datele anchetei.

Mortul a fost redezbrăcat, reîmbrăcat cu hainele cu care era îmbrăcat când a fost asasinat din nou dezbrăcat, redeschis, rerăscolit, recusut, respălat, reîmbrăcat. Toate organele interne erau perfect sănătoase pentru vârsta lui.

Este scos încă un sicriu. Uitasem că mai aștepta o mașină. Reporterii sătui de atâta așteptare se ridică să filmeze. Autopsierul parcă mai lucios decât înainte:

- No, no, no! Mai hodiniți-vă o țară. Nu-i nici aista.

Clădirea avea ferestre laterale. Mătușa Ileana se duce să privească furiș pe geam.

- Îl coase. Nu mai durează mult.

Începe să se agite cu Marieta. Pregătiseră o sacoșă pentru autopsier. Este meserie mai sinistră? Din sacoșă nu lipsea băutura. Așa se explică de ce fața autopsierului este mereu senină, „metafizică”.

În sfârșit. Cât e ceasul? 16? 17? Gata, îl aduce. Cei câțiva reporteri care mai avuseseră răbdarea să aștepte se ridică alene, plictisiți. Erau tineri, cred că impresionați și miloși. Un tânăr cameraman este interelat, probabil de șeful său:

- Ce stai? Mișcă-te! Iei bani pentru asta!

Tânărul, aproximativ 20 ani, palid, a filmat, a reușit să nu leșine și să nu vomite. Cred că era fire sensibilă, nu mâncase de dimineață, probabil proaspăt angajat. M-am simțit solidară cu el.

Ușa de la intrare este deschisă. În hol, așezat jos, este sicriul. Nicu! Nu-l văzusem de trei săptămâni.

Părul era ud și pieptănat peste cap și lateral cum îl purta de obicei. Și mustața era udă. Gura era deschisă, se vedeau toți dinții într-un rânjel de durere. Mă obseda ce gândise și ce simțise până a fost declarat mort. Cât oare din ce știa nu a apucat să-mi spună?

Un cameraman s-a împiedicat. M-am întors. Nu se întâmplase nimic special. Fixez din nou cu privirea holul de la intrare. Cineva închisese gura lui Nicu. Definitiv.

„Parcă doarme”. Observație comună, aveam să constat mai târziu. Gura, fața au o expresie amară. Zâmbește amar și resemnat. Privirea nu se putea desprinde de nepericuloasa, dar lungă tăietură ce îi înconjura gâtul. Era înspăimântătoare. Trezea milă și revoltă.

Agitație. Într-adevăr sicriul este prea scurt. Nu se poate pune capacul. Creștetul capului este chiar pe muchia scândurii de la căpătâi. Colegilor nu le vine să creadă. Au vrut din toată inima să facă un lucru ca lumea. Marieta își manifestă nemulțumirea. Nici acum Nicu nu avea odihnă.

Sicriul este urcat în mașină și capacul pus alături. Liderii sindicali au hotărât că se va face alt sicriu și va fi schimbat în cursul nopții. Se urcă în dubă, care se va deplasa cu ușile deschise. Propuseseră să fie aranjat catafalcul în întreprindere, dar Marieta a vrut la capela cimitirului. Mai bine așa.

În sfârșit a pornit duba. Vremea era tot cețoasă, mohorâtă, rece, dar burnița încetase. Se face o primă oprire, cu slujbă la biserica spitalului. Nicu fusese prieten și cu preotul de aici.

În sfârșit pornesc mașinile spre capela cimitirului. Nu-mi vine să cred ce-mi văd ochii. Până aici, pietonii de pe trotuare își dădeau seama ce duce duba îndoliată cu ușile deschise, cu cele câteva mașini în urmă, se opreau, priveau îndelung și mulți făceau cruce.

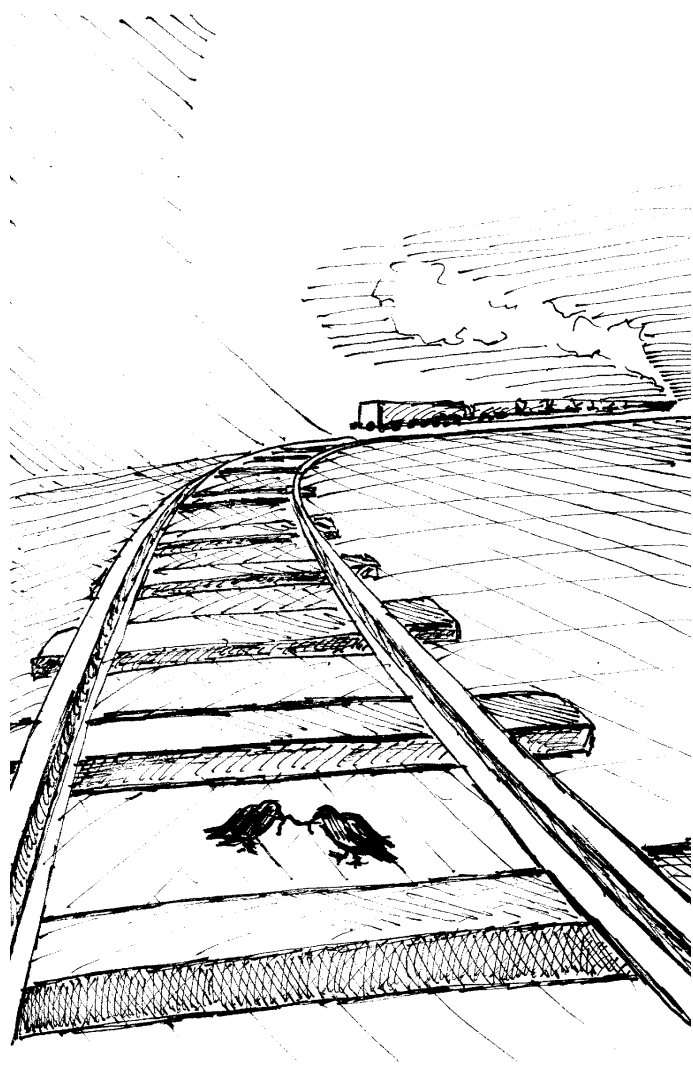
Venisem la înmormântarea unui om foarte apropiat. Nu văzusem până atunci și mult după, imagini sau reportaje despre asasinat și înmormântare. Nu-mi trecuse prin cap că în Iași aș putea să găsesc un erou. De abia acum, stupefiată, descopream că așa este.

Duba oprire înainte de a ajunge în dreptul cimitirului. Strada, blocată, era pe ambele laturi plină de lume îndurerată. De când așteptau oare?

Pe mijloc, cale de câteva bune zeci de metri, se formase un culoar pe o parte și alta, cu sute, mii de oameni. În mare majoritate, bărbații îngenunchiați mărgineau culoarul făcându-și cruce la trecerea sicriului dus pe brațe.

Nu le ceruse nimeni așa ceva. Erau bărbați, mulți bărbați și nu copii. Era primirea lor, o făceau din tot sufletul, participau cu toată inima, manifestau o devoțiune care m-a uimit și continuă să mă uimească. Nicu era eroul lor.

Sufletul unei mulțimi nu minte niciodată. Doar rațiunea individuală poate cultiva minciuna. Era un erou adevărat.

XI

„Sunt un om liber într-o țară liberă. Cei care conduc acum fabrica nu mă au cu nimic la mână. Fiind inatacabil, Cătoiu nu mă poate face să tac. Voi lupta în continuare pentru drepturile muncitorilor.” (Virgil Săhleanu, interviu *Monitorul*, 1999)

La Spitalul de Urgență Iași, Săhleanu era așteptat de trei chirurghi și doi anesteziști pentru o intervenție complexă și rapidă.

Citez din declarația de presă a directorului secției urgențe doctor Teodor Stamate, secondat de ceilalți chirurghi, imediat după intervenția de urgență și constatarea morții: „La ora 8,30 a sosit la triajul secției, la camera de primire a urgențelor, în stare gravă de șoc hemoragic cu tensiunea zero”. „În 15 minute a fost intubat și au fost deschise cavitatea abdominală și toracică, dar împotriva tuturor eforturilor echipei, pacientul a intrat în stop cardiorespirator ireversibil la ora 9,20. Chirurghi nu sunt Dumnezeu.”

„Victima a fost lovită de mai multe ori cu cuțitul din care trei lovituri mortale.” „S-au folosit două cuțite, unul lat și unul mai subțire. Ne-am confruntat cu trei surse de hemoragie masivă. A pierdut aproape patru litri de sânge în jumătate de oră. Ce puteam face noi? Doar Dumnezeu îl putea salva.”

O tăietură din cele trei mortale, avea „lățimea de doar 1,5 cm în regiunea deltoidiană care, intersecta parțial, artera axială.” Celelalte două „erau late de 4 cm: prima, situată pe peretele medial al axilei, deci latero-toracică, a determinat secționarea completă a arterei axiale cu hemopneumotorax masiv”, a doua „traversa segmentul condrocostal care protejează ficatul și pătrundea în cavitatea peritoneală secționând ficatul.” „Pierderea de sânge a fost masivă, atât din cavitatea pleurală, ce a determinat hemopneumotoraxul cu aproximativ 1,5 litri de sânge, cât și hemiperitoneul cu o pierdere tot de 1,5 litri de sânge.”

În mass-media mobilizarea era generală. În zilele următoare, subiectul era întors pe toate fețele. „A fost mobilizată toată Poliția Română, iar la acest caz au lucrat efectiv peste 10.000 de polițiști din țară, 600 de jandarmi și câteva sute de ofițeri SRI” – declara în ziarul *Ziua*, generalul Napoleon de la IGP București. Noroc că civilii n-au uniformă!

În Parlamentul României, reunit după vacanță, senatorul PDSR de Iași, Ion Solcan a propus un minut de reculegere în amintirea liderului sindical Virgil Săhleanu, dar n-a întrunit majoritatea și s-a renunțat.

Ziarul local *Ziua*: „Răspunsul SRI duce la concluzia că s-au interceptat convorbirile telefonice, ținând cont că oficialii poliției și a parchetului au confirmat că, la dosarul Săhleanu se află stenogramele mai multor înregistrări telefonice, iar SRI avea autorizație pentru interceptarea convorbirilor.”

Ziarul central *Ziua*, ce publicase reale sau false stenograme ale convorbirilor ascultate dintre directorii Bălan la TEPRO și respectiv Ciubotaru la Protect, scria: „SRI ne-a solicitat să le punem la dispoziție stenograma obținută prin mijloace specifice – pentru a analiza dacă este un fals sau este la fel cu ce avem noi.” Ce-și face omul cu mâna lui...!

Tot în *Ziua* din 14 septembrie 2000: „Ipoteza implicării SRI în cazul Săhleanu, publicată într-un cotidian central, a generat un «război» între SRI și Direcția de Contrainformații. Deși oficial nu se recunoaște, marți la Iași, a fost audiat un ofițer de la Direcția Contrainformații a SRI, suspectat de tăinuire și încălcarea consemnului în ce privește omisiunea denunțării «corecției» aplicate lui Săhleanu. Mai ales că procurorii ieșeni studiază și acest aspect care ar fi putut duce, eventual, la împiedicarea asasinatului, știut fiind faptul că printr-o decizie a Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Iași, telefoanele de la TEPRO erau interceptate, pentru ca războiul dintre conducere și sindicat să nu scape de sub control. ”

Ziarul *Independentul* din 13 septembrie 2000 scria: „Conducerea SRI neagă orice implicare a ofițerilor din subordine în asasinarea liderului. Firma Protect are drept asociați rubedenii ale unor foști ofițeri de contrainformații din cadrul SRI, ascunși în prezent sub cupola Ministerului Public. Din rațiuni de securitate,

numele, gradele și funcțiile avute de ofițeri nu le vom dezvălui pentru moment”. Servicii secrete nu sunt numai SRI și SIE.

Duminică, la înmormântare, un gest cu totul onorant a fost disponibilitatea IPS Mitropolitul Daniel al Moldovei și Bucovinei, însoțit de un sobor de 24 preoți care împreună cu alți 4 preoți, mai vechi cunoștințe sau prieteni ai liderului sindical, de a susține slujba de înmormântare. Familia a dorit să fie exclusă orice implicare politică, așa că nu s-au ținut discursuri în afară de scurtele intervenții ale IPS Mitropolitul Daniel, noului lider sindical, sensibil și poetic, Constantin Rotaru, apoi o rudă apropiată. Nefiind discursuri și fără accesul jurnaliștilor, oficialii politici sau sindicali, locali sau centrali, s-au pierdut anonimi în mulțime.

Luni, 11 septembrie, presa era plină de titluri mari și texte despre evenimentul de duminică. „Virgil Săhleanu a fost înmormântat ca un erou național.” „Mii și iar mii de oameni s-au perindat să atingă fugăr cu privirea sau cu mâinile sicriul împovărat de flori.” „De la moartea lui Gheorghiu Dej din 1965 nu am mai văzut atâta popor.”

Pe prima pagină a *Evenimentului Zilei*, apare cu litere uriașe: „Liderul Săhleanu a fost omorât pentru 300 milioane lei – și adăugat cu litere mici – de doi țigani de la care împrumutase bani pentru procese și nu-i înapoiase.” Alt ziar central, *Adevărul*, singurul de altfel, mai precaut, într-un dreptunghi mic de pe ultima pagină spunea același lucru, completând și sursa informației. Știrea fusese obținută de la comisia de anchetă condusă de generalul Cărlan, delegat special de la București pentru coordonare. Declarația era făcută de coordonatorul anchetei după ce poliția știa exact care vor fi arestările, amânate de încheierea înmormântării. Arestările au început duminică seara și s-au încheiat luni dimineața. Sunt de acord că o asemenea mistificare este o infamie, iar etnia ar trebui să se simtă jignită.

În presă se făcuseră tot felul de speculații în legătură cu motivele asasinatului. Jaful era exclus. Toată lumea făcea legătura cu privatizarea TEPRO și consecvența cu care Virgil Săhleanu se dedica apărării drepturilor salariaților, în general a

dreptății. Se spunea ba că este asasinat social, ba sindical, ba economic, iar întrebarea delicată era dacă avea conotații politice.

Seara s-a anunțat comunicatul oficial al Ministerului de Interne. Pe toate posturile de televiziune și radio, Ministrul afirma că omorul a avut categoric drept cauză banii și anume a fost răzbunare pentru 400 milioane lei ce se cuveneau unei firme de protecție ce trebuia să asigure paza la TEPRO și cu care Virgil Săhleanu nu era de acord. După ce a înghițit în sec și a respirat adânc, a anunțat că desfide pe oricine dă conotație politică sau socială asasinatului. De fapt, confirma titlul scris cu litere enorme pe prima pagină a *Evenimentului Zilei*. Doamna Valeria avea dreptate: balega are parfumul ei.

DOAMNA VALERIA: FLORI ȘI PRĂJITURI

Cei mai frumoși cai, mai ales armăsari îi puteai întâlni în zona necooperativizată a Bucovinei. De pe terasa de la Crucea Drumului, puteai să-i admiri în voie. Mârtoagele erau în alte părți și în general erau puține. Românii cuprinși în CAP-uri aveau tractoare. La Cacica, copiii nu mai joacă pe zurzupe. Caii se țeală în continuare dar rar se mai fac hapucuri.

Vestea morții s-a răspândit ca fulgerul. Salariații au întrerupt lucrul. Practic au sechestrat fabrica. Revolta invadase spiritul tuturor.

- Cică poliția a pornit cercetările. Cine o fi făcut *asta*?

- Mai întrebi? E clar. Așeia mari cu directorul și poleacii.

Dumneazăii și parastasele lor!

O asemenea crimă, cu un asemenea răsunet, nu se mai comandase de peste 50 ani. Recunoștință mass-mediei. Fără ea, probabil că implicațiile asasinatului ar fi rămas doar în durerea celor apropiați. Recunoștință nemăsurată sindicaliștilor care i-au rămas devotați și solidari atât înainte, cât și după moarte.

Sâmbătă Marieta primește un telefon de la directorul general Victor Bălan. Copiii lor au fost colegi în clasele primare. Și-a exprimat părerea de rău, condoleanțele, a scâncit la telefon. Poate nu a gândit moartea ca atare, dar atitudinea

duplicitară l-a făcut să-l dorească neapărat scos din preocupările sale de director. Doar cu două săptămâni înainte ceruse militarizarea întreprinderii și nu rezolvarea de fond a problemei. Aceeași cerere cu a Prefectului care amenința: „las că spun eu cine-i liderul sindical”. Mă întreb dacă sesizase ironia din declamația lui Nicu: „Heil Hitler!”

O vorbă veche spune: „a pica de prost”. Nu că fostul director general ar fi prost, dimpotrivă, dar compromisurile l-au făcut complice la omor. Indiferent de judecata oamenilor, el rămâne complice. Este pedeapsa cea mare, chiar dacă verbal nu o recunoaște. Brusc, mass-media i-a făcut pe mulți să-și dea seama că a lua viața unui seamăn e un gest contra naturii. E un mare păcat.

Păcatul original creează viață. Acesta o distruge. Dezechilibrării psihic de care cei sănătoși ar trebui să se apare mai bine, ies din discuție. La fel participarea involuntară, din greșeală, la un accident fatal. Nu jigniți animalele comparându-le cu oamenii. Animalul ucide ca să-și asigure hrana și ca să-și apere individualitatea. El nu torturează, nu chinuie victima de dragul de a o chinui și mai ales nu așteaptă răsplată pentru asta.

Nu mult timp după telefonul directorului, sună cineva la ușă și se prezintă ca liderul sindical al unei societăți ieșene. Era bărbat înalt, frumos, încărunit, la vreo 40-50 de ani, tip emotiv, probabil posesor al grupei sanguine zero, îndurerat de adevăratele. Se adresa Marietei, emoționat de ceea ce se întâmplase, cu atât mai mult cu cât erau mereu informații despre violențele din ultimii ani asupra liderilor sindicali din industrie.

- Știți doamnă, urmează să se privatizeze și societatea noastră. Știți, este una foarte rentabilă și foarte bine cotate.

- Vedeți, poate se mai amână privatizarea, poate mai sunt și alte șanse. Sunt alegeri...

De parcă n-ar fi auzit:

- Doamne, ce mă așteaptă și pe mine? Ar putea fi sfârșitul la fel? Deja sunt presiuni și amenințări.

- Poate o da Dumnezeu și n-o să fie așa. Poate nimeriți altfel de oameni.

- Nu... N-o să mă las. Nu renunț. Ceva trebuie să-și

asume răspunderea.

Da, până la urmă cineva își asumă răspunderea. Era ultimul an al ultimului deceniu, din ultimul secol al ultimului mileniu. Mereu se găsește cineva care să-și asume răspunderea. Liderul sindical era de la Penicilina Iași.

Cosmin, cinic ca de obicei:

- Nicu nu se lasă! Și **așa** îi face probleme lui Costin!

Da, îi făcea probleme. Cum ar fi putut fi desfășurată nunta sâmbătă când era absurd să se gândească amânarea înmormântării de duminică? Toată lumea a fost de acord că nu trebuie amânată cununia civilă, toate actele erau gata, trebuiau doar semnăturile mirilor. Sâmbătă, 9 septembrie 2000, cu totală discreție, în prezența doar a părinților și nașilor, Costin și Carmen au semnat certificatul de căsătorie. Prăjiturile pregătite pentru nuntă au fost ambalate și servite la priveghi. Flori, multe flori și multe, multe prăjituri. Nicu era îmbrăcat pentru nuntă și zâmbea amar. Tăietura de la gât era lungă, lungă, cusută și începea să fie marcată de o bordură neagră.

Marieta nu făcea doi pași în afara apartamentului neînsoțită. Fiind mereu în apropierea lui Nicu se simțea și ea amenințată. Repeta mereu:

- Să ai grijă de Alexandra. Te rog să ai grijă de Alexandra.

- Nu-ți face griji. Și o crimă e prea mult.

Unde am citit?

„Cineva se răstește la un bolovan:

- Fii uman!

Iar pietrele răspund în cor:

- Nu suntem destul de dure...”

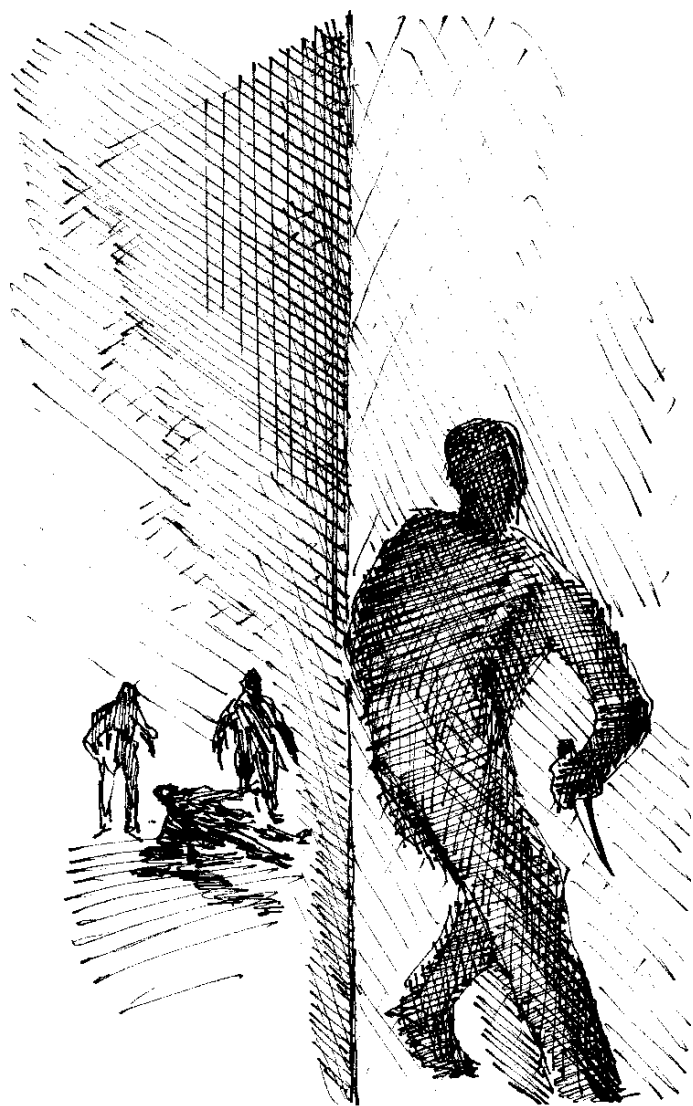
În ziua înmormântării toată lumea a lipsit din apartament fiind la cimitir, iar după aceea la praznic la capelă. În acest timp, trei sindicalişti au păzit scara blocului, iar altcineva de încredere a rămas în apartament. De ce? În apartament rămăseseră nu numai dosarele cu materiale pentru atâtea procese, ci și probe incriminatoare. Acestea au fost predate de succesori cui au crezut de cuviință în speranța

cercetării lor. Au fost predate pentru mai bună păstrare. Probabil se așteaptă prescrierea faptelor, atunci când iertarea intră în grația timpului.

După câteva zile mohorâte, duminica a fost o zi cu totul excepțională. Caldă, multă lumină, multe culori, cer perfect senin. Gestul unui copil a fost remarcabil. Cinematografic. Mai târziu am aflat că băiatul de vreo zece ani, hoțișor de cartier, furase benzina din rezervorul mașinii lui Nicu. Aflând a cui era mașina, l-a așteptat să-și ceară scuze și să-și ofere ocazional ajutorul. Benzina era vândută, banii cheltuiți, scuzele primite.

A apărut deodată în alai când urcam alea din cimitir. Se tot uita în sus, cred că voia să spună ceva, dar nu contează că n-a scos o vorbă. Era prea expresivă atitudinea ca în muțenia și conștiința mea să nu receptez mesajul. Era evident că-i copil al străzii, oricum foarte sărac. Fața calmă, inteligentă, mândră, deschisă, fără teamă, ținută îndrăznească, cu privirea strălucitoare îndreptată spre mine părea un videoclip rămas din copilăria lui Nicu. Era mai puțin blond. Mai degrabă șaten. Băiatul ținea țeapăn în mână un buchet de flori probabil furate din cimitir, evident culese la întâmplare căci buchetul era cam răvășit. Copilul acesta, crescut pe stradă, fără educație, singur, *culesese flori!* Iubea pe cineva și acela era Nicu! Într-un mod naiv, spontan, își afirmase DREPTUL LA DEMNITATE! Gestul era de o frumusețe biblică. Poate voia să-mi dea florile, nu știu, căci Cosmin, exponent al societății „curate” l-a scos din alai și a dispărut precum copilăria lui Nicu. După ce toată lumea a părăsit cimitirul, poate a pus pe mormântul proaspăt, însingurat, buchetul cam veștejit, cam neglijent, lângă covorul de splendide coroane și flori de seară. Sigur Nicu le-a primit cu încântare, zâmbind amar:

- Salut! Ce mai faci bărbate?! O fătuță, ceva?!

XII

INTERVIUL

- Doamna Valeria, sunteți bucovineni get-beget. Este prilej de mândrie?

- Bineînțeles. Noi am crescut în miezul civilizației arhaice rămasă de la vechii daci. Bunicii au fost țărani care n-au schimbat niciodată portul țărănesc și s-au îngropat cu straiile cu care au fost miri pentru că așa era tradiția. Odată cu generațiile noastre se duc cele mai calde amintiri despre viața țărănească străveche. În studenție am umblat pe jos, peste obcine, pe la toate mănăstirile din Bucovina. Erau în renovare după toate necazurile războiului și din anii de după. Un adevărat spectacol erau cohorte de turiști străini care plecau fericiți din Bucovina pentru că admirau nu numai mănăstirile, ci și autenticitatea arhaică. Ocupația austriacă n-a modificat civilizația bășinașilor pentru că diferențele culturale erau foarte mari, iar comunicarea greoaie. Toate acestea s-au cam dus. Globalizarea își spune cuvântul. Straiile „naționale”, cum se numeau, au devenit așa de scumpe încât sunt un lux pentru cine le are.

- Doamna Valeria, aș vrea să atingem câteva aspecte ale evenimentelor trăite în ultimii ani. Desfideți și dumneavoastră orice implicare politică în asasinat?

- Nu, nici vorbă. Contextul politic a determinat acțiunea. Ucigașii pot fi arătați cu degetul, dar complicități morali sunt mai mulți și unii extrem de greu de dovedit, dacă nu imposibil și mai ales de numit. Crima este un produs al sfârșitului de mileniu în România. Au fost ani „matriarhali” dacă observați că substantivele hoție, jосnicie, corupție, mită și chiar prostie sunt de genul feminin. Ca orice cucoane cu pretenții s-au înveșmântat în intenții strălucitoare împodobite cu strasurele demagogiei.

- Teoretic, dar îmi puteți justifica afirmația?

- Toate funcțiile importante în stat erau ocupate de coaliția la guvernare. Președintele țării provenea din PNȚCD, la fel cei ai Parlamentului, Președintele FPS cu o trufie și

aroganță greu de depășit în lumea politică era membru marcant al PNȚCD. Ministrul Justiției, justiție care a refuzat sistematic anchetarea cazului era, așa putea spune, cel mai important om al PNL. Ministrul de Interne care a prezentat crima ca o răfuială mafiotă, de cartier, avea funcție foarte importantă în PNȚCD.

- Credeți că a avut importanță că domnul Săhleanu a fost PRM-ist?

- Nu, nici într-un caz. El a părăsit partidul în 1994. Legătura făcută a fost doar o speculație cu iz politic. El nu a fost omorât ca activist politic, ci din motive sociale, economice. Impotența politică a dus la crimă.

- Spuneți același lucru și despre parlamentarii ieșeni?

- Oponentul permanent a fost prefectul, important membru al PNȚCD local, om veșnic încovoiat, nu la propriu, superiorilor săi. Interesant că parlamentarii ieșeni, indiferent de culoare politică s-au solidarizat mai mult sau mai puțin formal cu cazul TEPRO. Au trebuit să suporte chiar și situații umilitoare și unii din partea propriului partid.

- Credeți în implicarea Caselor de Comerț, a firmelor căpușă ce controlaseră comerțul cu produse metalice?

- Nu știu să răspund. Dacă managerii TEPRO afirmă contribuția acestora la falimentare, înseamnă că așa este. Dar ca reprezentanții lor să fi participat la organizarea omorului pentru a recupera sursa de profit, nu știu, greu de crezut. Eu nu cred.

- Faptul că 2000 a fost an electoral a avut importanță?

- La alegerile locale, Nicu fusese invitat de mai multe partide să candideze, dar a refuzat. La îndemnul și chiar presiunea cunoscuților se gândea nehotărât să candideze ca parlamentar independent, deci nu era un pericol pentru nici un partid politic, pentru nici un contracandidat. Problema era alta. Amenințarea care plutea era alternanța la guvernare care ar fi putut duce la anchetarea dosarelor prăfuite. Toate portofoliile guvernului deținătoare de mistere neguroase ce impresionează publicul, aparțineau aceluiași partid și cei mai mulți erau din aceeași zonă geografică: centrul și nord-vestul Transilvaniei.

- A existat implicarea Poliției, SRI-ului sau nu?

- Un lider sindical important al unei organizații în conflict, nu-și poate permite refuzul de a colabora cu Poliția și

serviciile secrete din mai multe motive. Dacă autoritățile nu iau în seamă un lider sindical dintr-o organizație în conflict, înseamnă că acesta nu valorează prea mult. Am convingerea că asasinatul ar fi fost mușamalizat dacă n-ar fi existat în Iași ofițeri sau funcționari ai autorității statului care să reziste presiunilor. Ceea ce sigur știa, pentru că nu o dată mi-a vorbit despre aceasta, era că în însăși Poliție și SRI era o falie între cei mulți, sătui de corupție, de meserie fără morală și ceilalți, devotați intereselor clientelare ale momentului. Nu o dată mi-a vorbit despre revolta multora, neexprimată public, pentru compromisurile ce se făceau, iar patriotismul nedeținut era în contradicție cu autoritatea momentului. Depinde cine are friptura și tacâmul.

- Existau deci, substraturi și secrete la TEPRO?

- Așa zisele secrete nu erau și nu sunt deloc așa de secrete. Sunt cunoscute practic la toate nivelele, dar mai ales în așa cum le spunea Nicu, „medii informate”. Unele informații le deținea chiar din aceste medii. Mai mult, uneori acestea s-au folosit de el pentru a-și declina răspunderea afirmațiilor și conserva locul de muncă în contradicție cu conștiința profesională.

- Credeți că aceste lucruri ascunse vor fi dezvăluite?

- Poate când va expira perioada de secretizare a arhivelor serviciilor secrete, dar nici atunci nu-i sigur. De altfel, la reproșul unui lider sindical făcut unui salariat cu secretul meserie, privind dedesubturile asasinatului, i s-a răspuns prompt: „Nu ne interesează trecutul. Ne interesează prezentul și viitorul”.

- Comunicatele medicale s-au referit la două cuțite folosite. Este posibil un al treilea asasin?

- Vă răspund îndată. Mai întâi amintesc că aflat la București pentru a rezolva noi probleme la TEPRO, un lider sindical a fost oprit de o persoană ce a dorit să rămână anonimă, necunoscută lui, dar el bine cunoscut de aceasta și care l-a atenționat: „Țineți minte numele Cutare, este mare ofițer în servicii de informații și este în spatele celui de-al treilea asasin.” Dacă putea să existe cel de-al treilea? Existența este plauzibilă. Intervalul de timp până au reacționat vecinii a fost nu prea lung. Putea fi mult mai scurt, dar se obișnuiseră cu

gălăgia vecinului arțăgos de la parter și nu au dat importanță zgomotelor de pe scară. Cei doi ucigași cunoscuți l-au lovit repede și l-au părăsit ghemuit în spatele canatului blocat al ușii de la intrare. Probabil că el a vrut să se întoarcă în apartament și să întâlnească pe cineva de ajutor. Sau, cine știe...? În orice caz putea să iasă după ușă afară, în stradă, nu să se întoarcă. Posibil că era confuz din cauza loviturilor. A trebuit să ajungă până la cele trei trepte de la intrare, să le urce, urma holul după care se intra la stânga, în casa scărilor, fără lumină exterioară, doar cea anemic gălbuie a becurilor de mică putere. Prima persoană care l-a văzut a fost soția, la jumătatea distanței dintre parter și etajul unu. Cel de-al treilea ucigaș putea să-l atace în acest interval. Acesta nu mai era infractor de ocazie, ci profesionist. Dacă era profesionist înseamnă că face parte din sisteme profesionale. A folosit cuțitul lat și relativ lung. Cu o lovitură exactă a retezat complet artera axială și cu alta a secționat ficatul. Atunci soția a auzit răcnetul asemănător mugetului animalului înjunghiat mortal. Soția își amintește că din mulții martori adunați pe loc, speriați, curioși sau gata de ajutor, ar fi existat cineva care la un moment dat ar fi afirmat, neluat în seamă deoarece erau preocupați de ceilalți doi văzuți deseori în hol, că văzuse un al treilea, dar care nu părea grăbit sau că ar avea treabă cu evenimentul.

- Îmi aduc aminte că presa insista pe „profesionalismul” crimei dacă se poate spune așa. De altfel el a rămas căzut la etajul unu, nu la intrare, hol sau parter.

- Cehii și românii cunoscuți doreau să scape de lider, dar fiecare se biziua pe complicitatea celuilalt, așa că asasinatul, fie și agresiunea dorită de ei, au fost îndeplinite cam dezlânat nu foarte greu de dovedit dacă s-a dorit acest lucru.

- Putea să se apere pe loc?

- A fost luat prin surprindere el fiind obișnuit cu admirația oamenilor „simpli” și nu cu agresiunea. El nu era matahală, dar era foarte voinic, avea o forță impresionantă, mai mult, știa să se bată. Când l-au atacat primii avea mâinile ocupate, iar la cel de-al treilea era deja afectat de celelalte lovituri. Știu eu, să fi fost și sugestia psihică a ucigașului aflat la pândă? Nu este o chestiune de neglijat.

- Credeți că putea fi salvat?

- Cei care l-au comandat pe al treilea cunoșteau foarte bine ce i se pregătea liderului. Altfel, acest al treilea nu putea fi aproape în același loc cu ceilalți doi, în plus acoperirea este perfectă. Adevărul incontestabil este că el avea legături cu serviciile secrete ca lider sindical a unei organizații în conflict. Apoi, el avea încă din adolescență când a visat să ajungă pilot de aviație militară, respect, chiar admirație pentru destui ofițeri din poliție sau servicii secrete. Nu aceștia l-au trădat. Vreau să cred. Pentru ultimul asasin putea fi o crimă perfectă. Dar nu e.

- Ne puteți spune ceva despre persoana numită de anonim ca având știință despre desfășurarea completă a omorului?

- Ferească Dumnezeu de acuzații nedrepte sau nefondate. Numele ce trebuia ținut minte este al unui personaj foarte important, nume vehiculat cu amestec și în alte situații dubioase, personaj care nu prea mai are de la cine primi comenzi. Și în vechea și în actuala legislatură este în apropierea celor mai importanți oameni în stat, originar din aceeași parte centrală, nord-vestică a Transilvaniei. Nu există până acum nici o dovadă a implicării. Poate fi doar vorbă-n vânt, dar poate fi și perfect real. Da-ul și Nu-ul se scaldă în mlaștina vremii. Scăldatul poate fi și în cristelnița botezului. Depinde de complici.

- Ați propune un motto colaborării noastre? I-ați da un titlu?

- Când oamenii devin demoni, adevărul incomplet și unora le e frică, realitatea pare ficțiune. Nu este nici măcar în amănunt. Mi-ar plăcea să se intituleze „Balada Frunzelor îngălbenite” sau „Singurătatea frunzei de arțar” sau „Frumoșii cai din Bucovina”.

- Vom colabora în continuare?

- Nu. Ce-am avut eu de spus am spus. Dumneavoastră însă puteți să scrieți un volum doi. Urmarea nu este deloc anostă. Faptul că s-au făcut presiuni enorme ca ancheta să nu depășească un anumit nivel social, că până la urmă din cauza presiunilor psihice procurorul principal s-a îmbolnăvit sever, că procesul a fost strămutat în aceeași zonă geografică a Transilvaniei, iar Curtea de Apel este în orașul în care

mandatarul ceh are reședința și firme, că imunitatea fostului director general este de nezduncinat și multe altele, merită o continuare. Ca jurnalist puteți face anchete, puteți pătrunde în diverse medii, puteți fi susținut în acțiune. Chiar m-aș bucura. Succes!

- Doamnă mulțumesc pentru colaborare. Sunteți admirabilă.

- Vă rog, fără complimente. Eram studentă și venise în turneu Teatrul Național din București. În rolișoare și figurație erau câțiva studenți de la IATC. La spectacol am stat în față și în pauză m-a „agățat” un student înalt, subțire, foarte modest că și astăzi când mi-aduc aminte mă minunez că pot exista băieți așa cumiți la teatru. Au stat două zile. I-am arătat orașul și în ultima seară îmi spune: „Nu vrei să vii la București? Ar trebui să fii la noi la IATC” Am sărit ca arsă: „Eeeu? Ce să caut acolo?” „Stai, nu te speria, nu-i obligatoriu să fi frumoasă!”

- Doamnă Valeria, mi-ați furat sufletul.

- Eu? Nu, nu vi l-am furat. Eu l-am pierdut. E prea târziu.

- Vă pare rău?

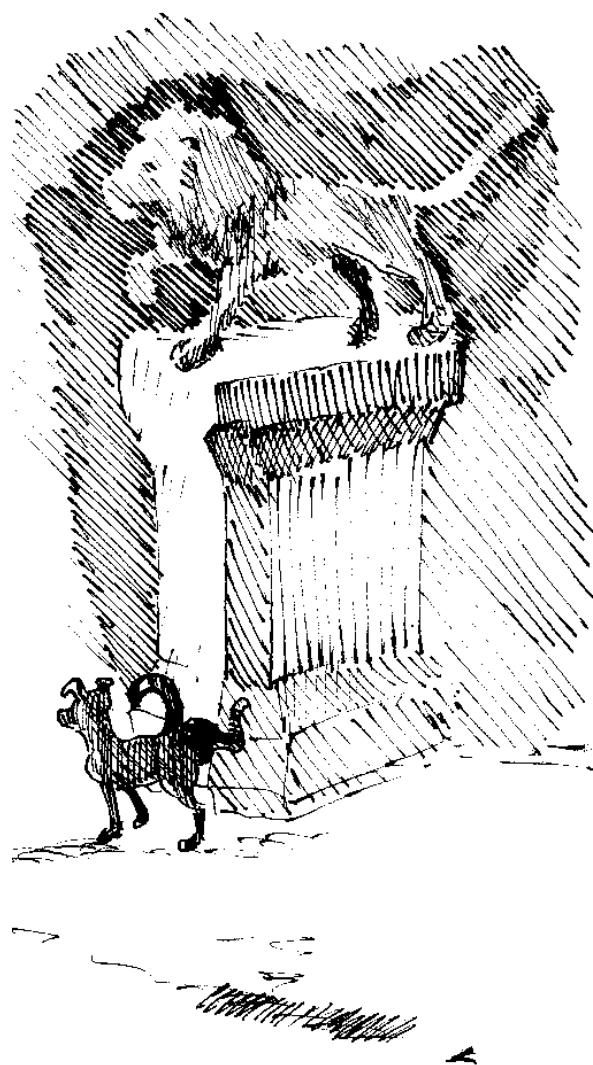
- Vă mai povestesc ceva. Era o frumoasă zi de vară. Împreună cu Cosmin și prietena lui de vacanță, Alexandra, o nepoată mai depărtată, am plecat la cumpărături la Radauți, cum se zice la noi. Ei erau școlari și în Rădăuți există o grădină zoologică cum foarte puține orașe de provincie au, așa că ne-am hotărât s-o vizităm. Ne-am oprit nu prea aproape, conform recomandărilor, de o cușcă mare, destul de lungă, pe a cărei platformă, cam la un metru deasupra solului, la celălalt capăt, umbrit și cu un adăpost, lenevea un leu impresionant. Bătrâna felină trata cu totală indiferență admirația noastră.

Între timp, un cetățean evident turmentat, clătînându-se, s-a apropiat de colțul grilajului, a scuturat câteva verzele boscorodind amețit: „Priștania mății di putoare fărăi treabă! Ti hodinești tăți zăua, împutită... etc.” Dacă cineva vă jighește nemeritat, dacă vă murdărește intimitatea, dacă vă disprețuiește fără motiv, vă rog închideți ochii și refaceți întâmplarea. A fost extraordinară.

Leul s-a ridicat alene, și-a scuturat nepăsător coama, s-a îndreptat agale, elegant, masiv, maiestuos, spre capătul cuștii unde bețivul era mult prea aproape de grilaj, i-a aruncat o privire indiferentă, a ridicat piciorul din spate și a tras un pișalău de toată frumusețea că a udat nu numai colțul cuștii, ci și pantalonii intrusului, de la prohab în jos. Tot așa de calm, maiestuos, deși putea să-l atingă pe om cu laba, grilajul fiind destul de rar, a arătat fundul și s-a întors agale la locul de leneveală.

„Grijania mătii!” – omul uimit s-a uitat la pantalonii bine umeziți, s-a îndepărtat pe alee parcă mai puțin beat și fără comentarii.

Animalul nostru național nu este leul.

XIII

SFÂRȘIT

Înspăimântate de dezlănțuirea furtunilor verii, apoi a vitregiilor iernii, prevestite de toamnă, necontrolabile, la discreția zeilor, triburile primitive, trăind în comuniune cu natura, mai aproape de esența ei, își acceptau condiția aducând jertfe animale sau umane. Cel sacrificat era ales fie prin tragere la sorți, fie cel mai brav dintre ei, oferindu-l zeilor pentru a-i îmblânzi și cere iertare, ceea ce înseamnă că încet, încet, apărea conștiința păcatului. Când a ucide a devenit păcat, au dispărut jertfele umane.

Vechii traci își aruncau sacrificatul în vârful săgeților și dacă nu murea, însemna că zeii nu-l primesc și bietul om, onorat până atunci, rănit, se stingea disprețuit, în tăcere și suferință. Dimpotrivă, dacă murea, orgiile toamnei și începutului iernii se puteau desfășura, căci zeii acceptaseră ofranda. Eventual, pentru a se simți mai aproape de zei, se bea sângele sacrificatului și era mâncat ritual. Sacrificiul nu se făcea din ură sau răzbunare, ci dimpotrivă, cel sacrificat era onorat și pregătit în ceremonii rituale, sacralizate.

Creștinismul a sacrificat o singură ființă, care întruchipează dorința de a obține iertare și a binevoi destinul. Se bea vin sfințit care reprezintă sângele Domnului iar anafura, pâine uscată și sfințită, trupul Domnului. A rămas însă, ascunsă în adâncurile inconștientului pornirea atavică de a ucide, toamna sau la începutul iernii. Cele mai multe asasinate, dintre cele mai răsunătoare, cele mai sângeroase confruntări, în această perioadă se produc. Eroii mor prin voința altora în foșnet de frunze îngălbenite sau căzute. Dacă au avut păcate li se iartă, meritele se amplifică. Ei întruchipează contradicția momentului. Anonimi sau nu, aparțin mulțimii și sunt destinați zeilor.

Încet, încet, anul a trecut. Locul din fruntea sindicatului TEPRO, numit acum „Sindicatul Liber Virgil Săhleanu”, a fost luat de un alt inginer, Constantin Rotaru, a cărui înfățișare

fragilă este invers proporțională cu voința sa. Împreună, conducere și sindicat au încercat să salveze întreprinderea revenită statului român. Au rămas datorii mari, recuperarea pagubelor de la ceh este îndoielnică, anchetele trenează, se depășesc termenele de prescripție, procesele, dacă vor fi, se amână judecând ceea ce a devenit trecut. Ca și omul, realizările lui se nasc, prosperă și mor, mai târziu de moarte naturală sau mai devreme dacă se vrea. Mândria națională a devenit desuetă. Globalizarea a cuprins România. Se conturează noile contrarii ale lumii umane. Încotro?

Dacă la înmormântare vremea a fost excepțional de frumoasă, la parastasul de un an, după câteva zile plăcute, a plouat încontinuu. S-a oprit ploaia doar cinci-zece minute, ca la comandă, cât s-a făcut pomenirea. Cu toate acestea oamenii au venit în număr mare la cimitir. Noroiul, distanța, ploaia nu i-a oprit. A doua zi s-a dezvelit monumentul omagial. Încrunat, mustăcios, modest și încremenit, fostul lider sindical închide bulevardul Metalurgiei ce se termină în piața ce-i poartă numele. Ziua este agitație, dar mult mai puțină, ca în orice zonă industrială sărăcită a unui mare oraș. Seara, luminile dezvăluie prietenoase ansamblul.

N-a plouat la dezvelirea monumentului, dar vremea a fost destul de întunecată. Multe oficialități. Salariații erau triști. Uruitul tramvaielor, deseori acoperea cântarea preoților. Monumentul se făcuse prin efortul deosebit al firmei, sindicatului și Primăriei. Bustul este creația sculptorului Dumitru Căileanu, originar din Stupca lui Ciprian Porumbescu. Legătura sufletească cu familia Căileanu a fost foarte puternică, astfel că lucrarea nu este numai un gest omagial, ci o lucrare de artă și suflet. După tragerea șnurului, în ochii oamenilor au apărut lacrimi. Una este să dezvelești monumentul cuiva devenit demult istorie și altceva al cuiva care ți-a fost aproape. Emoția este puternică și personală. Se vorbea la trecut.

- Domnule Rotaru – mă adresez noului lider sindical, cum merge firma?

- Deocamdată merge. E greu.

- Există pericolul să dispară? – întreabă doamna Valeria.

- Nu, nu cred că va dispărea. Cel puțin cât suntem noi pe aici.

Domnul Rotaru completează:

- Facem tot ce putem să reparăm distrugerile. Problema este lipsa investițiilor. N-am scăpat de Camerele de Comerț.

Intervine doamna Valeria :

- Știți, uneori mă întreb, dacă Nicu rămâne erou chiar dacă – Doamne ferește! – ar dispărea întreprinderea.

Liderul sindical o privește cu înțelegere.

- Nimeni din rudele lui apropiate n-am văzut în el un erou până a murit.

- Dar este erou. Sunt sute de mii dacă nu milioane care cred asta.

- Vreți să spuneți cei mulți, loviți de schimbări, de tranziție?

- Și din ceilalți. Lașitate întâlnești la tot pasul. Curajul foarte rar. Nu este numai eroul nostru, al celor de la TEPRO. Mai mult, prin el însuși sindicalismul a devenit eroic.

Nimeni nu spune populației că într-o societate puternic polarizată, dezindustrializată, sărăcia este inevitabilă și trebuie asumată. Cununa ei este agresivitatea, corupția, individualismul, iar în tranziție explozia sinuciderilor.

- Domnule Rotaru, mă întreb dacă omul Nicu fost la înălțimea eroului.

- Bineînțeles. Eroul este erou. Prin Virgil Săhleanu noi toți suntem eroici.

Doamna Valeria :

- Atunci când se dezvelește un monument te gândești fie la glorie, fie la nemurire. Cât de trecătoare este nemurirea?

Desigur, fiecare erou a fost un om. El trăiește eroic fără să-și dea seama, nu o face dinadins. Nu ești eroul tău, ci al altora. Eroismul ți-l apreciază ceilalți și-l hotărăsc zeii. Moartea nu-ți dă șansa să te cunoști ca erou. E prea târziu.

Se poate muri oricum. Atunci când moartea este pregătită pas cu pas este altceva. Se sfidează divinitatea. Una e să lovești pe cineva apărându-te sau din furie și cu totul altceva cu premeditare. Este suficient să faci așa ceva o singură dată ca să te înspăimânți. Pentru a potoli un adolescent sfidător

dezinteresat la ora de clasă și care știam că ar fi putut reacționa violent, am apreciat poziția convenabilă și cu sânge rece l-am plesnit cu putere peste obrazul drept. Amândoi am rămas descumpăniți. Creierile amândurora parcă deveniseră transparente. Am simțit asta. Tânărul a înlemnit surprins de gest, iuțea și forță. A înțeles că există o putere căreia trebuie să i se supună, s-o respecte.

Stupefacție și pentru cel care lovește: sunt om sau animal care pândește și atacă? Trăiești o stare de supraconștiență în care simți perfect fiara ascunsă în fiecare din noi. Fiara nu este nici bună nici rea. Reprezintă supraviețuirea ființei. Animalul e doar fiară. Omul este în tot felul, inclusiv bestie sau sfânt. Oglinda îi arată chipul și ceilalți firea. Chipul fiarei este oricare om.

Între atacator și victimă, fie om sau animal, se creează o relație specială greu de explicat. Pânda și atacul adâncesc și mai mult relația biocâmpurilor, energiilor personale. Când adversarii se înfruntau direct, chiar dacă se ucideau ca vrăjmași, luptătorii trăiau respectul pentru adversar. Moartea era eroică. Astăzi, când cei puternici pot să ucidă fără eroism, de la distanță, câțiva, zeci sau sute de mii de oameni, au măsura și trufia zeilor. Zeii se vor răzbuna. Undeva se clocește un nou dezechilibru.

Animalele nu sunt bestii. Numai oamenii pot fi. Sunt bestii în confruntarea cu divinitatea, cu ACEL CEVA care cuprinde CÂTE CEVA ce dă viață și apoi revine aceluia CEVA universal. Cine va învinge? Omul sau divinitatea? A ucide semenii este un mare păcat. Dar omenirea nu poate supraviețui altfel. Cum divinitatea nu poate fi decât învingătoare, omul va trebui să se transforme în altceva. O altă ființă?

Octombrie 2001 – Martie 2002

DUPA 7 ANI,

În fața gării Iași opresc un taxi. Îi spun șoferului tânăr că vreau să ajung la Mittal Steel, fosta Tepro, apoi la cimitirul Eternitatea. Este nedumerit, nu știe încotro să se îndrepte. Apelează la dispecerat:”.... Pe Chișinăului, piața Săhleanu ... aa, la Metalurgica! ...stiu, stiu!”.

După atâția ani, chiar și cei tineri știu unde era odinioară prospera Metalurgica–Iași. Simbolul Tepro încet-încet se încheșează iar Mittal Steel, devenit acum Mittal Steel Arcelor sună străin, neprietenos. Nu este ușor să suporti globalizarea a ceea ce a fost cândva creația, munca, satisfacția ta profesională și socială.

“ÎNALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE –
SECȚIA PENALĂ MINUTA DECIZIEI NR.3443
ȘEDINȚA PUBLICĂ DIN 2 Iunie 2005
ÎN NUMELE LEGII DECIDE:

Admite recursurile declarate de Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Oradea și inculpații Franmtisek Priplata și Șerbotei Sergiu împotriva deciziei penale nr.190/A din 8 octombrie 2003 a Curții de Apel Oradea...”

Depășind formularistica tipică actelor oficiale, pedepsele finale sunt:

I. Blăniță Valentin – 5 ani închisoare și 2 ani interzicerea unor drepturi;

Spumă Gelu Alexandru – 5 ani închisoare și 5 ani interzicerea unor drepturi;

Vartolomei Gelu – 5 ani închisoare și 3 ani interzicerea unor drepturi;

II. 1. Bălan Victor – 15 ani închisoare și 3 ani interzicerea unor drepturi;

2. Ciubotaru Cătălin – 17 ani închisoare și 5 ani interzicerea unor drepturi;

3. Tofan Ion - 25 ani închisoare și 5 ani interzicerea unor drepturi.

4. Bahnă Claudiu Irinel – 23 ani închisoare și 5 ani interzicerea unor drepturi.

III. Franmtisek Priplata – 8 ani închisoare și 5 ani interzicerea unor drepturi.

Enumerarea pedepselor sună sec și la prima vedere totul este în regulă, faptele dovedite – pedepsele cuvenite. Nu pedepsele le comentez. Există însă nedumeriri.

Dosarul nr.770/2001 – Tribunalul Satu Mare, așa numitul “dosar Săhleanu” a cuprins două subiecte în relație cauzală: unul economic ce pornea de la privatizarea frauduloasă și asasinatul. Cea mai mare parte a zecilor de kilograme și a kilometrilor de hârtie cuprinse până la final în „dosarul Săhleanu” demonstrează că desfășurarea licitației, pregătirea privatizării, desfășurarea ulterioară sunt vicioase. Totuși nu există nici un pedepsit, nu există nici o sancțiune pentru înșelătorie. Ori pentru aceasta Săhleanu și-a riscat reputația și viața.

Cele concluzionate de procurori în rechizitoriu sunt urmare a unor justificări prezentate cu rigurozitate de matematician într-un hățiș de fapte și articole de lege – bineînțeles până la un anumit punct. De acord cu – citez - articolul “Anchetatorii ascund date în cazul Săhleanu” – Ziua de Iași 23.09.2003: „La trei ani de la moartea violentă a liderului sindical de la Tepro S.A. instituțiile statului refuză să dezvăluie identitățile autorilor morali și jocurile de culise existente în spatele asasinării lui Săhleanu. Anchetatorii au omis asemenea date cu bună știință, din cauza presiunilor exercitate asupra lor de persoane și grupuri de interese implicate direct în acțiunile care au culminat cu asasinarea mișelească a lui Virgil Săhleanu.”

Pentru înșelăciune au fost inculpate, din cei cercetați, doar două persoane: cehul Franmtisek Priplata intermediar al patronului Zdenek Zemek, expat rătăcitor în economia românească și ing. Șerbotei Sergiu din activul FPS-ului (actual AVAS).

Instanța de fond a Tribunalului Satu Mare i-a achitat pentru această învinuire pe motiv că: “În cauză, fostul FPS în prezent APAPS s-a constituit parte civilă însă ulterior, prin concluziile depuse la dosar, a arătat că nu mai are pretenții față de inculpați întrucât contractul de vânzare-cumpărare

nr.422/1998 încheiat între APAPS (FPS) în calitate de vânzător și firma Zelezarni Veseli din Cehia având ca obiect pachetul de acțiuni deținut de APAPS la S.C. Tepro Iași, a făcut obiectul unei acțiuni de constatare a nulității absolute, acțiune dată prin sentința civilă nr.80/12.07.2000 a Curții de Apel Iași și menținută prin decizia civilă nr.5028/20.10.2000 a Curții Supreme de Justiție.”

Dacă un contract de asemenea anvergură a fost declarat nul, rezultă că au existat argumente ce demonstau că este un contract de vânzare-cumpărare viciat. Acesta a fost întocmit, negociat, semnat de niște persoane care și-au asumat răspunderea, deci sunt vinovate. Nu există însă nici o sancțiune, nici un învinuit.

Citez din Apelul către Tribunalul Satu Mare nr.3310/III/2002 din 3 martie 2003.

„Împrejurarea că în speță APAPS nu s-a constituit parte civilă, ca urmare a precizărilor făcute ulterior în faza cercetării judecătorești (deși inițial s-a constituit în parte civilă) pe motiv că contractul de vânzare – cumpărare de acțiuni nr.422 din 21 iulie 1998 a fost anulat prin sentința civilă nr.80/12.07.2000 a Curții de Apel Iași și menținută prin decizia civilă nr.5028/20.10.2000 a Curții Supreme de Justiție – nu îndreptățește instanța de judecată să achite pe cei doi inculpați pentru săvârșirea infracțiunii de înșelăciune tocmai pentru acest motiv.”

Citez din același apel: “Pe de altă parte, menționăm că în conformitate cu dispozițiile articolului 22 Cod Procedură penală <<hotărârea definitivă a instanței civile prin care a fost soluționată acțiunea civilă, nu are autoritate de lucru judecat în fața organelor de urmărire penală și a instanței penale, a persoanei care a săvârșit-o și a vinovăției acesteia>>. De remarcat este faptul că, prin sentința civilă a Curții de Apel Iași nu s-a soluționat acțiunea civilă care să fi avut ca obiect aceeași pagubă care a fost cauzată prin infracțiunea de înșelăciune.”

Completul de judecată al Curții de Apel Oradea, în acord cu rechizitoriul Parchetului de pe lângă Curtea de Apel Iași și Apelul Parchetului către Tribunalul Satu Mare decide:

“1 cu privire la inculpatul Șerbotei Sergiu Constantin ... îl va condamna pe inculpat pentru comiterea infracțiunii de înșelăciune cu consecințe deosebit de grave la o pedeapsă de:

- 14 ani închisoare cu aplicarea art.71, 64 Cod Penal și interzicerea drepturilor prevăzute de art.64 lit.a), b) și c) Cod Penal pe o durată de 5 ani după executarea pedepsei;

2 inculpatul Franmtisek Priplata ... îl va condamna pe acest inculpat pentru comiterea infracțiunii de înșelăciune cu consecințe deosebit de grave, la o pedeapsă de:

- 14 ani închisoare și o pedeapsă complementară de interzicere a drepturilor ... pe o durată de 5 ani după executarea pedepsei;

3

4 (sunt celelalte pedepse)

În baza art.33 lit.a, art.34 lit.b și art.35 Cod penal va aplica inculpatului pedeapsa cea mai grea de:

- 14 ani închisoare cu aplicarea art.71, 64 Cod penal și o pedeapsă suplimentară de interzicere a drepturilor prevăzute de art.64 lit.a-c Cod penal pe o durată de 5 ani după executarea pedepsei principale.”

Prin decizia definitivă a Înaltei Curți de Casație și Justiție cei doi inculpați sunt achitați pentru înșelăciune, argumentul principal fiind nulitatea contractului de vânzare-cumpărare și faptul că hotărârile FPS-ului au fost luate în colectiv, fie în comisia de privatizare fie în Consiliul de Administrație, deci vina este colectivă. Că privatizarea a fost cu cântec și încă lălat bine este de necontestat. Unde este locul adevărului? Dar al dreptății? “Merită osteneala?” – cum interoghează doamna Valeria.

Cehii au speculat, normal, nulitatea contractului de vânzare-cumpărare și prin “Sentința Comercială nr.12 Ședința publică de la 19.01.2003, Curtea de Apel București – Secția a VI-a Comercială, În numele legii hotărăște:

Obligă pârâta Autoritatea pentru Privatizare și Administrația Participațiilor Statului, cu sediul în București str. Cpt. Av. Alexandru Șerbănescu nr.50, sector 1, să plătească reclamantei suma de 3.148.109,550 USD cu titlu de capital, de

dobânzi anuale de 4,916% calculate la capital pentru perioada 08.06.1998 până la 31.01.2000 și dobânzi legale de 6% pe an, calculate începând cu 01.02.2000 până la achitarea în întregime a creanței plus 1.566.638.213 Lei cheltuieli de judecată.”

Toți acești bani au fost plătiți de România, mă rog, APAPS azi AVAS, de fapt din buzunarul nostru, firmei cehe S.C. Feromet S.A. pentru că între timp, investitorul strategic Zelezarni Veseli (Fierarii Veseli) ajuns falimentar a fost preluat de consorțiul S.C. Feromet S.A.. Cine-i vinovat? Nu există sancționați, nu există vinovați, nu există împlicinați. Ce ziceți, merită osteneala?

Foarte bine au notificat procurorii în rechizitoriul Parchetului Iași:

“CAPITOLUL II

Împrejurările, condițiile, cauza-scopul și modalitatea de săvârșire a infracțiunii de omor calificat-victimă fiind SĂHLEANU VIRGIL.

A. Interesele de ordin economic care au stat la baza deciziei de suprimare a vieții liderului de sindicat-SĂHLEANU VIRGIL.”

Arginții schimbați în subteranele cazului nu au fost numărați și arătați publicului. Știm prea puțin sau nimic despre aceasta. Intenția noastră a fost ca bazându-ne strict pe realitatea faptică să demonstrăm nu numai complexitatea asasinatului, legătura dintre situația economică, politică, socială ci și complexitatea umană a faptei și a personalității victimei. Virgil Sahleanu nu este doar un nume șters din evidența populației și repetat în scripte. N-a fost o crimă de la știrile de la ora 5. A fost un om care a devenit erou, martir, nu din întâmplare ci într-un context social-politic și uman.

În 2002, sora liderului de sindicat afirmase că nu va mai face afirmații publice și că este închisă colaborarea noastră. Astăzi, în ziua nourată dar caldă a parastasului de 7 ani, înconjuțați de mulți, mulți oameni care au onorat comemorarea, nu a fost nevoie să insist prea mult pentru un nou interviu, cu o nouă încheiere..

Întâlnirea am hotărât-o nu la Suceava unde mi-am facut ucenicia jurnalistică, nu la București unde încă nu m-am

adaptat „ca lumea”, nu la Iași unde cazul a fost foarte bine mediatizat ci La Stejar, refugiul sentimental al familiei.

La poartă sunt două bănci pe care orice trecător poate să-și odihnească trupul, eventual și sufletul privind monumentul ocrotit de un tei frumos conturat, dedicat „erou al luptei sindicale” ridicat la propunerea și finanțarea Sindicatului Liber „Ing. V. Săhleanu”, proiectat de același sculptor Căileanu Dumitru și cu ajutorul Primăriei Cacica înlesnit de bunăvoința primarului medic veterinar Crețu Zaharia.

La Stejar aproape totul este verde. Mesteacănul, pată luminoasă și foșnitoare are acum un pui. Deși în alte locuri refrenul este seceta, aici, verdeța parcă explodează: o răchită uriașă, bătrână și pletoasă în dreapta, arțari falnici în stânga, pomi de tot felul inclusiv sălbatici, tufe mari închizând hotarul din stânga, jos eleșteul colmatat plin de răchiți tinere aduse de inundațiile de anul trecut, tot jos la șosea brazii cam nehotărâți în stânga sunt în concurență cu plopii tineri deja remarcabili prin înălțime în dreapta.

Doamna Valeria: Aici, în sat, sunt d-na Valerica. Îmi doresc mult un scoruș în grădină. În poveștile rusești citite de noi în copilărie eroul se adăpostea sub scoruși și imaginația o lua razna prin palatele de malachit.

- La 7 ani de la asasinat cazul este încheiat iar restul dosarelor prăfuite ce conțin fapte prescrise sau nu, oricum neagreabile celor influenți, aparțin trecutului.

- Da, încerci o senzație de irosire existențialistă. Am înțeles de ce este important parastasul de 7 ani. Aceasta-i adevărata despărțire. Amintirea devine trecut, sufletul se ostoiește, restul...neant, indiferență, repetiție... Mi s-a întâmplat ca un interlocutor ocazional să-mi prezinte în versiune proprie povestea liderului sindical ieșean, expunând opinii proprii ca fiind ale acestuia. În modesta lui condiție, pentru interlocutor “niște criminali” nu erau numai cei ce efectiv au lovit victima ci „cei mari” care s-au jucat și șmecherit cu bunurile neamului.

- Cazul a fost bine mediatizat și înainte și după.

- Tot respectul pentru ziariștii implicați. Trebuie să mulțumesc d-lui Mihai Andrei, primul care s-a implicat și a

publicat cartea „Barieră în calea memoriei” – Iași 2003, deși nu înțeleg de ce în calea memoriei și nu a uitării. Remarcabilă este tenacitatea cu care jurnalistul ieșean Cristian Chiriac a întocmit volumul documentar „Istoria primului asasinat sindical din România” – Iași 2004. Este o carte voluminoasă care cuprinde materiale juridice foarte bine alese și cred cu convingere că această carte ar trebui să intre în lectura obligatorie a studenților de la științe juridice și chiar de la științe sociale și de comunicare. Pentru a alcătui un asemenea volum este nevoie de o documentare foarte bună, de timp, de bani, voință dar și talent din belșug.

- Ar trebui să fii invidios.

- Persoanele de față se exclud!

- Cunoașteți pedepsele finale. După părerea mea nu depășesc un anumit prag.

- Trecerea anilor nivelează asperitățile trecutului, tocește revolta. Situația economică este alta. Înșelătoriile au fost în parte dovedite. Nu există însă nici un vinovat. Recitiți cartea și cu ochii închiși încercați să răspundeți: “cine-i vinovat?” Vă veți simți mic, neînsemnat, neputincios. Deschideți ochii, recitiți cartea și puneți-vă întrebări. Concluzia? Iubiți-i pe eroi altfel societatea ar putea redeveni ce-a putut fi cândva; o mână de puternici și o gloată de umiliți. Sună destul de bine?! Vorbesc serios.

- O, da! La parastas, liderul sindical actual, ing. Rotaru, răspunde unui ziarist ieșean că „nu toți vinovații sunt pedepsiți”.

- Desigur. Moartea “plutea în aer”. Mulți, până la nivelele cele mai înalte doreau potolirea pe orice cale a liderului sindical. Ar fi putut fi un alt Cozma Miron. De altfel la un moment dat s-a pus problema arestării. Dacă l-ar fi omorât pe Cozma în mod sigur s-ar fi declanșat o revoltă generală cu consecințe neprevăzute, chiar război civil. Așa a fost anihilat încetul cu încetul. Sunt toate premisele însă, inclusiv numele Miron Cozma, ca în lumea celor mulți să devină o legendă încă nescrisă dar prezentă deja în sufletul omului să-i zic simplu, nemanipulat.

- Dar familia trebuia să obțină despăgubiri.

- De cele mai multe ori, în cazuri asemănătoare, așa ceva este greu de îndeplinit. Îți trebuie nervi de oțel, bani, timp, chichițe juridice și executori. De la cine să-și recupereze despăgubirile familia lui Nicu? Franmtisek Priplata? Și-a lichidat afacerile din România, a fugit în Cehia, prinde orbul scoate-i ochii. Inginerul Bălan? Familia lui este complet ruinată. Ceilalți? Ar trebui acționat în alte orașe, Vaslui și Bârlad și ce să le sechestrezi? De la cei nepedepsiți?

- Aici, lângă stejari parcă nu sună bine interviu.

- Dincolo de acest spațiu te aperi de oameni, aici de furnici și găze. Înteapă și acestea, pe oriunde numai sufletul nu. Aici nu poți fi decât cu prieteni, doar sfătoșenia are loc.

- ...

- Am asistat și la ultima ședință de judecată la Înalta Curte de Casație și Justiție. A fost răscolitor. S-a terminat pe la zece seara. Îmi pun uneori întrebări privind normalitatea mea pentru că nu am simțit nici un fel de ură, doar resemnare și milă uriașă a neputinței noastre în fața destinului. Am înțeles ce înseamnă tăvălugul justiției care odată pornit te doboară oricum, vinovat mai mult sau mai puțin, vinovat sau nu. Am înțeles cât de importanți sunt avocații buni profesioniști, eventual celebrii care te pot scăpa din aproape orice situație, încât cel puternic cu mulți bani are mereu dreptate iar cei mulți au nevoie de eroi. Deseori dreptatea lor e surdo-mută sau/și chioară.

Atunci mi-am pus întrebări privind psihicul celor ce împart dreptatea, hotărâsc viața cuiva, desfășurarea ei, ca înlocuitori ai divinității în stabilirea echilibrului.

- Poate că unii se cred zei ... Mă gândesc la sentința fostului director general, inginerul Bălan...

- Nu neapărat. Dar este un om zdrobit de tăvălugul justiției. Este singurul ieșean condamnat, ceilalți sunt din alte părți, legați de firma care poartă răspunderea desfășurării asasinatului. Condamnarea lui Franmtisek Priplata a dus deja la tot felul de frecșuri diplomatice la nivelele cele mai înalte. Dar sunt destui alții la fel de vinovați, mai mult sau mai puțin. Așa cum a fost dată sentința, fiind singurul condamnat foarte sever înafara celor legați de firma de protecție și cu cei doi

achitați pentru înșelătorie, este ca și cum s-a considerat că ar fi fost un conflict dur, plin de ură – care pe care – între Bălan și Săhleanu, că a fost mai tare Bălan și l-a omorât pe Săhleanu. Realitatea este alta. Conflictul nu era între Bălan și Săhleanu ca persoane fizice, ci între o țesătură decizională coruptă, ierarhizată economic și politic și salariații care suportau consecințe exploatare cuprinși într-un sindicat cu care erau solidari mulți alți nemulțumiți sau năpăstuiți ai așa zisei tranziții economice.

- Astăzi rar se mai aude câte ceva despre mișcarea sindicală.

- S-au mai așezat lucrurile. Am simțit ce înseamnă solidaritate sindicală. Mă înclin cu plecăciune în fața solidarității sindicale. Personal mi-am exprimat cu orice ocazie stima și mulțumirea în fața bunăvoinței sindicale. Mă bucur nespus că la comemorare au participat reprezentanți de la mai multe sindicate din țară, că liderul ieșean a devenit cu adevărat un simbol al luptei sindicale. Este o mare cinste pentru el și un argument al importanței sindicatului ca factor social. Personal trebuie să mulțumesc C.N.S. “Cartel Alfa”, prin reprezentanții săi, în special domnilor Bogdan Hossu și Petru Dandea pentru sprijinul acordat, celorlalte organizații care și-au manifestat solidaritatea, cu mențiune specială, „de inimă” pentru Confederația Sindicală Națională Meridian, domnului Președinte ing. Ion Vasile, confederație din care face parte Sindicatul Liber „V. Săhleanu”, sindicat “de suflet” cu ai săi lideri în frunte cu ing. Rotaru Constantin. Mă bucur că numele lui Nicu și că eroismul fostului sindicat Tepro, astăzi „ing. V. Săhleanu” crează punți între organizații.

- Picură. Să zicem că rămânem cam plouați?

- Am făcut tot ce mi-a dictat conștiința. Timpul tocește revolta, noua generație nivelează contextul în jurul ideii vechi de când lumea umană: lupta binelui împotriva răului și eroii ei ocazionali. Mai au rost comentarii? Nu se mai poate face nimic. NIMIC extins la categorie filozofică. Nimicul suntem noi și destinul e atotputernic. Nici istoria nu-l învinge, e făcută tot de oameni.

15 septembrie 2007